

**לאומי | דין וחשבון של הדירקטוריון
והנהלה
31.03.2021**

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מוחזקות שלו
תמצית דוח כספי ליום 31 במרס 2021
תוכן העניינים

עמוד

דין וחשבון של הדירקטוריון והנהלה

א. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

5	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים
7	מידע צופה פני עתיד בדוח הדירקטוריון והנהלה

ב. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

8	מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים
11	שינויים עיקריים בתקופה החולפת
12	שינויים מהותיים בסעיפים בדוחות הכספיים
13	התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברוח כולל אחר
21	המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון
31	מגזרי פעילות - גישת הנהלה
34	מגזרי פעילות פיקוחיים
36	חברות מוחזקות עיקריות

ג. סקירת הסיכונים

37	החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם
38	סיכוני אשראי
62	סיכוני שוק
67	סיכון נזילות
68	סיכונים תפעוליים
69	סיכונים אחרים

ד. מדיניות ואומדנים חשובנאיים קריטיים, בקרות ונהלים

73	מדיניות חשובנאית ואומדנים בנושאים קריטיים
74	בקרות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי
75	דירקטוריון

76

Certification הצהרה

דוחות כספיים

78	דוח סקירת רואי החשבון המבקרים המשותפים
79	דוח רווח והפסד מאוחד
80	דוח מאוחד על הרווח הכולל
81	מאזן מאוחד
82	דוח על השינויים בהון מאוחד
86	דוח על תזרימי מזומנים מאוחד
89	פירוט הביאורים

ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים**א. ממשל תאגידי**

198	שינויים בדירקטוריון
198	המבקרת הפנימית

ב. פרטים נוספים

198	השליטה בבנק
198	מינויים ופרישות
199	מבנה ארגוני
199	הסכמים מהותיים
200	חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית
202	דירוג אשראי

ג. נספחים

203	שיעורי הכנסה והוצאה
207	מילון מונחים
217	אינדקס

דין וחשבון של הדירקטוריון והנהלה

דוח הדירקטוריון נערך בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים. הכללים שישומו בעריכת דוחות הביניים הינם עקביים לכללים ששימשו בעריכת הדוח השנתי ליום 31 בדצמבר 2020. יש לעיין בדוחות אלה ביחד עם [הדוח השנתי של 2020](#).

מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים

להלן מדדי ביצוע עיקריים (ב-%)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס		
2020	2020	2021	
5.7	(2.6)	15.0	תשואת הרווח הנקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק להון ^(א)
0.4	(0.2)	1.0	תשואת הרווח הנקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק לנכסים ממוצעים ^(ג,ה)
137	128	130	יחס כיסוי נזילות ^(ד)
2.5	2.1	2.7	יחס הכנסות ^(ב) לנכסים ממוצעים ^(ג,ה)
53.8	74.7	49.4	יחס יעילות
1.7	1.8	1.7	יחס הכנסות ריבית, נטו לנכסים ממוצעים ^(ג,ה)
0.6	0.8	0.6	יחס עמלות לנכסים ממוצעים ^(ג,ה)
38.8	15.7	35.9	שיעור הפרשה למס מהרווח לפני מיסים
1.9	2.1	1.9	הכנסות ריבית נטו, ליתרה ממוצעת של נכסים נושאי ריבית (NIM) ^(א)
0.8	0.6	0.8	סך כל ההכנסות לסך כל הנכסים הממוצעים בניהול הקבוצה ^(ב,ג,ד,ה)
0.4	0.4	0.4	סך כל הוצאות התפעוליות והאחרות לסך כל הנכסים הממוצעים בניהול הקבוצה ^(ג,ד,ה)

ליום 31 בדצמבר	ליום 31 במרס		
2020	2020	2021	
11.87	10.84	11.73	יחס הון עצמי רובד 1
15.58	15.03	14.73	ההון הכולל לרכיבי סיכון ^(א)
6.57	6.43	6.60	יחס מינוף ^(ד)
6.8	6.8	6.9	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק למאזן

להלן מדדי איכות אשראי עיקריים (ב-%)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס		
2020	2020	2021	
0.88	1.20	(0.28)	(הכנסות) הוצאות בגין הפסדי אשראי מתוך היתרה הממוצעת של האשראי לציבור ^(א)
0.65	1.06	(0.06)	מזה: (הכנסות) הוצאות בגין הפרשה קבוצתית מתוך היתרה הממוצעת של האשראי לציבור ^(א)
1.76	1.33	1.66	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין האשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור
1.61	1.16	1.46	שיעור אשראי לציבור פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור
(0.18)	(0.07)	0.04	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור

- (א) הון - בתוספת זכויות שאינן מקנות שליטה והתאמות שונות.
- (ב) סך כל ההכנסות - הכנסות ריבית נטו והכנסות שאינן מריבית.
- (ג) על בסיס שנתי.
- (ד) כולל פעילות חוץ מאזנית.
- (ה) הנכסים הממוצעים הינם סך הנכסים המאזניים המניבים והאחרים.
- (ו) למידע נוסף בנוגע ליחס כיסוי נזילות ראה פרק [חשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם](#).
- (ז) למידע נוסף בנוגע ליחס המינוף ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימון ההון, סעיף [ההון והלימות ההון](#).

להלן נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס	
2020	2020	2021
במיליוני ש"ח		
2,102	(232)	1,340
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק		
8,723	2,169	2,348
הכנסות ריבית, נטו		
2,552	860	(212)
(הכנסות) הוצאות בגין הפסדי אשראי		
4,366	246	1,374
הכנסות שאינן מריבית		
3,281	893	868
מזה: עמלות		
7,046	1,803	1,839
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות		
3,742	935	1,078
מזה: משכורות והוצאות נלוות		
רווח נקי (הפסד) למניה המיוחס לבעלי מניות הבנק (בשקלים חדשים):		
1.44	(0.16)	0.92
רווח נקי (הפסד) בסיסי ומדולל		

להלן נתונים עיקריים מהמאזן

ליום 31 בדצמבר	ליום 31 במרס	
2020	2020	2021
במיליוני ש"ח		
556,035	531,535	565,934
סך כל הנכסים		
136,194	103,171	139,979
מזה: מזומנים ופיקדונות בבנקים		
92,297	94,012	87,685
ניירות ערך		
295,341	294,486	307,561
אשראי לציבור, נטו		
517,940	494,826	526,379
סך כל ההתחייבויות		
447,031	418,627	460,412
מזה: פיקדונות הציבור		
15,143	6,172	17,178
פיקדונות מבנקים		
16,303	22,530	13,108
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים		
37,664	36,245	39,118
הון המיוחס לבעלי מניות הבנק		
<u>נתונים נוספים:</u>		
18.9	19.6	22.0
מחיר למניה (בשקלים חדשים)		

מידע צופה פני עתיד בדוח הדיסקוריון וההנהלה

דוח הדיסקוריון וההנהלה כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 (להלן - החוק) כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים כגון "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשיע" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח הדיסקוריון וההנהלה ונסמך, בין השאר, על תחזיות לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות את התממשותן של תחזיות אלה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי וודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים התפתחויות עיקריות במשק¹

רקע כללי

בראשית הרבעון הראשון של השנה חוו מרבית מדינות העולם את המשך המגיפה ובחלקן גל התחלואה אף היה חריף מקודמיו. נכון למועד פרסום הדוח, למעלה מ-839 אלף אנשים נדבקו בישראל ולמעלה מ-6,300 אנשים נפטרו. בחודש דצמבר 2020 הוחל בחיסון האוכלוסייה בישראל כנגד הנגיף ולמעלה מ-5.4 מיליון תושבים (נכון למועד פרסום הדוח) חוסנו במנה הראשונה מתוך שתיים הנדרשות לחיסון יעיל וכ-5.1 מיליון תושבים חוסנו במנה השנייה. בכך, רוב האוכלוסייה הבוגרת (16 שנים ומעלה) חוסנה בישראל, מה שאפשר שורה של הקלות במגבלות.

המשק העולמי

ב-6 באפריל 2021, עדכנה קרן המטבע הבינלאומית (IMF), את תחזיותיה לשנת 2021. ביחס לתחזיות קודמות (מהחודשים אוקטובר 2020 וינואר 2021) נרשם שיפור, בעיקר כתוצאה מהשפעות צפויות הן של ההרחבה התקציבית בחלק מהכלכלות הגדולות והן של הציפיה להתאוששות במחצית השנייה של השנה בהשפעת החיסונים. לפי התחזית הנוכחית, תוצר המשק העולמי צפוי להתרחב בכ-6.0% בשנת 2021 לעומת ירידה בתוצר של 3.3% בשנת 2020. כאשר למשקים המערביים הגדולים בעולם, המשק האמריקאי, בו קצב ההתחנסות מהיר יחסית וצפויה השפעה חיובית של צעדי המדיניות הכלכלית. מדובר בהרחבה תקציבית ניכרת וצעדי מדיניות חסרי תקדים בהיקפם של הממשל החדש בארה"ב. כמו כן, מדובר בהמשך המדיניות המוניטרית המרחיבה באמצעות מגוון אפיקי מדיניות. על רקע זה כלכלת ארה"ב צפויה להמשיך ולצמוח בקצב מהיר יותר מזה של אירופה, בה ההתחנסות איטית יחסית לארה"ב, ורמת הפעילות הכלכלית בארה"ב צפויה לחזור לרמה שהייתה טרום המשבר (סוף 2019) כבר במחצית הראשונה של 2021, זאת בעוד שבאזור האירופי ובבריטניה החזרה תהיה מאוחר יותר. להתפתחויות אלה במשק האמריקאי, בהיותו הגדול והמשפיע על הכלכלה העולמית, ישנן כבר כעת השפעות חיוביות על שוקי ההון והכספים בעולם. בנוסף, צפויה השפעה חיובית לצמיחה העולמית מחזרתה של סין לקצב צמיחה מהיר.

צמיחה עולמית/שיעור שינוי ריאלי

מקור: IMF - World economic outlook/April 2021

2020	2021	
(3.3)%	6.0%	עולם
(3.5)%	6.4%	ארה"ב
(6.6)%	4.4%	אזור האירו
(4.8)%	3.3%	יפן
(9.9)%	5.3%	בריטניה
2.3%	8.4%	סין

ברבעון הראשון של השנה בכל המשקים המובילים, הריביות לטווח הקצר הנקבעות על ידי הבנקים המרכזיים, מצויות ברמה אפסית, בחלקם היא אף שלילית ונראה כי לא תעלה בעת הקרובה. עם זאת, הריביות לטווח ארוך, הנקבעות בשווקים הפיננסיים, עלו במהלך הרבעון הראשון של השנה במרבית המשקים המובילים, בהשפעת הצפייות להתאוששות של המשקים, הבאה לידי ביטוי, בין השאר, בעליית מחירי חומרי הגלם ותובלה, תוך השפעה על עלייה במחירים לצרכן במשקים השונים. על רקע זה, מתקיים דיון ציבורי רחב במדינות השונות בשאלה האם מדובר בעליות מחירים המשקפות תיקון בעל אופי חד פעמי או האצה, שתשמר, בקצב עליית המחירים לרמות גבוהות מבעבר.

הצמיחה במשק הישראלי

ברבעון הראשון של 2021, הצטמצם התוצר המקומי הגולמי (צמיחה שלילית) בקצב שנתי של כ-6.5% בהשוואה לרבעון הרביעי של שנת 2020. זאת על רקע השפעת משבר הקורונה (הסגר השלישי שהחל בסוף חודש דצמבר 2020) וכן נרשמה ירידה חדה ביבוא מכוניות נוסעים עקב שינוי במדיניות המיסוי (המיסים על היבוא הם חלק מהתמ"ג).

שוק העבודה משקף תעסוקה בהיקף נמוך באופן משמעותי מזו שהייתה טרום המשבר. בחודש מרס 2021, יותר מחמש מאות אלף עובדים טרם הוחזרו לעבודתם. עיקר הפגיעה בתעסוקה עודנה בענפי השירותים אשר בחלקם לא חזרו לפעילות מלאה.

¹ מקורות הנתונים: פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בנק ישראל, משרד האוצר, הבורסה לניירות ערך, IMF.

החזרה לשגרת פעילות, על רקע מידת היעילות הרבה של החיסון והירידה משמעותית בתחלואה, הביאה את בנק ישראל להעריך, בתחזית מה-19 באפריל 2021, כי הצמיחה בשנת 2021 צפויה להסתכם בכ-6.3%, בעיקר על רקע התאוששות הצריכה הפרטית אשר עתידה על פי התחזית להתרחב בכ-11% ב-2021 (לאחר שהצטמצמה בכ-9.5% בשנת 2020) זאת בהנחה כי בטווח התחזית לא תחול הרעה משמעותית בתחלואה אשר תצריך את הממשלה להטיל מחדש מגבלות בעלות השלכות מקרו-כלכליות משמעותיות על הפעילות.

תקציב המדינה ומימון

ברבעון הראשון של השנה הסתכם הגירעון בתקציב המדינה בכ-22.4 מיליארד ש"ח לעומת גירעון של כ-13.3 מיליארד ש"ח ברבעון הראשון בשנת 2020. גידול חד זה בגירעון מקורו בהתרחבות ניכרת בהוצאות ביחס לגידול בהכנסות. זאת בעקבות המשבר הבריאותי אליו נקלע העולם כולו ובתוכו ישראל החל מראשית השנה שחלפה. עם זאת, ביחס לתחזית ההכנסות ממיסים לרבעון הראשון של השנה, הרי שהגבייה בפועל שיקפה עודף, אשר מקורו בהכנסות מהמיסים הישירים. חלק מהעודף בגביית המיסים הישירים מוסבר על ידי גבייה גבוהה בענף הפיננסיים ובניכויים משוק ההון.

בתקופת הדוח, טרם אושר תקציב המדינה לשנת 2021. לפיכך, פועלת הממשלה על בסיס תקציב המשכי כאשר החוק מגדיר מגבלת הוצאה (שנתית וחודשית) ומדרג חשיבות להוצאות. מסגרת ההוצאה לביצוע התקציב המשכי לשנת 2021 מסתכמת בכ-419.9 מיליארד ש"ח וכל חודש מתאפשר להוציא כ-35 מיליארד ש"ח. בנוסף, בעקבות התפרצות נגיף הקורונה ובמטרה לספק מענה למשבר, הוגדרה לשנת 2021 מסגרת הוצאה עבור התכנית הכלכלית בהיקף של כ-68.1 מיליארד ש"ח.

סחר חוץ

הגירעון המסחרי של ישראל, הסתכם ברבעון הראשון של שנת 2021 בכ-7.5 מיליארד דולר, בהשוואה לכ-5.0 מיליארד דולר ברבעון הראשון אשתקד. הגידול הניכר בגירעון מקורו בהתרחבות ניכרת ביבוא, זאת לצד ירידה מתונה ביצוא. הגירעון המסחרי ה"בסיסי" (הגירעון ללא אוניות, מטוסים, יהלומים וחומרי אנרגיה) התרחב אף יותר בתקופה האמורה (גידול של כ-3.1 מיליארד דולר). ההתרחבות המהירה ביבוא משתקפת בכל רכיביו המרכזיים: יבוא מוצרי צריכה, יבוא מוצרי השקעה ויבוא חומרי הגלם. מגמות אלה נמשכות מאמצע שנת 2020 ומלמדות על מגמת התאוששות במשק לאחר צמצום הפעילות במחצית הראשונה של השנה שעברה, עם פרוץ המגיפה. העלייה בעודף היבוא של סחורות צפויה לתרום למיתון של היקפו הגדול של העודף בחשבון השוטף של מאזן התשלומים, שהסתכם בכ-5 אחוזי תוצר בשנת 2020. עם זאת, נתוני יצוא השירותים לחודשיים הראשונים של השנה, מלמדים על המשך הגידול המהיר, בדגש על יצוא השירותים של ענפי ההייטק. לכן, אם ימשכו מגמות אלה, הן עשויות למתן את השפעת העלייה בגירעון המסחרי.

שער החליפין ויתרות המט"ח

בשלושת החודשים הראשונים של השנה, פוחת השקל ביחס לדולר בשיעור של כ-3.7%, ביחס לאירו ייוסף השקל בשיעור של כ-0.8% ואילו ביחס לסל המטבעות נרשם פחות של כ-1.3%. עם זאת, בחודש אפריל 2021 (עד ה-28 באפריל), השתנתה המגמה והשקל ייוסף ביחס לדולר בכ-2.5%.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל עמדו בסוף חודש מרס 2021, על כ-185.7 מיליארד דולר, בהשוואה לכ-173.3 מיליארד דולר בסוף חודש דצמבר 2020. הגידול הניכר ביתרות מוסבר בעיקר ברכישות מט"ח בהיקף של כ-13.7 מיליארד דולר על ידי בנק ישראל.

בנק ישראל הודיע ב-14 בינואר, 2021, שירכוש בשנת 2021 סכום של 30 מיליארד דולר בשוק המט"ח. כאמור, רכישות המט"ח בפועל במהלך הרבעון הראשון של 2021 הסתכמו בכ-13.7 מיליארד דולר, שהם כ-54.9 מיליארד דולר במונחים שנתיים. לרכישות אלה, הייתה השפעה מרחיבה על בסיס הכסף של המשק הישראלי, שכן הזרמת בנק ישראל בשל רכישות מטבע החוץ, עוקרה רק בחלקה באמצעות הכלים המוניטריים האחרים.

אינפלציה ומדיניות מוניטרית

מדד המחירים לצרכן (המדד "בגין") עלה ברבעון הראשון של שנת 2021, ב-0.8% ואילו ב-12 החודשים המסתיימים בחודש מרס 2021 הסתכמה עלייתו בכ-0.2%. נראה כי סביבת האינפלציה שהייתה בשנה שחלפה נמוכה מאד ואף שלילית, מצויה בשלב של שינוי מגמה ומעבר, בעת הקרובה, לקצב עליית מחירים חיובי, על רקע פתיחת המשק וכן על רקע מגמות עולמיות של התייקרות חומרי גלם ותובלה.

מדד המחירים לצרכן ("הידוע") עלה ברבעון הראשון של השנה, ב-0.1%.

במהלך הרבעון הראשון של השנה לא חל שינוי בריבית בנק ישראל והיא עמדה על 0.1%, בדומה לרמתה החל מחודש אפריל 2020.

בהחלטת הוועדה המוניתרית מיום 19 באפריל, 2021, לא השתנתה הריבית, כאשר הוועדה ציינה כי "פתיחת המשק והחזרה לשגרה בישראל צפויות לתמוך בהמשך צמיחה מהירה בשנה הקרובה. עם זאת, עדיין קיימים אתגרים לפעילות - נוכח הסיכונים הבריאותיים בארץ ובחו"ל - והפגיעה במשק ובפרט בשוק העבודה צפויה להיות ממושכת. לכן, הוועדה תמשיך לנהל מדיניות מוניתרית מאוד מרחיבה לאורך זמן, תוך שימוש במגוון כלים ככל שיידרש, כולל כלי הריבית. זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות, בהתאוששות הכלכלית מהמשבר ובהבטחת המשך פעילותם התקינה של השווקים הפיננסיים."

שוק ההון הישראלי

מדד המניות וניירות הערך הניתנים להמרה עלה ברבעון הראשון של השנה ב-5.2% לאחר שירד בשנת 2020 בכ-0.4%. עליות השערים הושפעו ממבצע החיסונים אשר הביא לירידה בתחלואה ולפתיחת המשק, תוך שישראל מובילה בעולם בשיעור המתחסנים.

מחזור המסחר היומי הממוצע של המניות וניירות הערך הניתנים להמרה, ברבעון הראשון של השנה, הסתכם בכ-1.859 מיליארד ש"ח, בדומה לרמתו הממוצעת בשנת 2020.

שוק אגרות החוב הממשלתיות הושפע בשלושת החודשים הראשונים של שנת 2021 מפתיחת המשק והעלייה בציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה. כך, מדד אגרות החוב הממשלתיות צמודות המדד עלה ברבעון הראשון של השנה בכ-0.4% ואילו מדד אגרות החוב הממשלתיות הלא-צמודות ירד בשיעור של כ-1.5%.

מדד אגרות החוב הלא-ממשלתיות (אג"ח חברות) צמודות המדד, עלה בחודשים ינואר-מרס 2021, בכ-2.2%, הן בהשפעת הציפיות לעלייה באינפלציה והן מפתיחת המשק העשויה להביא לשיפור במצב החברות.

תכניות הסיוע של ממשלת ישראל

משבר הקורונה, אשר פרץ בחודש מרס 2020, הביא את הממשלה לגבש תכנית כלכלית לסיוע למשק לצורך התמודדות עם המשבר בהיקף של כ-202.3 מיליארד ש"ח לשנים 2020-2021, מתוכם כ-137.1 מיליארד ש"ח, סיוע תקציבי לתקופה האמורה (כ-68.1 מיליארד ש"ח לשנת 2021). היקף הביצוע מתוך התכנית הדו-שנתית עמד בסוף חודש מרס 2021, על כ-67%.

תכנית מוניתרית של בנק ישראל

בנק ישראל, פעל החל מחודש מרס 2020, באמצעות שורה של צעדי מדיניות, מעבר להורדת הריבית ל-0.1%, כדי לתמוך בשוקי ההון, לסייע בתמסורת המדיניות המוניתרית ולהקל על לקוחות המערכת הבנקאית, העסקים והצרכנים. פירוט ניתן למצוא בדוח לשנת 2020. בין שאר הפעולות ברבעון הראשון של השנה ניתן למנות:

1. בשנת 2020 הוחלט על פעילות בשוק הפתוח כולל רכישה בשוק המשני של אג"ח ממשלתיות מסוגים שונים ולתקופות שונות לפדיון ב-85 מיליארד ש"ח נכון ל-31 במרס 2021, עמד היקף הרכישות על 58.9 מיליארד ש"ח.
2. ביצוע עסקאות ריפוי עם אג"ח ממשלתי וכן עם אג"ח תאגידיות בדירוג AA ומעלה, כבטוחות, מול מוסדות פיננסיים. נכון ל-31 במרס 2021, עמד היקף העסקאות על 0.5 מיליארד ש"ח.
3. בנק ישראל מציע לבנקים הלוואות לטווח ארוך לטובת העמדת אשראי לעסקים קטנים. היקף הלוואות במסגרת תכניות אלה עמד ב-31 במרס 2021 על 28.1 מיליארד ש"ח.

צעדים אלה של בנק ישראל תמכו בהגברת היציבות בשווקים הפיננסיים ובכך הקלו על הבנק לסייע ללקוחותיו, הן במגזר העסקי והן במגזר משקי הבית.

השפעת משבר הקורונה

התפשטות נגיף הקורונה החלה להשפיע על מרבית מדינות העולם במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020, ובהמשך החרפה מהירות התפשטות הנגיף בעקבות הופעה של מוטציות שונות. מרבית הממשלות פעלו בדרך של הטלת סגר זמני, הפסקות זמניות ומתמשכות של חלקים משמעותיים מן הפעילות הכלכלית וטיפול בנפגעי המחלה, תוך הגדלה ניכרת של ההוצאות לטיפול באזרחים והעסקים אשר עבודתם הופסקה. הבנקים המרכזיים ברחבי העולם פועלים במגוון של כלים לצורך תמיכה בפעילות הכלכלית, מעבר להורדות הריבית. לקראת סוף שנת 2020 אושר לשימוש חיסון.

לנוכח תהליך ההתחנסות המהיר שיושם בישראל, הסיכונים הנוגעים לפעילות הכלכלית בישראל פחתו לעת עתה. כמו כן, בחלק ממדינות העולם המובילות, כמו ארה"ב ובריטניה, מסתמן תהליך מוצלח יחסית של התחנסות, מה שפועל להפחתת רמת הסיכונים במדינות אלו. ביתר המדינות תהליך ההתחנסות היה איטי יחסית עד כה, ולכן מדינות אלו, בפרט מדינות הכלולות במניין השווקים המתעוררים, עדיין חשופות במידה רבה יחסית לסיכונים הכלכליים הנובעים ממצבי סגר ומגבלות אחרות הנובעות מהיקפי התחלואה הגבוהים.

ההכנסה מהפסדי אשראי ברבעון זה הסתכמה ב-212 מיליון ש"ח בעיקר כתוצאה מגביות בתקופה המדווחת. בנוסף, נרשמה הכנסה בשיעור של 0.06% בהפרשה הקבוצתית לאור ההתפתחויות החיוביות שנרשמו בתקופת הדוח בדמות הצלחתו של המבצע רחב היקף לחיסון האוכלוסייה והשפעתו החיובית על הורדת התחלואה ופתיחתו מחדש של המשק והשיפור באינדיקטורים הכלכליים העומדים בבסיס הפרשה.

יצוין כי הבנק ממשיך ובוחן את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר. במסגרת זו מובאות בחשבון השפעות המשבר ונעשית בחינה מעמיקה של הלקוחות נוכח המשבר.

למידע נוסף ראה פרק [סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים ודוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

למידע נוסף בדבר אופן ניהול הסיכונים, המבנה הארגוני ותרבות ניהול הסיכונים בקבוצה ראה פרק גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים ופרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו [דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

שינויים עיקריים בתקופה החולפת

הסכם עם חברת טריא

בחודש מרס 2021 התקשר הבנק עם חברת טריא פינטק בע"מ ("טריא") בהסכם לפיתוח משותף של מערכת משכנתאות עבור הבנק ועבור טריא.

התשלום לטריא מכח ההסכם הינו בסכום שאינו מהותי לבנק.

שינויים מהותיים בסעיפים בדוחות הכספיים

הרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות (להלן - "הרווח הנקי") בתקופה המדווחת הסתכם לסך של כ-1,340 מיליון ש"ח בהשוואה להפסד בסך של כ-232 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

התשואה להון בתקופה המדווחת עמדה על שיעור של כ-15.0% בהשוואה לשיעור שלילי של כ-2.6% בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול המשמעותי בתשואה להון מקורו בגידול מהותי בהכנסות לצד גידול מתון בהוצאות ומהקטנת ההפרשה להפסדי אשראי בהשוואה לגידול משמעותי בהוצאה להפסדי אשראי בתקופה המקבילה אשתקד.

הכנסות הריבית נטו בתקופה המדווחת הסתכמו להכנסה בסך של כ-2,348 מיליון ש"ח, בהשוואה להכנסה בסך של כ-2,169 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של כ-8.3%. הגידול בהכנסות הריבית הינו על אף הירידה המהותית בריבית הפד ובריבית בנק ישראל, וזאת על רקע הגידול בתיק האשראי של הבנק ועל רקע פערי השינוי במדד בין התקופות. בתקופה המדווחת המדד היה חיובי ועמד על שיעור של 0.1% למול מדד שלילי בשיעור של 0.5% בתקופה המקבילה אשתקד.

ההוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי לרבעון הראשון של שנת 2021 משקפות הכנסה בשיעור של כ-0.28% מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור לעומת הוצאה בשיעור של כ-1.2% בתקופה המקבילה אשתקד. עיקר ההכנסה מקורה בהפרשה הפרטנית כתוצאה מגביות בתקופה המדווחת. בנוסף, התנועה בהפרשה הקבוצתית בתקופה המדווחת הובילה להכנסה מהפסדי אשראי בשיעור של 0.06% על רקע השיפור באינדיקטורים הכלכליים העומדים בבסיס ההפרשה, בעיקר על רקע תהליך ההתחסנות המהיר ופתיחת המשק. שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ביחס ליתרת האשראי ליום 31 במרס 2021 עמד על כ-1.66%.

לפרטים נוספים ראה פרק [סיכוני אשראי](#) להלן.

הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית בתקופה המדווחת הסתכמו להכנסה בסך של כ-441 מיליון ש"ח בהשוואה להוצאה בסך של כ-660 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. עיקר העלייה מקורה בהפסדים שנרשמו בסעיף זה ברבעון המקביל אשתקד, על רקע הירידות בשוקי ההון ומהשפעת נגזרים והפרשי שער.

העמלות התפעוליות והאחרות ירדו בכ-25 מיליון ש"ח בתקופה המדווחת למול התקופה המקבילה אשתקד. עיקר הירידה מקורה בעמלות מהפרשי המרה, על רקע פעילות חריגה ברבעון הראשון אשתקד עם התפרצות נגיף הקורונה ומעמלות ניהול חשבון, ירידה זו קוזזה בעלייה בעמלות מניירות ערך.

ההוצאות התפעוליות והאחרות עלו בתקופה המדווחת לעומת התקופה המקבילה אשתקד בסך של כ-36 מיליון ש"ח, גידול בשיעור של 2.0%.

הוצאות השכר והנלוות עלו בשיעור של 15.3% בעיקר על רקע הפרשות למענקים, בהתחשב בתוצאות הכספיות. עלייה זו קוזזה בירידה בהוצאות התפעוליות האחרות, לרבות הוצאות האחזקה והפחת, אשר ירדו בשיעור של 10.3% בהשוואה לרבעון המקביל אשתקד.

יחס היעילות לתקופה המדווחת עומד על כ-49.4% בהשוואה ל-74.7% בתקופה המקבילה אשתקד. השיפור מהותי ביחס היעילות נובע כאמור מגידול מהותי בהכנסות לצד גידול מינורי בהוצאות.

הרווח הבסיסי הנקי למניה המיוחס לבעלי המניות בתקופה המדווחת הסתכם לרווח של כ-0.92 ש"ח לעומת הפסד של כ-0.16 ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

יחס הון עצמי רוכד 1 לרכיבי סיכון עמד ליום 31 במרס 2021 על שיעור של 11.73%. יחס ההון הכולל ליום 31 במרס 2021 עמד על שיעור של 14.73%.

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר

להלן השינוי ברווח הנקי ברבעון הראשון של 2021 לעומת התקופה המקבילה אשתקד

		לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס	
		2020	2021
		במיליוני ש"ח	
באחוזים	השינוי במיליוני ש"ח		
		2,169	2,348
	8.3		
(הכנסות) הוצאות בגין הפסדי אשראי	(1,072)	860	(212)
	-		
הכנסות שאינן מריבית	1,128	246	1,374
	+		
הוצאות תפעוליות ואחרות	36	1,803	1,839
	2.0		
רווח (הפסד) לפני מיסים	2,343	(248)	2,095
	+		
הפרשה (הטבה) למס	792	(39)	753
	+		
רווח (הפסד) לאחר מס	1,551	(209)	1,342
	+		
חלק הבנק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות	21	(14)	7
	+		
רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	-	(9)	(9)
	-		
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק	1,572	(232)	1,340
	+		
תשואה להון (באחוזים)		(2.6)	15.0
רווח (הפסד) בסיסי למניה (בשקלים חדשים)		(0.16)	0.92

להלן התפתחות הרווח הנקי לפי רבעונים

		2020		2021	
		רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי
		במיליוני ש"ח			
		2,169	2,121	2,216	2,217
					2,348
(הכנסות) הוצאות בגין הפסדי אשראי		860	875	547	270
					(212)
הכנסות שאינן מריבית		246	1,481	1,253	1,386
					1,374
הוצאות תפעוליות ואחרות		1,803	1,669	1,749	1,825
					1,839
רווח (הפסד) לפני מיסים		(248)	1,058	1,173	1,508
					2,095
הפרשה (הטבה) למס		(39)	359	432	604
					753
רווח (הפסד) לאחר מס		(209)	699	741	904
					1,342
חלק הבנק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות		(14)	1	8	(8)
					7
רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה		(9)	(6)	1	(6)
					(9)
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק		(232)	694	750	890
					1,340
תשואה להון (באחוזים)		(2.6)	7.7	8.4	9.8
					15.0
רווח (הפסד) בסיסי למניה (בשקלים חדשים)		(0.16)	0.48	0.52	0.61
					0.92

הכנסות ריבית, נטו

הכנסות הריבית, נטו של קבוצת לאומי הסתכמו בשלושת החודשים הראשונים של השנה ב-2,348 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,169 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 8.3%.

הגידול בהכנסות הריבית הינו על אף הירידה המהותית בריבית הפד ובריבית בנק ישראל, וזאת על רקע הגידול בתיק האשראי של הבנק ועל רקע פערי השינוי במדד בין התקופות. המדד בתקופה המדווחת עמד על שיעור חיובי של 0.1% בהשוואה למדד שליילי בתקופה המקבילה אשתקד בשיעור של 0.5%. כתוצאה מכך הכנסות הריבית נטו בשלושת החודשים הראשונים של השנה הושפעו לטובה מהמדד החיובי בסך של כ-40 מיליון ש"ח, בעוד שבתקופה המקבילה אשתקד התוצאות הושפעו לרעה מהמדד השליילי בסך של כ-98 מיליון ש"ח.

התשוואה נטו על נכסים נושאי ריבית בשלושת החודשים הראשונים של השנה עמדה על שיעור של 1.91% לעומת 2.07% בתקופה המקבילה אשתקד, וזאת בעיקר על רקע ירידת הריבית.

פער הריבית הכולל בתקופה המדווחת הינו 1.83% לעומת פער של 1.92% בתקופה המקבילה אשתקד.

להלן נתונים על פערי הריבית בחלוקה למגזרי הצמדה:

במגזר המדדי פער הריבית בתקופה המדווחת עמד על שיעור של 1.72% לעומת 1.00% בתקופה המקבילה אשתקד. במגזר המט"ח פער הריבית 0.97% לעומת 0.87% בתקופה המקבילה אשתקד. במגזר השקלי הלא צמוד פער הריבית 1.81% לעומת 2.24% בתקופה המקבילה אשתקד.

למידע נוסף בנוגע להכנסות והוצאות ריבית ראה נספח 1 - [שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית](#).

הוצאות בגין הפסדי אשראי

		לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס		
		2020	2021	
באחוזים	במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח
-	(273)	104	(169)	(הכנסה) הוצאה פרטנית בגין הפסדי אשראי
-	(799)	756	(43)	(הכנסה) הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי
-	(1,072)	860	(212)	סך כל (ההכנסה) הוצאה בגין הפסדי אשראי
מזה:				
-	(919)	739	(180)	(הכנסות) הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי מסחרי
-	(50)	31	(19)	(הכנסות) הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לדיור
-	(100)	87	(13)	(הכנסות) הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי פרטי אחר
-	(3)	3	-	הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לבנקים וממשלות
-	(1,072)	860	(212)	סך כל (ההכנסה) הוצאה בגין הפסדי אשראי
יחסים באחוזים:				
-	(0.36)	0.14	(0.22)	שיעור (ההכנסה) הוצאה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ^(א)
-	(1.48)	1.20	(0.28)	שיעור (ההכנסה) הוצאה להפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ^(א)
+	0.11	(0.07)	0.04	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
+	7.29	(4.96)	2.33	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

(א) על בסיס שנתי.

התפתחות הוצאות בגין הפסדי אשראי לפי רבעונים

		2020		2021		
		רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון
במיליוני ש"ח						
הכנסה) הוצאה פרטנית בגין הפסדי אשראי		104	175	(10)	395	(169)
הכנסה) הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי		756	700	557	(125)	(43)
סך כל (ההכנסה) ההוצאה בגין הפסדי אשראי		860	875	547	270	(212)
מזה:						
הכנסות) הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי מסחרי		739	615	498	253	(180)
הכנסות) הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לדיור		31	107	52	(15)	(19)
הכנסות) הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי פרטי אחר		87	155	(5)	34	(13)
הכנסות) הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לבנקים וממשלות		3	(2)	2	(2)	-
סך כל (ההכנסות) ההוצאות בגין הפסדי אשראי		860	875	547	270	(212)
יחסים באחוזים:						
שיעור (ההכנסה)ההוצאה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ^(א)		0.14	0.24	(0.01)	0.55	(0.22)
שיעור (ההכנסה) הוצאה להפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור ^(א)		1.20	1.19	0.76	0.37	(0.28)
שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור		(0.07)	(0.06)	(0.03)	(0.02)	0.04
שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור		(4.96)	(4.06)	(1.44)	(1.34)	2.33

(א) על בסיס שנתי.

למידע נוסף בנוגע להוצאות הפסדי אשראי ראה [ביאור 6 וביאור 13](#).

הכנסות שאינן מריבית

		לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס	
		2020	2021
		השינוי	
		במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית		1,101	441
עמלות		(25)	868
הכנסות אחרות		52	65
סך הכל		1,128	1,374

התפתחות הכנסות שאינן מריבית לפי רבעונים

		2020		2021	
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	
במיליוני ש"ח					
(660)	690	457	539	441	הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית
893	776	788	824	868	עמלות
13	15	8	23	65	הכנסות אחרות
246	1,481	1,253	1,386	1,374	סך הכל

משקל ההכנסות שאינן מריבית מסך כל ההכנסות (קרי, הכנסות מריבית, נטו והכנסות שאינן מריבית) בשלושת החודשים הראשונים של השנה עמד על שיעור של 36.9% לעומת 10.2% בתקופה המקבילה אשתקד ו-33.4% בכל שנת 2020. הגידול המהותי בהשוואה לרבעון המקביל אשתקד מקורו בהפסדים שנרשמו בהכנסות מימון שאינן מריבית ברבעון המקביל אשתקד כמפורט מטה, על רקע התפרצות נגיף הקורונה באותה עת.

להלן פירוט הכנסות מימון שאינן מריבית

		לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס		
		2020	2021	
באחוזים	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	
+	628	(527)	101	הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים והפרשי שער, נטו בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר
(51.5)	(69)	134	65	רווחים ממכירת אג"ח זמינות למכירה, נטו
+	398	(206)	192	רווחים (הפסדים) ודיבידנד ממניות שאינן למסחר
100.0	2	(2)	-	הפסדים ממכירת מניות של חברות מוחזקות
+	116	(26)	90	הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים בגין פעילויות למטרות מסחר
78.8	26	(33)	(7)	הפסדים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות למסחר, נטו ^(א)
+	1,101	(660)	441	סך הכל

(א) רווחים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות למסחר, נטו כוללים גם השפעת הפרשי שער.

ההפסד בשלושת החודשים הראשונים של שנת 2020, מקורו כאמור בהשפעות הישירות והעקיפות הנובעות מהתפשטות נגיף הקורונה. כתוצאה מהאמור, בתקופה זו חלה ירידה משמעותית בשווי הנכסים הפיננסיים בשוקי ההון.

ההכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים והפרשי שער הושפעו בתקופה זו מעליית הריבית, בעוד שבתקופה המקבילה אשתקד הן הושפעו מהירידה בריבית חסרת הסיכון.

להלן פירוט הכנסות מימון שאינן מריבית לפי רבעונים

		2020		2021	
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	
במיליוני ש"ח					
(527)	214	58	254	101	הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים והפרשי שער, נטו בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר
134	86	91	66	65	רווחים ממכירת אג"ח זמינות למכירה, נטו
(206)	124	226	83	192	רווחים (הפסדים) ודיבידנד ממניות שאינן למסחר
(2)	-	-	-	-	הפסדים ממכירת מניות של חברות מוחזקות
(26)	163	90	140	90	הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים בגין פעילויות למטרות מסחר
(33)	103	(8)	(4)	(7)	רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות למסחר, נטו ^(א)
(660)	690	457	539	441	סך הכל

(א) רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות למסחר, נטו כוללים גם השפעת הפרשי שער.

להלן פירוט העמלות

		לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס		
		2020	2021	
באחוזים	במיליוני ש"ח	השינוי	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
(8.7)	(15)	172	157	ניהול חשבון
10.6	21	198	219	פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסוימים
(1.2)	(1)	85	84	כרטיסי אשראי
18.6	8	43	51	טיפול באשראי
(6.9)	(5)	72	67	עמלות הפצת מוצרים פיננסיים
(28.5)	(39)	137	98	הפרשי המרה
5.6	6	108	114	עמלות מעסקי מימון
-	-	78	78	עמלות אחרות
(2.8)	(25)	893	868	סך כל העמלות

עיקר הירידה מקורה בעמלות מהפרשי המרה, על רקע פעילות חריגה ברבעון הראשון אשתקד עם התפרצות נגיף הקורונה ומעמלות ניהול חשבון. ירידה זו קווצה בעלייה בעמלות מניירות ערך.

להלן פירוט העמלות לפי רבעונים

		2020		2021	
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון ראשון
במיליוני ש"ח					
172	155	161	154	157	ניהול חשבון
198	177	165	187	219	פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסוימים
85	78	82	82	84	כרטיסי אשראי
43	39	42	49	51	טיפול באשראי
72	64	64	68	67	עמלות הפצת מוצרים פיננסיים
137	85	84	86	98	הפרשי המרה
108	103	111	120	114	עמלות מעסקי מימון
78	75	79	78	78	עמלות אחרות
893	776	788	824	868	סך כל העמלות

להלן פירוט ההכנסות האחרות

		לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס			
		השינוי			
		2020	2021		
באחוזים	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח			
+	13	(3)	10	רווחים (הפסדים) מיעודה לפיצויים	
+	39	16	55	הכנסות אחרות כולל מכירת בניינים וציוד	
+	52	13	65	סך הכל	

להלן פירוט ההכנסות האחרות לפי רבעונים

		2020		2021	
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון ראשון
במיליוני ש"ח					
(3)	4	-	8	10	רווחים (הפסדים) מיעודה לפיצויים
16	11	8	15	55	הכנסות אחרות כולל מכירת בניינים וציוד
13	15	8	23	65	סך הכל

הוצאות תפעוליות ואחרות

		לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס			
		השינוי			
		2020	2021		
באחוזים	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח			
15.3	143	935	1,078	משכורות והוצאות נלוות	
(5.0)	(9)	180	171	פחת והפחתות	
(14.5)	(33)	228	195	הוצאות אחזקת בניינים וציוד	
(14.1)	(65)	460	395	הוצאות אחרות	
2.0	36	1,803	1,839	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	

להלן תמצית דוח על הרווח הכולל:

הרווח הכולל לתקופה המדווחת הסתכם לסך של 1,454 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של 1,359 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הפער בין הרווח הכולל לתקופה לרווח הנקי מקורו בעיקר בהתאמות חיוביות להתחייבויות לעובדים בסך של 424 מיליון ש"ח, שקוזז חלקית בהתאמות שליליות בגין אגרות חוב זמינות למכירה בסך של כ-336 מיליון ש"ח. התאמות אלה נזקפות ישירות לרווח כולל אחר ובתקופות מאוחרות יותר נזקפות לרווח והפסד.

שינויים ברווח (הפסד) כולל אחר מצטבר לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2021 ו-2020

רווח (הפסד) כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה							
רווח (הפסד) כולל אחר		התאמות בגין הצגת אגרות חוב זמינות למכירה לפי שווי הוגן		רווחים (הפסדים) נטו בגין גידורי תזרים מזומנים		התאמות מתרגום נטו לאחר השפעת גידורים ⁽²⁾	
רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	התאמות בגין הטבות לעובדים ⁽¹⁾	התאמות בגין הטבות לעובדים ⁽¹⁾	מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני	מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני	מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני	מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
הבנק	הבנק	סך הכל	סך הכל	הבנק	הבנק	הבנק	הבנק
במיליוני ש"ח							
(3,495)	(43)	(3,538)	(3,948)	(13)	(2)	(199)	624
1,591	25	1,616	1,960	(3)	31	44	(416)
(1,904)	(18)	(1,922)	(1,988)	(16)	29	(155)	208
(2,792)	(64)	(2,856)	(3,734)	(16)	26	(295)	1,163
114	(4)	110	424	(5)	(24)	51	(336)
(2,678)	(68)	(2,746)	(3,310)	(21)	2	(244)	827

שינויים ברווח (הפסד) כולל אחר מצטבר לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020

רווח (הפסד) כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה							
רווח (הפסד) כולל אחר		התאמות בגין הצגת אגרות חוב זמינות למכירה לפי שווי הוגן		רווחים (הפסדים) נטו בגין גידורי תזרים מזומנים		התאמות מתרגום נטו לאחר השפעת גידורים ⁽²⁾	
רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	התאמות בגין הטבות לעובדים ⁽¹⁾	התאמות בגין הטבות לעובדים ⁽¹⁾	מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני	מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני	מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני	מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
הבנק	הבנק	סך הכל	סך הכל	הבנק	הבנק	הבנק	הבנק
במיליוני ש"ח							
(3,495)	(43)	(3,538)	(3,948)	(13)	(2)	(199)	624
703	(21)	682	214	(3)	28	(96)	539
(2,792)	(64)	(2,856)	(3,734)	(16)	26	(295)	1,163

- (א) התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ שמתבטע הפעילות שלהן שונה ממטבע הפעילות של הבנק.
 (ב) רווחים (הפסדים) נטו בגין גידור השקעה נטו במטבע חוץ.
 (ג) ההתאמות בגין הטבות לעובדים כוללות את עלויות תכניות הפרישה מרצון שבוצעו.

המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

המאזן של קבוצת לאומי הסתכם ב-31 במרס 2021 ב-565.9 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-556 מיליארד ש"ח לסוף 2020 - גידול של 1.8%, ובהשוואה למרס 2020 גידול של 6.5%.

ערך הנכסים הנקובים במטבע חוץ והצמודים למטבע חוץ מסך מאזן הקבוצה הינו כ-117.0 מיליארד ש"ח, כ-20.7% מסך הנכסים. ברבעון הראשון של 2021 פחת השקל ביחס לדולר של ארה"ב ב-3.7%, יוסף ביחס לאירו ב-0.8% ופחת ביחס לליש"ט ב-4.4%. השינוי בשערי החליפין של השקל מול כלל מטבעות החוץ תרם לעלייה בשיעור של כ-0.6% בסך כל המאזן של הקבוצה.

סך כל הנכסים בניהול הקבוצה, סך כל המאזן וכן תיקי ניירות ערך של הלקוחות וקופות גמל וקרנות השתלמות לגביהם ניתנים שירותי ניהול תפעולי וניהול פיקדון, מסתכמים בכ-1,836 מיליארד ש"ח ב-31 במרס 2021, בהשוואה לסך של כ-1,734 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2020.

1. הלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים

31 במרס		31 בדצמבר		השינוי	
2021	2020	2020	מדצמבר 2020	ממרס 2020	2020
במיליוני ש"ח		באחוזים			
סך כל המאזן	565,934	556,035	1.8	6.5	
מזומנים ופיקדונות בבנקים	139,979	136,194	2.8	35.7	
ניירות ערך	87,685	92,297	(5.0)	(6.7)	
אשראי לציבור, נטו	307,561	295,341	4.1	4.4	
בניינים וציוד	2,832	2,932	(3.4)	(4.2)	
פיקדונות הציבור	460,412	447,031	3.0	10.0	
פיקדונות מבנקים	17,178	15,143	13.4	+	
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים ^(א)	13,108	16,303	(19.6)	(41.8)	
הון המיוחס לבעלי מניות הבנק	39,118	37,664	3.9	7.9	

(א) למידע נוסף ראה פרק [אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבות נדחים](#).

2. הלן התפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים

31 במרס		31 בדצמבר		השינוי	
2021	2020	2020	מדצמבר 2020	ממרס 2020	2020
במיליוני ש"ח		באחוזים			
אשראי תעודות, נטו	1,446	1,067	35.5	45.8	
ערביות להבטחת אשראי, נטו	5,444	5,186	5.0	8.1	
ערביות לרוכשי דירות, נטו	21,635	20,123	7.5	3.3	
ערביות והתחייבויות אחרות, נטו	16,817	16,999	(1.1)	4.0	
מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו, נטו ^(א)	7,554	15,655	(51.7)	(51.3)	
מסגרות חו"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה, שלא נוצלו, נטו	12,746	12,813	(0.5)	0.8	
התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ועדיין לא ניתן והתחייבויות להוצאת ערביות, נטו	56,771	52,909	7.3	35.6	
מכשירים נגזרים ^(ב)	744,371	698,304	6.6	(2.5)	
אופציות מכל הסוגים ^(ג)	156,956	92,392	69.9	(28.2)	

(א) למידע נוסף בנושא צמצום סך מסגרות האשראי בכרטיסי אשראי בהתאם להוראות סעיף 9(ג) לחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017, ראה פרק [חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית כדוח הכספי השנתי לשנת 2020](#).

(ב) כולל עסקאות "פורוורד", חוזי החלפות פיננסיות, swaps, futures, ונגזרי אשראי.

(ג) למידע נוסף ראה [ביאור 11](#).

האשראי לציבור, נטו

האשראי לציבור נטו בקבוצת לאומי, הסתכם ב-31 במרס 2021 לסך של כ-307.6 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של כ-294.5 מיליארד ש"ח ליום 31 במרס 2020, גידול בשיעור של כ-4.4% ובהשוואה לסך של כ-295.3 מיליארד ש"ח בסוף 2020, גידול בשיעור של כ-4.1%.

בנוסף לאשראי לציבור משקיעה הקבוצה בניירות ערך של חברות המסתכמים ב-31 במרס 2021 ב-20,148 מיליון ש"ח בהשוואה ל-19,048 מיליון ש"ח בסוף 2020, והמגלים גם הם סיכוני אשראי.

למידע נוסף בנוגע להשפעת משבר הקורונה ראה פרק [סיכוני אשראי](#).

להלן התפתחות האשראי לציבור, לאחר הפרשה להפסדי אשראי לפי ענפי משק עיקריים

	31 בדצמבר		31 במרס		
	השינוי	2020	2021	2021	
באחוזים	במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		
2.4	2,161	89,753	91,914		אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
1.6	395	25,412	25,807		אנשים פרטיים - אחר
8.1	5,601	69,542	75,143		בינוי ונדל"ן
4.0	1,092	27,048	28,140		מסחרי
5.6	1,110	19,991	21,101		תעשייה
2.9	1,861	63,595	65,456		אחר
4.1	12,220	295,341	307,561		סך הכל

למידע נוסף בנוגע להתפתחות האשראי וסיכוני האשראי לפי ענפי משק ראה פרק [סיכוני אשראי](#).

סיכון אשראי בעייתי

להלן סיכון אשראי בעייתי לאחר הפרשות פרטניות וקבוצתיות

31 בדצמבר			31 במרס			
2020			2021			
מאזני	חוץ מאזני	סך הכל	מאזני	חוץ מאזני	סך הכל	
						במיליוני ש"ח
3,042	153	2,889	2,789	132	2,657	סיכון אשראי פגום, נטו
364	25	339	534	23	511	סיכון אשראי נחות, נטו
3,608	309	3,299	3,459	404	3,055	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת, נטו
7,014	487	6,527	6,782	559	6,223	סך הכל

31 בדצמבר		31 במרס		
2020		2021		
				במיליוני ש"ח
7,807		7,619		סיכון אשראי בעייתי מסחרי
1,427		1,377		סיכון אשראי בעייתי קמעונאי
9,234		8,996		סך הכל
2,220		2,214		יתרת ההפרשה להפסדי אשראי
7,014		6,782		אשראי בעייתי לאחר הפרשה להפסדי אשראי

למידע נוסף בנוגע לאשראי בעייתי ראה פרק [סיכוני אשראי וביאור 13](#).

לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים במסגרת התמודדות עם נגיף הקורונה, ראה [ביאור 1.כ.נ.5 בדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2020](#).

ליום 31 במרס 2021 יתרת סיכון האשראי הבעייתי הסתכמה לסך של כ-6,782 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של כ-7,014 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2020. עיקר הקיטון נובע מפירעונות של חובות פגומים.

היתרה המצטברת נטו של התאמות לשווי הוגן של אגרות חוב המוחזקות בתיק הזמין למכירה ליום 31 במרס 2021 מסתכמת בסכום חיובי של 827 מיליון ש"ח (לאחר השפעת המס), לעומת סכום חיובי של 1,163 מיליון ש"ח בסוף 2020. סכומים אלה מייצגים רווחים נטו שטרם מומשו לתאריכי הדוחות.

ביום 1 במרס 2021 סווגה יתרה של כ-750 מיליון ש"ח (225 מיליון דולר) מתיק אגרות חוב זמינות למכירה לתיק אגרות חוב מוחזקות לפדיון.

למידע בנוגע להתאמות לשווי הוגן של ניירות זמינים למכירה שנזקפו להון ראה [ביאור 5](#).

התיק למסחר

ב-31 במרס 2021, בתיק למסחר יש כ-2.6 מיליארד ש"ח אגרות חוב, לעומת 4.0 מיליארד ש"ח אגרות חוב ב-31 בדצמבר 2020. נכון ל-31 במרס 2021 התיק למסחר מהווה כ-3.0% מסך תיק הנוסטרו של הקבוצה לעומת 4.4% ב-31 בדצמבר 2020.

בגין אגרות חוב למסחר נרשמו ברבעון הראשון של 2021 בדוח רווח והפסד הפסדים שמומשו וטרם מומשו בסך של 8 מיליון ש"ח לעומת הפסדים בסך של 32 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

השקעות במניות ובקרנות

סך כל ההשקעות במניות ובקרנות מסתכמות ליום 31 במרס 2021 בכ-4,838 מיליון ש"ח, מזה מניות וקרנות סחירות 3,078 מיליון ש"ח ושאינן סחירות 1,760 מיליון ש"ח.

מסך כל ההשקעה 4,783 מיליון ש"ח מסווגים בתיק שאינו למסחר ו-55 מיליון ש"ח מסווגים בתיק למסחר.

ההון הנדרש בגין השקעות אלה עומד ליום 31 במרס 2021 על סך של 615 מיליון ש"ח.

למידע נוסף בנוגע להרכב התיק ראה [ביאור 5](#).

השקעות בניירות ערך שהונפקו בחו"ל

א. השקעות באגרות חוב מגובות נכסים שהונפקו בחו"ל

תיק ניירות ערך מגובי נכסים של הקבוצה (משכנתאות ושאינם משכנתאות), שמדורג בדרוג השקעה (Investment Grade), מסתכם בכ-10.2 מיליארד ש"ח (כ-3.1 מיליארד דולר) ל-31 במרס 2021 לעומת 9.3 מיליארד ש"ח בסוף 2020. מתוך התיק הנ"ל ל-31 במרס 2021 כ-7.5 מיליארד ש"ח (כ-2.2 מיליארד דולר) מסווג בתיק הזמין למכירה והיתרה בתיק למסחר ובתיק לפדיון.

התיק הזמין למכירה של השקעות באגרות חוב מגובי נכסים בחו"ל ליום 31 במרס 2021 כולל השקעה באגרות חוב מגובות משכנתאות בסכום של כ-5.4 מיליארד ש"ח. 94.02% מסך אגרות החוב המגובות משכנתאות שבתיק הזמין הונפקו על ידי סוכנויות פדראליות בארה"ב (FNMA, FHLMC, GNMA) ומדורגות, נכון למועד הדוח, בדירוג AAA.

נכון ליום 31 במרס 2021 הסתכמה ירידת הערך המצטברת נטו שנזקפה להון עצמי הנובעת מתיק אגרות החוב המגובות משכנתאות בכ-15 מיליון ש"ח.

סך אגרות החוב המגובות משכנתאות שאינן בערבות מדינה (ארה"ב) ואינן בחסות מוסדות פדראליים אמריקאים, מסתכם בכ-326 מיליון ש"ח.

התקופה החזויה לפדיון של כל תיק אגרות החוב המגובות משכנתאות היא כ-4 שנים בממוצע (מח"מ). בנוסף לאגרות החוב המגובות משכנתאות, כולל התיק הזמין למכירה של הקבוצה גם אגרות חוב אחרות מגובות נכסים שאינם משכנתאות בסך של 2.1 מיליארד ש"ח, מתוכן אגרות חוב מסוג CLO בסך של כ-1.4 מיליארד ש"ח. התקופה החזויה לפדיון של תיק אגרות החוב המגובות נכסים שאינם משכנתאות היא כ-4.9 שנים בממוצע.

למידע נוסף בנוגע להשקעות באגרות חוב מגובות נכסים ראה [ביאור 5](#).

ב. השקעות בניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל

בתיק ניירות הערך של הקבוצה ב-31 במרס 2021 כ-43.5 מיליארד ש"ח (13.0 מיליארד דולר) ניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל. 36.1 מיליארד ש"ח (10.8 מיליארד דולר) הינן מאגרות החוב המסווגות בתיק הזמין למכירה והיתרה בתיק למסחר ובתיק לפדיון. 98.72% מסך ניירות הערך הינם בדירוג השקעה והם כוללים בעיקר ניירות ערך של ממשלת ארה"ב, בנקים ומוסדות פיננסיים, אגרות חוב של חברות בדרוג השקעה והיתר בעיקר ניירות ערך של ממשלת ישראל.

למידע נוסף בנוגע לחשיפה מוסדות פיננסיים זרים ראה פרק [סיכוני אשאי](#).

ליום 31 במרס 2021 הסתכמה יתרת עליית הערך המצטברת בהון העצמי בגין אגרות חוב שאינם מגובות נכסים שהונפקו בחו"ל, ושהם בתיק הזמין למכירה ב-468 מיליון ש"ח (שהם 308 מיליון ש"ח לאחר מס).

כאמור, בנוסף לתיק הזמין למכירה קיימים ניירות ערך שאינם מגובים בנכסים גם בתיק למסחר ובתיק לפדיון. התיק למסחר כולל בעיקר ניירות ערך של מדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים. 71.87% מניירות הערך שבתיק למסחר הינם בדירוג השקעה (Investment Grade).

שווי התיק למסחר שאינו מגובה בנכסים ב-31 במרס 2021 הסתכם ב-0.2 מיליארד ש"ח (כ-0.1 מיליארד דולר). ההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת, במידה שיש הפרש כזה, נזקף לרווח והפסד.

השקעות באגרות חוב - שהונפקו בישראל

ההשקעות באגרות חוב שהונפקו בישראל הסתכמו ב-31 במרס 2021 ב-32.9 מיליארד ש"ח, מזה סך של 32.3 מיליארד ש"ח אגרות חוב שהונפקו על ידי ממשלת ישראל בשקלים, והיתר אגרות חוב שהונפקו על ידי חברות. כ-53.8% מההשקעות באגרות חוב חברות שהם כ-0.3 מיליארד ש"ח נכללו בתיק הזמין למכירה, והיתר בתיק למסחר.

תיק אגרות החוב של חברות, שבתיק הזמין למכירה בהיקף של 0.3 מיליארד ש"ח כולל קרן הון חובית בסך של 18 מיליון ש"ח. כל אגרות החוב של החברות שבתיק למסחר רשומות למסחר וסחירות בבורסה.

למידע נוסף ראה [ביאור 5](#).

פיקדונות הציבור

פיקדונות הציבור בקבוצה הסתכמו ב-31 במרס 2021 בכ-460.4 מיליארד ש"ח בהשוואה לסך של כ-418.6 מיליארד ש"ח ליום 31 במרס 2020, גידול בשיעור של כ-10.0%, ובהשוואה לסך של כ-447.0 מיליארד ש"ח בסוף 2020, גידול של 3.0%.

הגידול הינו על רקע התפרצות מגפת הקורונה בתקופה המקבילה אשתקד, אשר הובילה לגידול מהותי בפיקדונות.

להלן התפתחות ביתרות הנכסים הכספיים החוץ מאזניים של הלקוחות בקבוצת לאומי

	31 בדצמבר		31 במרס	
	2020	השינוי	2021	2021
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
תיקי ניירות ערך ^(א)	843,017	74,339	917,356	8.8
נכסים בגינם ניתנים שירותי תפעול: ^{(א) ו(ב)}				
קופות גמל ופנסיה	178,964	8,668	187,632	4.8
קרנות השתלמות	155,674	9,389	165,063	6.0

(א) לרבות שינוי בשווי השוק של ניירות ערך ושווי הניירות שבמשמרת (custody) של קרנות נאמנות וקופות גמל, לגביהם ניתנים שירותי ניהול תפעולי ומשמורת.

(ב) הקבוצה בארץ אינה מנהלת קרנות נאמנות, קופות גמל וקרנות השתלמות.

(ג) נכסי לקוחות לגביהם מעניקה הקבוצה שרותי ניהול תפעולי, כולל יתרות הקופות של לקוחות מיועצים בלאומי.

אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבות נדחים

תשקיף מדף והנפקת אגרות חוב

תשקיף המדף של הבנק, על פיו ניתן להציע ניירות ערך, היה בתוקף עד לתאריך 24 במאי 2021. ביום 26 במאי 2021 אישר דירקטוריון הבנק תשקיף מדף חדש של הבנק, שיעמוד בתוקף לתקופה של שנתיים ממועד פרסומו, אשר קיבל את היתר רשות ניירות ערך.

פדיון מוקדם של שטרי הון נדחים

ביום 30 בדצמבר 2020 החליט דירקטוריון הבנק לפדות בפדיון מוקדם מלא כתבי התחייבות נדחים סדרה 400 אשר הונפקו לציבור בינואר 2016. בהתאם לכך, ביום 21 בינואר 2021 נפדו כתבי התחייבויות בסך כ-0.9 מיליארד ש"ח. בעקבות ההחלטה על פדיון מוקדם מלא, שפורסמה ביום 30 בדצמבר 2020, כתבי התחייבות סדרה 400 לא הוכרו בהון הפיקוחי של הבנק ליום 31 בדצמבר 2020.

ביום 30 בדצמבר 2020 החליט דירקטוריון הבנק לפדות בפדיון מוקדם מלא גם את שטרי הון סדרות 200 ו-201 אשר הונפקו לציבור בפברואר 2010. בהתאם לכך, ביום 4 בפברואר 2021 נפדו שטרי הון סדרות 200 ו-201 בסך כולל של כ-2.3 מיליארד ש"ח. שטרי הון נכללו בהון הפיקוחי של הבנק ליום 31 בדצמבר 2020, בהתאם להוראות המעבר שבהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299.

למידע נוסף ראה דיווחים מיידים מיום 30 בדצמבר 2020, דיווח מיידים מיום 17 בינואר 2021, דיווח מיידים מיום 24 בינואר 2021 ודיווח מיידים מיום 7 בפברואר 2021.

הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-31 במרס 2021 ב-39,118 מיליון ש"ח, לעומת 37,664 מיליון ש"ח בסוף 2020.

השינוי בהון העצמי הושפע מהרווח לתקופה שקוזז חלקית על ידי ירידה בקרן ההון בגין אג"ח זמינות למכירה.

הון זה מהווה בסיס לחישוב ההון הפיקוחי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק בתוספת מכשירים הוניים והתאמות פיקוחיות כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 של הפיקוח על הבנקים.

יחס הון למאזן ב-31 במרס 2021 הגיע ל-6.9% בהשוואה ל-6.8% ב-31 בדצמבר 2020.

מבנה הלימות ההון^(א)

31 במרס		31 בדצמבר	
2021		2020	
במיליוני ש"ח			
הון לצורך חישוב יחס ההון			
הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים	40,446	35,887	39,262
הון רובד 2, לאחר ניכויים	10,333	13,857	12,297
סך הכל הון כולל	50,779	49,744	51,559
יתרות משוקללות של נכסי סיכון			
סיכון אשראי	317,777	301,846	303,356
סיכויי שוק	4,488	6,283	5,313
סיכון תפעולי	22,458	22,783	22,182
סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון	344,723	330,912	330,851
יחס ההון לרכיבי סיכון			
יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון	11.73%	10.84%	11.87%
יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון	14.73%	15.03%	15.58%

(א) למידע נוסף בגין מבנה הלימות ההון ראה [ביאור 9א](#).

יחס הון עצמי רובד 1 ביום 31 במרס 2021 הינו 11.73%, ירידה של כ-0.14% לעומת 31 בדצמבר 2020.

מבנה ההון הפיקוחי

במאי 2013 פרסם הפיקוח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 (להלן בפרק זה: "ההוראות"). הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014 בכפוף להוראות המעבר שנכללו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף.

2. הון רובד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף

הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מזכויות המיעוט (זכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים.

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רובד 1, אשר נובעות מיישום תכניות התייעלות תפעולית וכן מאופן חישוב ריבית ההיוון שמשמשת לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים, כמפורט בהמשך.

הון רובד 1 נוסף, מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה.

הון רובד 2

הון רובד 2 כולל בעיקר מכשירי הון, ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בכפוף לתקרה שנקבעה בהוראות.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, כמפורט בהוראות, כך שהסכום המוכר בגינם בפועל הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת הכרה המתבססת על יתרת מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 ביום 31 בדצמבר 2013 אשר מופחתת בתחילת כל שנה ב-10% עד ליום 1 בינואר 2022. בשנת 2021 תקרת ההכרה הינה 10%.

מכשירי הון המונפקים מתחילת שנת 2014 נדרשים לעמוד בקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 לצורך הכללתם בהון. הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול הינם: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202), יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

למידע בנוגע למכשירי הון רובד 2 שנפדו בשנת 2021 ראה פרק [אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבויות נדחים](#).

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il בפרק אודות > מידע כספי > גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

הלימות ההון

יחסי ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רובד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רובד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10%, וביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5% וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. דרישה זו חלה על לאומי.

כמו כן, על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדירור" התאגיד הבנקאי נדרש להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 ואת יעד ההון הכולל, בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדירור.

חוזר להתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250

ביום 31 במרס 2020 פרסם בנק ישראל חוזר בנושא התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) (הוראה מספר 250) (להלן: הוראת השעה). בהתאם להוראת השעה, תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יחזיק ביחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-9% וביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-12.5% (חלף 10%-13.5% בהתאמה, עובר לפרסום החוזר). הוראה זו חלה על לאומי.

על רקע המשך התפתחות אירוע נגיף הקורונה והשלכותיו על הכלכלה בעולם ובישראל, החליט הפיקוח על הבנקים ביום 22 במרס 2021 להאריך בתקופה נוספת של שישה חודשים את תוקף הוראת השעה, עד ליום 30 בספטמבר 2021 (תום תוקף ההוראה). תוקף ההקלה ביעדי ההון יהיה עד תום 24 חודשים מתום תוקף ההוראה, ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף ההוראה או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם.

כמו כן, על פי החוזר מיום 22 במרס 2021 נקבע כי בתקופת ששת החודשים מתום תוקף הוראת השעה, הפחתה ביחסי ההון של עד 0.3% לא תחשב כחריגה מיחסי ההון הנדרשים, בכפוף לתכנון הון מוקפד ושמרני ולדיווח לפיקוח על הבנקים. בהתאם להודעת בנק ישראל מיום 7 במרס 2021, לצד הארכת תוקף הוראת השעה וההקלות ההוניות שבמסגרתה עד ליום 30 בספטמבר 2021, הפיקוח על הבנקים מצפה מהמערכת הבנקאית שלא לעשות שימוש בעודפי ההון לצורך חלוקת דיבידנדים לפחות עד לתום תוקף הוראת השעה.

ביום 15 בנובמבר 2020, במסגרת הוראת השעה, פרסם בנק ישראל חוזר להתאמת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא "יחס המינוף", כך שתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5% (חלף 6% עובר לפרסום החוזר). עם תום תוקף הוראת השעה, תמשיך ההקלה לחול עוד 24 חודשים, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תוקף ההוראה או יחס המינוף המינימאלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. הוראה זו חלה על לאומי מיום פרסום החוזר.

למידע בנוגע להקלה בדרישת ההון הנוספת בשיעור 1% מיתרת ההלוואות לדירור ראה פרק [הון והלימות הון בדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2020](#).

בהתאם להוראת השעה, ובתוספת דרישת ההון בגין יתרת ההלוואות לדירור, דרישות ההון המינימליות שחלות על הבנק ליום 31 במרס 2021 הינן 9.21% ליחס הון עצמי רובד 1 ו-12.71% ליחס ההון הכולל.

תכנון ההון ויעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון ופרופיל הסיכון, האסטרטגיה העסקית והלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. תכנון ההון מאושר על ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק ולוקח בחשבון את הצמיחה בפעילות של מרכזי הרווח השונים בקבוצה וגורמים נוספים המשפיעים על עמידת הבנק בדרישות ההון, כגון: תחזיות רווח, שינויים ברווח כולל אחר, התאמות פיקוחיות, השפעת הוראות מעבר ושיעור הגידול בנכסי הסיכון. תחזית יחסי ההון נבחנת גם תחת מבחני רגישות ותרחישי קיצון שונים.

מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון, הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדי הון לעת אירוע תרחיש קיצון. לפירוט תהליך ה-ICAAP והשימוש במבחני קיצון, ראה [דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה הפיקוח על הבנקים על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יהלמו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רוברד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיום 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%.

לאור הוראת השעה, ובהתאם להפחתה בדרישות הרגולטוריות המזעריות החלות על הבנקים בעקבות משבר הקורונה, כמפורט לעיל, החליט דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020 לקבוע כי יעד הון עצמי רוברד 1 הפנימי יעמוד על 9.5% חלף 10.5%.

למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 16 באפריל 2020 (אסמכתא: 01-034294-2020).

מדיניות חלוקת דיבידנד

בהתאם לדברי ההסבר להוראת השעה, ולמכתב הפיקוח על הבנקים ממרס 2021 בנוגע להארכת תוקף הוראת השעה בתקופה נוספת של שישה חודשים עד ליום 30 בספטמבר 2021, הפיקוח על הבנקים מצפה מהמערכת הבנקאית שלא לעשות שימוש בעודפי ההון לצורך חלוקת דיבידנדים לפחות עד לתום תוקף הוראת השעה.

למידע נוסף ולמידע בנוגע למדיניות חלוקת הדיבידנד של לאומי ראה פרק [הון והלימות ההון בדוח הדירקטוריון בדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2020](#).

פרטים בדבר דיבידנד ששולם

מועד ההכרזה	מועד תשלום	דיבידנד למניה	דיבידנד ששולם במזומן
26 במאי 2019	23 ביוני 2019	29.27 באגורות	437 במיליוני ש"ח
13 באוגוסט 2019	8 בספטמבר 2019	24.95	369
26 בנובמבר 2019	22 בדצמבר 2019	20.87	306
26 בפברואר 2020	23 במרס 2020	20.29	297

התאמות להון עצמי רוברד 1

מדידת ההתחייבות בגין זכויות עובדים

למידע בנוגע למדידת ההתחייבות לעובדים ראה פרק [הון והלימות ההון בדוח הדירקטוריון בדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2020](#).

למידע בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק [מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים](#).

הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית

בשנים 2016 ו-2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתבים בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" בכח אדם ובתחום הנדל"ן. על פי המכתבים, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו, יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעתן של תוכניות התייעלות על ההון הפיקוחי על פני חמש שנים בקו ישר. תוקף המכתבים הוארך עד ליום 31 בדצמבר 2021, במטרה לאפשר גיבוש תכניות התייעלות נוספות.

ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות שעלותה הסתכמה בכ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 במרס 2021 מיוחסים להון הפיקוחי 95% מעלויות תכנית זו.

ביולי 2017 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות נוספת שעלותה הסתכמה בכ-204 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 במרס 2021 מיוחסים להון הפיקוחי 75% מעלויות תכנית זו.

במסגרת ההכנות הנוגעות להסכם הקיבוצי המיוחד שנחתם עם ארגון העובדים ביולי 2019, אישר דירקטוריון הבנק תכנית פרישה מרצון, שעלותה הסתכמה בכ-167 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 במרס 2021 מיוחסים להון הפיקוחי 35% מעלויות תכנית זו.

שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון

התפתחויות בהוראות ועדת באזל לפיקוח על הבנקים בנוגע למדידת הלימות ההון

במהלך חודש דצמבר 2017 סיימה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים את עבודתה לעדכון המסגרת הכוללת של "באזל 3" להלימות ההון. במסגרת העדכונים, אשר לעתים מקבלים את הכינוי "באזל 4", נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. בין היתר, נקבעו שינויים באופן החישוב של דרישות ההון על פי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, נקבעה גישה סטנדרטית אחידה לגבי הסיכון התפעולי וכן נקבעו שינויים במסגרת מדידת סיכונים השוק. במרס 2020 פורסמה הודעה מטעם הגוף המפקח על ועדת באזל, שלפיה היישום של הסטנדרטים השונים הכלולים במסגרת העדכון הכוללת, יידחה בשנה וחל ב-1 בינואר 2023. בשלב זה, לא ידוע באיזה אופן ומתי יאומצו הוראות אלה על ידי הפיקוח על הבנקים בישראל.

באפריל 2019 הודיע הפיקוח על הבנקים על הכוונה להתחיל ליישם הנחיות של ועדת באזל משנת 2014 בנושא "הגישה הסטנדרטית לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי" (SA-CCR), בתאריך 1 ביוני 2021 או שנה לאחר תאריך היישום בפועל באיחוד האירופי, המאוחר מביניהם. בחודש פברואר ומרס 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטות חוזרים ליישום הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203A ו-208A, על פיהן תאריך היישום של הוראה 203A צפוי להיות 1 ביולי 2022 ושל הוראה 208A מיום 1 בינואר 2023. הבנק בוחן את ההשפעות של טיוטות החוזרים וממשיך בהיערכותו ליישומן.

חוזר להתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 299 בנושא הון פיקוחי - השפעת יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים

ביום 1 בדצמבר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר להתאמות להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 בנושא "הון פיקוחי - השפעת יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים", הכולל הוראות מעבר שיחולו על השפעת האימוץ לראשונה של הכללים החדשים בנושא הפסדי אשראי צפויים. בהתאם לחוזר ליישום הכללים החדשים, מועד התחולה שלהם על התאגידים הבנקאיים הוא ביום 1 בינואר 2022. במידה וכתוצאה מהיישום לראשונה של כללים אלה יחול קיטון בהון עצמי רוברד 1 של הבנק, נטו לאחר השפעת המס, הבנק יהיה רשאי לכלול באופן חלקי בהון עצמי רוברד 1 (כלומר להוסיף חזרה להון עצמי רוברד 1) את הקיטון בהון עצמי רוברד 1 שנרשם ביום היישום לראשונה, וזאת על פני שלוש שנים (תוספת של 75% בשנת היישום לראשונה, עם קיטון של 25% מדי שנה, עד לתוספת של 0% ב-1 בינואר של שנת היישום הרביעית).

למידע נוסף בגין יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים ראה [ביאור 2.1.1](#).

חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בנושא מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי והוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 - הגישה הסטנדרטית - סיכונים אשראי

ביום 2 בפברואר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "הפסדי אשראי צפויים ממכשירים פיננסיים", להתאמת הוראות ניהול בנקאי תקין לכללים החדשים בנושא הפסדי אשראי צפויים. בין היתר, עודכנו הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בנושא מדידה והלימות הון - הון פיקוחי, והוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 בנושא מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי, כך שתאגידים בנקאיים ידרשו, החל מיום 1 בינואר 2022, לנכות מהון עצמי רוברד 1 סכומים לצורך כיסוי בגין הלוואות לדיור שלאורך זמן אינן צוברות.

הלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים ליום 31 במרס 2021 בכ-344.7 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1 מיליארד ש"ח בנכסי הסיכון, יקטין את יחס הון עצמי רוברד 1 ויחס הון כולל בכ-0.03% ו-0.04% בהתאמה.
- שינוי הון עצמי רוברד 1 - הון עצמי רוברד 1 ליום 31 במרס 2021 מסתכם בכ-40.4 מיליארד ש"ח. קיטון ב-100 מיליון ש"ח בהון עצמי רוברד 1, יקטין את יחס הון עצמי רוברד 1 ויחס הון כולל בכ-0.03%.
- שינוי בשער החליפין - פיחות של 1% בשער החליפין של השקל מול כל המטבעות יקטין את יחס הון עצמי רוברד 1 ואת יחס ההון הכולל בכ-0.02%.
- התחייבויות בדבר זכויות עובדים - ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. שינוי של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, משמעותה השפעה מצטברת של כ-0.08% ביחס הון עצמי רוברד 1 וביחס ההון הכולל. מזה על פי חישוב ממוצע נע לשמונה רבעונים, השפעה של כ-0.01% ביחס הון עצמי רוברד 1 וביחס ההון הכולל, לרבעון השוטף.

המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והוא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

יחס מינוף

יחס המינוף מחושב באחוזים ומוגדר כמדידת ההון הרגולטורי מחולק במדידת החשיפה. ההון הרגולטורי לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, בהתאם להתאמות פיקוחיות לעניין חישוב ההון. מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. יחס המינוף הינו מדד משלים ליחס ההון ומהווה מגבלה נוספת על רמת המינוף של המגזר הבנקאי.

יחס המינוף עשוי להיות מושפע מהשינויים בהון הרגולטורי של הבנק. בין היתר, בחישוב יחס המינוף הובאה בחשבון השפעה של יישום תכנית ההתייעלות והתאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

31 בדצמבר		31 במרס	
2020	2020	2021	
במיליוני ש"ח			
בנתוני המאוחד			
39,262	35,887	40,446	
הון רובד 1			
597,538	557,829	612,517	
סך החשיפות			
יחס מינוף			
6.57%	6.43%	6.60%	
יחס מינוף			
5.50%	6.00%	5.50%	
יחס מינוף מזערי הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים			

למידע נוסף בנושא הלימות הון ומינוף ראה [ביאור 9](#).

למידע נוסף אודות התאמות להוראת השעה בנושא יחס המינוף, ראה סעיף [התאמות להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250](#) לעיל.

יחס המינוף ב-31 במרס 2021 הינו 6.6%, עלייה של כ-0.03% לעומת 31 בדצמבר 2020.

מגזרי פעילות - גישת ההנהלה

דיווח מגזרי פעילות על פי גישת ההנהלה מציג את תוצאות הבנק בחלוקה לקווי עסקים, בהתאם למבנה הארגוני של הבנק. קווי העסקים מתמחים במתן שירות למגזרי לקוחות בעלי מאפיינים וצרכים דומים.

למידע נוסף בדבר קווי עסקים בגישת הנהלה ראה פרק [מגזרי פעילות בדוחות הכספיים לשנת 2020](#).

להלן תמצית תוצאות הפעילות לפי גישת הנהלה

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2021												
בנק קמעונאות, פרימיום ובנקאות פרטית	עסקים קטנים	משכנתאות	סך הכל בנקאית	מסחרית	עסקית	נדל"ן	שוקי הון	אחר והתאמות	חברות בנות בארץ	חברות בנות בחו"ל	סך הכל	במיליוני ש"ח
												הכנסות ריבית, נטו:
286	265	613	1,164	328	272	234	93	1	23	233	2,348	מחיצוניים
165	14	(297)	(118)	(4)	(80)	(18)	218	-	1	1	-	בימגזרי
451	279	316	1,046	324	192	216	311	1	24	234	2,348	הכנסות ריבית, נטו
363	113	4	480	113	57	78	388	89	108	61	1,374	הכנסות שאינן מריבית
814	392	320	1,526	437	249	294	699	90	132	295	3,722	סך כל ההכנסות
(11)	(52)	(15)	(78)	(4)	(68)	(121)	36	6	1	16	(212)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
691	236	75	1,002	189	74	29	103	214	48	180	1,839	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
134	208	260	602	252	243	386	560	(130)	83	99	2,095	רווח (הפסד) לפני מס
46	71	89	206	86	83	132	192	12	20	22	753	הפרשה למס
88	137	171	396	166	160	254	369	(142)	69	68	1,340	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרות ליום 31 במרס 2021												
27,938	24,534	93,277	145,749	46,766	42,644	35,107	7,859	5,703	820	22,913	307,561	אשראי לציבור, נטו
184,654	49,134	-	233,788	75,069	26,449	10,650	87,708	3	-	26,745	460,412	פיקדונות הציבור
195,649	20,000	-	215,649	29,044	9,398	1,189	639,975	25,301	331,406	18,089	1,270,051	נכסים בניהול

להלן תמצית תוצאות הפעילות לפי גישת הנהלה (המשך)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2020												
סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	בנק קמעונאות, פרימיום ובנקאות פרטית									
			אחר והתאמות	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	סך הכל בנקאית	משכנתאות	עסקים קטנים		
במיליוני ש"ח												
הכנסות ריבית, נטו:												
2,169	263	49	-	195	192	192	252	1,026	397	309	320	מחיצוניים
-	(9)	6	2	(107)	(26)	(25)	61	98	(119)	12	205	בינמגזרי ^(א)
2,169	254	55	2	88	166	167	313	1,124	278	321	525	הכנסות ריבית נטו
246	71	8	(2)	(613)	81	67	120	514	12	128	374	הכנסות (הוצאות) שאינן מריבית ^(א)
2,415	325	63	-	(525)	247	234	433	1,638	290	449	899	סך כל ההכנסות (הוצאות)
860	47	5	(7)	5	37	338	122	313	36	158	119	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
1,803	209	50	208	99	30	56	142	1,009	62	261	686	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
(248)	69	8	(201)	(629)	180	(160)	169	316	192	30	94	רווח (הפסד) לפני מס
(39)	16	5	(18)	(215)	62	(55)	58	108	66	10	32	הפרשה (הטבה) למס
(232)	44	(11)	(183)	(414)	118	(105)	111	208	126	20	62	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרות ליום 31 במרס 2020												
294,486	24,449	808	5,132	9,275	27,964	45,250	41,843	139,765	86,591	24,519	28,655	אשראי לציבור, נטו
418,627	25,479	-	4	85,622	8,984	24,643	57,180	216,715	-	42,479	174,236	פיקדונות הציבור
1,025,138	17,787	293,060	16,250	496,128	1,665	9,090	19,721	171,437	-	14,838	156,599	נכסים בניהול

(א) החל מרבעון ראשון 2021 הוחלט על הקצאת חלק מהותי מפעילות ניהול הנכסים וההתחייבויות למרכזי הרווח השונים. על מנת להציג מידע בר השוואה בוצע סיווג מחדש למספרי השוואה.

להלן תמצית תוצאות הפעילות לפי גישת הנהלה (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020												
סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	אחר והתאמות	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	סך הכל בנקאית	משכנתאות	עסקים קטנים	קמטונאות, פרימים ובנקאות פרטית	בנק
במיליוני ש"ח												
הכנסות ריבית נטו:												
8,723	938	128	-	510	834	880	1,118	4,315	2,047	1,142	1,126	מחיצוניים
-	(2)	7	-	287	(111)	(205)	103	(79)	(891)	38	774	בינמגזרי ^(א)
8,723	936	135	-	797	723	675	1,221	4,236	1,156	1,180	1,900	הכנסות ריבית נטו
4,366	263	254	127	879	312	244	428	1,859	38	459	1,362	הכנסות שאינן מריבית ^(א)
13,089	1,199	389	127	1,676	1,035	919	1,649	6,095	1,194	1,639	3,262	סך כל ההכנסות
2,552	282	4	(33)	(18)	210	762	352	993	178	482	333	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
7,046	778	190	871	382	125	227	667	3,806	245	951	2,610	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
3,491	139	195	(711)	1,312	700	(70)	630	1,296	771	206	319	רווח (הפסד) לפני מס
1,356	39	41	(45)	448	239	(24)	215	443	264	70	109	הפרשה (הטבה) למס
2,102	80	139	(666)	866	461	(46)	415	853	507	136	210	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרות ליום 31 בדצמבר 2020												
295,341	21,842	790	5,339	8,700	31,559	39,389	44,626	143,096	91,313	24,253	27,530	אשראי לציבור, נטו
447,031	22,388	-	5	90,938	10,149	28,390	65,775	229,386	-	47,710	181,676	פיקדונות הציבור
1,177,655	16,529	312,520	21,484	585,627	2,336	10,043	25,909	203,207	-	19,455	183,752	נכסים בניהול

(א) החל מרבעון ראשון 2021 הוחלט על הקצאת חלק מהותי מפעילות ניהול הנכסים וההתחייבויות למרכזי הרווח השונים. על מנת להציג מידע בר השוואה בוצע סיווג מחדש למספרי השוואה.

מגזרי פעילות פיקוחיים

לגבי תיאור מגזרי הפעילות העיקריים ראה פרק [מגזרי פעילות פיקוחיים בדוחות הכספיים לשנת 2020](#).

להלן תמצית הפעילות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2021										
פעילות ישראל	משקי בית									
פעילות חו"ל	הכנסות	הוצאות	הכנסות	הוצאות	הכנסות	הוצאות	הכנסות	הוצאות	הכנסות	הוצאות
סך הכל	אחר	אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	אחר	לדיוור
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח									
264	334	11	429	187	374	13	504	(2)	234	2,348
13	245	42	205	78	141	46	484	59	61	1,374
277	579	53	634	265	515	59	988	57	295	3,722
(20)	(12)	-	(43)	(41)	(136)	-	24	-	16	(212)
75	627	26	397	117	102	57	86	172	180	1,839
222	(36)	27	280	189	549	2	878	(115)	99	2,095
80	(15)	10	102	70	200	-	312	(28)	22	753
142	(21)	17	178	119	349	2	573	(87)	68	1,340
יתרה ליום 31 במרס 2021										
92,275	26,607	361 ^(*)	53,466	31,412	83,293	2,009	41,903	-	23,330	312,753
-	123,090	26,154	81,102	54,584	72,039	76,698	905,752	-	26,745	460,412
-	63,076	47,696	75,268	27,615	90,652	905,752	41,903	-	18,089	1,270,051
לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2020										
פעילות ישראל	משקי בית									
פעילות חו"ל	הכנסות	הוצאות	הכנסות	הוצאות	הכנסות	הוצאות	הכנסות	הוצאות	הכנסות	הוצאות
סך הכל	אחר	אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	אחר	לדיוור
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח									
239	410	23	511	197	342	39	156	(2)	254	2,169
15	251	39	207	83	139	74	(635)	2	71	246
254	661	62	718	280	481	113	(479)	-	325	2,415
31	87	-	197	100	386	5	7	-	47	860
62	624	23	383	106	95	56	73	172	209	1,803
161	(50)	39	138	74	-	52	(559)	(172)	69	(248)
56	(18)	14	45	25	7	19	(174)	(29)	16	(39)
105	(32)	25	93	49	(7)	33	(399)	(143)	44	(232)
יתרה ליום 31 במרס 2020										
85,328	27,314	317 ^(*)	49,992	27,919	79,802	3,039	30,870	-	24,744	298,455
-	115,912	26,734	66,958	42,411	64,602	76,531	739,875	-	25,479	418,627
-	58,234	37,021	48,897	21,316	71,138	739,875	30,870	-	17,787	1,025,138

(א) כולל יתרת הלוואות לדיוור ליום 31 במרס 2021 בסך 130 מיליון ש"ח, וליום 31 במרס 2020 בסך 99 מיליון ש"ח.

להלן תמצית הפעילות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020												
פעילות ישראל	משקי בית	הלוואות לדיור	אחר	בנקאות פרטית	עסקים וזעירים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי	אחר	פעילות חו"ל	סך הכל
במיליוני ש"ח												
995	1,499	57	1,802	724	1,441	73	1,202	(6)	936	8,723	הכנסות (הוצאות) ריבית נטו	
61	923	151	773	290	549	207	1,127	22	263	4,366	הכנסות שאינן מריבית	
1,056	2,422	208	2,575	1,014	1,990	280	2,329	16	1,199	13,089	סך כל הכנסות	
174	271	-	569	285	1,001	(1)	(29)	-	282	2,552	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	
243	2,345	83	1,531	421	376	231	321	717	778	7,046	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	
639	(194)	125	475	308	613	50	2,037	(701)	139	3,491	רווח (הפסד) לפני מס	
236	(73)	47	177	117	219	19	804	(229)	39	1,356	הפרשה (הטבה) למס	
403	(121)	78	298	191	394	31	1,220	(472)	80	2,102	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק	
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020												
90,133	26,212	(320) ^(א)	50,658	29,502	77,154	4,386	-	-	22,266	300,631	אשראי לציבור, ברוטו	
-	121,146	26,082	77,259	47,145	72,512	80,499	-	-	22,388	447,031	פיקדונות הציבור	
-	62,117	44,850	67,433	25,942	70,151	844,180	46,453	-	16,529	1,177,655	נכסים בניהול	

(א) כולל יתרת הלוואות לדיור ליום 31 בדצמבר 2020 בסך 103 מיליון ש"ח.

חברות מוחזקות עיקריות

קבוצת לאומי פועלת בארץ ובחו"ל באמצעות חברות בנות שהינן: בנקים, חברות למימון וחברות לשירותים פיננסיים. כמו כן משקיעה הקבוצה בתאגידים ריאליים העוסקים בפעילות לא בנקאית.

סך כל השקעות הבנק בחברות מוחזקות (כולל השקעות בשטרי הון) הסתכם ב-31 במרס 2021 בכ-11.0 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-10.8 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2020 והתרומה של החברות המוחזקות ברבעון הראשון של 2021 לרווח הנקי של הקבוצה הסתכמה ברווח בסך 177 מיליון ש"ח לעומת הפסד בסך (2) מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

חברות מאוחדות בארץ

סך כל השקעות הבנק (כולל השקעות בשטרי הון) בחברות המאוחדות בארץ הסתכם ב-31 במרס 2021 ב-7,303 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-7,243 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2020. התרומה של החברות המאוחדות בארץ לרווח הנקי של הקבוצה הסתכמה ברבעון הראשון של 2021 ברווח בסך 69 מיליון ש"ח, בהשוואה להפסד בסך (11) מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

לאומי פרטנרס בע"מ

בהמשך להגדלת היקף ההשקעות הריאליות בקבוצת לאומי וכחלק מהליך שינוי מבני בשנת 2020, בחודש מרס 2021 הנפיקה לאומי פרטנרס שטרי הון ללאומי אחזקות פיננסיות בע"מ בסך כולל של 885 מיליון ש"ח. השטרות אינם נושאים ריבית ו/או הצמדה ויפרעו לפי דרישת לאומי אחזקות פיננסיות אך בכל מקרה לא לפני חלוף 5 שנים ממועד ההנפקה.

למידע נוסף ראה פרק [חברות מוחזקות עיקריות בדוחות הכספיים לשנת 2020](#).

מכירת מניות ריטיילורס

ביום 13 במאי 2021 מימשה לאומי פרטנרס בע"מ אופציה שהוקצתה לה בד בבד עם השקעתה בחברת ריטיילורס בע"מ.

למידע נוסף ראה [ביאור 16.ב](#).

חברות מאוחדות בחו"ל

סך כל ההשקעות של הבנק (כולל השקעות בשטרי הון) בשלוחות בחו"ל ב-31 במרס 2021 הסתכם ב-3,640 מיליון ש"ח בהשוואה ל-3,543 מיליון ש"ח בסוף 2020.

התרומה של השלוחות בחו"ל לרווח הנקי בשקלים של הקבוצה ברבעון הראשון של 2021 הסתכמה ברווח בסך 107 מיליון ש"ח לעומת רווח בסך 9 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

במהלך חודש מרס 2021 התקבל אישור מהרגולטור הסיני לסגירת הנציגות שהפעיל הבנק בסין. הסגירה המלאה של הנציגות הושלמה במהלך חודש מאי 2021.

למידע נוסף בנוגע לתביעות משפטיות ונושאים אחרים הקשורים לחברות מאוחדות ראה [ביאור 10](#).

בנק לאומי ארה"ב

בהמשך לדיווח מידי שפרסם הבנק ביום 22 בינואר 2018, במסגרת ההסכם להכנסת שותפים אסטרטגיים ל-BLUSA (באמצעות מכירת 15% מהון המניות של Bank Leumi Corporation, המחזיק בשליטה מלאה ב-BLUSA) ("העסקה") החל מחלוף ארבע שנים ממועד השלמת העסקה ועד חמש שנים מהמועד כאמור, אם המניות הנרכשות לא תהיינה סחירות עד אותו מועד, ובכפוף לתנאים נוספים, תהיה לשותפים האסטרטגיים Put Option כלפי הבנק במסגרתה יהיו רשאים לדרוש מהבנק לרכוש את מלוא המניות בחזרה, והבנק יהיה רשאי להיענות לאופציה ולרכוש את המניות או להקצות להם מניות של הבנק, לפי בחירתו של הבנק.

מאז ביצוע העסקה, הבנק בוחן, מעת לעת, אפשרויות לביצוע האמור לעיל, לרבות בחינת מהלכים שיביאו להסחרת המניות כאמור, אולם בחינות כאמור לא הובילו, בשלב זה, לקבלת החלטה לבצע עסקה או הנפקה כלשהם.

החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם

פרק זה נכתב בפירוט רב [בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020 ובדוח על הסיכונים לשנת 2020](#) על כן יש לקרוא את הפרק בהמשך לכתוב בדוחות אלו.

הפעילות העסקית של הבנק כרוכה בניהול סיכונים פיננסיים ושיאנים פיננסיים. הסיכונים הפיננסיים המרכזיים אותם מנהל הבנק הינם: סיכוני אשראי שהינם אינטגרליים בעיסוק הליבה של הבנק וכן סיכוני שוק ונזילות. לצד ניהול הסיכונים הפיננסיים, פעילות הבנק כרוכה בסיכונים שאינם פיננסיים אשר ניהולם הינו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. בין סיכונים אלה נכללים סיכונים תפעוליים, לרבות סיכונים טכנולוגיים וסייבר, סיכון רגולציה, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי, סיכון מודלים, סיכון סביבתי, סיכון הבנקאות ההוגנת (conduct) וסיכון מאקרו-כלכלי.

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בלאומי הינה שמירה על יציבות הקבוצה ותמיכה בהשגת היעדים העסקיים. מטרות אלו מושגות תוך עמידה בתיאבון הסיכון שהוגדר, במדיניות ובמגבלות הנגזרות מהם, אשר יוצרים גבולות גזרה לפעילות העסקית. מסגרת ניהול הסיכונים כוללת מנגנונים לזיהוי סיכונים ואמידתם, הגדרת מבנה ארגוני ותחומי אחריות לניהולם לרבות מנגנוני בקרה ודיווח נאותים.

בבנק מתבצעת פעילות מתמדת לשדרוג תשתית ניהול הסיכונים וניתוח תמונת הסיכון, דבר המאפשר קבלת החלטות באופן מושכל.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים בסיכונים וברמת חומרתם ביחס לטבלה שפורסמה [בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#).

סיכוני אשראי

אשראי הינו פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה, המתקיימת באופן מבוזר במספר קווי עסקים.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי כפי שסוכמו.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות: אשראי לציבור, אשראי לבנקים, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים, השקעות באגרות חוב.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בנושא ניהול סיכון אשראי ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

במסגרת ניהול סיכונים אשראי מנטר הבנק את איכות תיק האשראי, לרבות נאותות כוללת של הפרשה להפסדי אשראי לכיסוי ההפסדים הגלומים בתיק האשראי, ריכוזיות תיק האשראי ופעילות לפי מוצרים עיקריים, כגון: אשראי לענף בינוי ונדל"ן, הלוואות לדיר, אשראי לאנשים פרטיים ואשראי ממונף.

במהלך התקופה המדווחת בוצעו התאמות בניהול סיכון האשראי ובתיאבון הסיכון. לא חלו שינויים מהותיים במבנה הממשל התאגידי הקשור לסיכון אשראי.

השפעת משבר הקורונה

האינדיקטורים הכלכליים מצביעים עתה על התאוששות בפעילות הכלכלית לאור תהליך הפתיחה המחודש של המשק לצד העלייה בשיעור המתחסנים.

ככל שתהליך ההתחסנות בישראל ימשיך ויתקדם בהצלחה, תוך השגת התחסנות וחסניות טבעית ושמדדי המגיפה ימשיכו להציג את דעיכתה, ללא התפרצות מחודשת של רוב גדול מהאוכלוסייה, האפשרות להמשיך ולפתוח פעילויות שונות במשק תגבר. נכון למועד הדוח, בחינה של הפעילויות לפי ענפי משק ממשיכה להצביע על שונות משמעותית במידת הפגיעה בין ענפי המשק השונים. עם זאת, התאוששות ניכרת גם בענפי משק שנפגעו באופן משמעותי במשבר.

ככל שתהליך פתיחת המשק ימשיך ויתקדם צפוי שיפור במצבם של משקי הבית ועלייה בביקושים. הציפייה היא כי שיעור האבטלה "הרחב" כפי הגדרת הלמ"ס (אבטלה "רגילה" בתוספת עובדים בחל"ת ועובדים שפוטרו בעקבות המשבר), ימשיך לרדת (פחות עובדים בחל"ת) במקביל לעלייה מסוימת בשיעור האבטלה "הרגיל" (הממושך). לאור אופיו המתמשך של המשבר, טרם ניתן לאמוד את עוצמת הפגיעה בתיק האשראי של הבנק, אם כי ראוי לציין כי רוב הלקוחות העסקיים והפרטיים להם נדחו חלויות, חזרו, בשלב זה, לשלם באופן סדיר.

הבנק ממשיך לבחון את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר.

במסגרת זו חודדו דגשים בהעמדת אשראי ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון וההתפתחויות בשוק, תוך היערכות והתאמת הפעילות.

למידע נוסף ראה פרק [סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 לדצמבר 2020](#).

ההכנסה מהפסדי אשראי ברבעון זה הסתכמה ב-212 מיליון ש"ח, בעיקר כתוצאה מגביות בתקופה המדווחת. בנוסף, נרשמה הכנסה בשיעור של 0.06% בהפרשה הקבוצתית. ההפרשה להפסדי אשראי של הבנק מייצגת את אומדני הבנק. הפרשה זו מהווה אומדן המבוסס על שיקול דעת משמעותי שהופעל בתקופה המדווחת בסביבה משתנה המאופיינת בחוסר וודאות רבה.

תהליך ההפרשה כולל שלושה שלבים מרכזיים, אשר הותאמו לנסיבות המשבר:

- זיהוי ואיתור לווים בעלי אינדיקטורים שליליים, לרבות לווים אשר נפגעו ממשבר הקורונה, או פועלים בענפי משק אשר חשופים יותר להשפעות השליליות של המשבר. הבנק שם דגש רב על תהליכי חיתום אשראי קפדניים ופעילויות הניטור והליווי על מנת להבין את התפתחות הסיכונים הגלומים בתיק האשראי, להיערך מבעוד מועד ולבצע התאמות נדרשות. בתוך כך, עורך הבנק בחינה זהירה של הצורך להחמיר את דירוג הסיכון והסיווג של חובות שעלולים להיות מושפעים לרעה מהמשבר.
- ביצוע הוצאות להפסדי אשראי ביחס לחובות פגומים ברמה הפרטנית (Individual).
- ביצוע הפרשות המבטאות את ההפסד הצפוי לבנק ברמה הקבוצתית (Collective). במסגרת זו, מתבסס הבנק על מידע הקיים בידי, כגון: היקף המחיקות, פרופיל הסיכון של ענף המשק, סיווג החוב, תיאבון הסיכון, תנאי הכלכלה וכיו"ב. בתהליך זה מושם דגש על השינוי במאפייני הסיכון של הלקוחות ושל ענפי המשק השונים ובהערכות הכלכליות.

בהתייחס, בין היתר, לשיעור האבטלה והצמיחה. החמרה בכל אחד מפרמטרים אלה עלולה להביא להגדלת ההפרשה להפסדי אש"א, ולהפך. שיעור האבטלה על פי הגדרה רחבה של ה"מ"ס (ההגדרה הרגילה בתוספת הנעדרים זמנית בשל חל"ת וירידה בשיעור ההשתתפות) הסתכם בחודש מרס 2021 בכ-12.1%, השיעור הנמוך מאז חודש אוגוסט 2020, ואף המשיך וירד במחצית הראשונה של חודש אפריל 2021, ברבעון הראשון של 2021, הצטמצם התוצר המקומי הגולמי (צמיחה שלילית) בקצב שנתי של כ-6.5% בהשוואה לרבעון הרביעי של שנת 2020 (הרבעון הרביעי של 2020 הסתכם בצמיחה חיובית של 6.3% אל מול רבעון שלישי 2020 במונחים שנתיים). זאת, על רקע השפעת משבר הקורונה (הסגר השלישי שהחל בסוף חודש דצמבר 2020) וכן ירידה חדה שנרשמה ביבוא מכוניות נוסעים עקב שינוי במדיניות המיסוי.

במסגרת תהליך כימות ההפרשה חושבו תרחישים המייצגים נסיבות ומצבים אשר לדעת ההנהלה הינם במנעד הסבירות, להם יוחסו משקלות לצורך כימות האומדן הטוב ביותר. יודגש כי בעטייה של אי הוודאות האופפת את הנסיבות הנוכחיות - ובהתאם - הקושי הקיים בזיהוי, הכרה ומדידה של הפסדי אש"א, אומדן הפסדי אש"א בצל המשבר הינו תוצאה של הנחות והערכות אשר בשלב זה קשה לקבוע את סבירותן. קושי זה מתגבר על רקע פעולות למיתון השפעות המשבר אשר עלולות לטשטש את השלכותיו על סיכון אש"א של הלקוחות, כגון: תשלומי החל"ת דמי האבטלה ותכניות הסיוע הממשלתי.

לאור אופיו המתמשך של המשבר, הבנק המשיך לבחון במהלך הרבעון הראשון של שנת 2021 את הפרמטרים המרכזיים בתהליך ההפרשה וביצע את העדכונים שנמצאו מתאימים, תוך מתן משקל להתפתחויות החיוביות שנרשמו בתקופת הדוח בדמות הצלחתו של המבצע רחב ההיקף לחיסון האוכלוסייה והשפעתו החיובית על הורדת התחלואה ופתיחתו מחדש של המשק. שינויים נוספים בהערכות, באומדנים ובתחזיות של ההנהלה יכולים להשפיע באופן משמעותי על ההפרשה להפסדי אש"א.

הערכות ותחזיות כלכליות ואחרות באשר למשך המשבר וחומרתו עלולות להשתנות באופן תכוף ומשמעותי, ולפיכך נתונות בחוסר וודאות גבוה. משכך, קשה להעריך או לצפות כיצד ישתנה מצב הלקוחות והתנהגותם. קשה להעריך כיצד שינויים פוטנציאליים במשתנה כלשהו עלולים להשפיע על ההפרשה להפסדי אש"א בכללותה, הואיל וההנהלה מתחשבת במנעד רחב של גורמים, מדדים ואינדיקטורים בתהליך גיבוש האומדן. ייתכן ששינויים במשתנים אלה לא יחולו באותו שיעור, או לא יהיו עקביים בהשפעתם על הרכיבים השונים של תיק אש"א. יתר על כן, שינויים עתידיים באומדן ההפרשה להפסדי אש"א יכולים לנבוע מגורמים שונים ומגוונים, כגון שינויים ביתרות אש"א, תמהיל אש"א הענפי, איכות הלווים, מחיקות, סיווגים חשבונאיים וכיוצא באלה.

למרות האמור לעיל, על מנת להמחיש את רגישות ההפרשה וכדי לבחון את ההשפעה האלטרנטיבית של הנחות והערכות אחרות, השתמש הבנק בתרחישים השונים אשר גובשו לצורך בסיס האומדן, והשווה אותם ליתרת ההפרשה שהוכרה במועד המאזן וכומתה על בסיס הקצאת משקלות לתרחישים אלה. במסגרת זו, הניח הבנק שבתרחיש אופטימי היקף הלקוחות החשופים למשבר אשר יחוו התדרדרות שתביא להחמרת סיווגם ו/או שיעור ההפרשה בגינם יהיה נמוך יותר ביחס לאומדנים בתרחיש הבסיס וזאת בהתבסס על שורה של משתנים שונים כמתואר לעיל, נסיבות שעשויות להיות מלוות בשיעור אבטלה נמוך מזה הקיים בהערכות הבסיס לצד שיעור צמיחה בשיעור גבוה יותר מזה שבהערכות הבסיס. מאידך, הניח הבנק באופן אלטרנטיבי כי בתרחיש פסימי היקף הלקוחות החשופים למשבר אשר יחוו התדרדרות שתביא להחמרת סיווגם ו/או שיעור ההפרשה בגינם יהיה גבוה יותר ביחס לאומדנים בתרחיש הבסיס בהתבסס על משתנים שונים כמתואר לעיל, נסיבות שעלולות להיות מלוות בשיעור אבטלה על פי הגדרתו הרחבה, אשר יוותר ברמה דו ספרתית בממוצע שנתי, לצד שיעור צמיחה נמוך יותר ביחס להערכות הבסיס. הבנק השווה את תוצאות שני התרחישים האלטרנטיביים המתוארים לעיל ליתרת ההפרשה להפסדי אש"א שהוכרה בדוחותיו הכספיים ליום 31 במרס 2021. מבלי להתחשב בהשפעות של קיזוז או קורלציה, ההשפעה של האמור לעיל, באופן היפותטי, עשויה להביא להקטנה או להגדלה של ההפרשה להפסדי אש"א בכ-0.3 מיליארד ש"ח, כתלות בהנחות התרחיש.

ניתוח זה הינו סובייקטיבי במידה גבוהה ואינו מיועד, או מתיימר, להעריך שינויים עתידיים בהפרשה להפסדי אש"א מסיבות רבות, ביניהן:

- השפעות השינויים עלולות שלא להתנהג באופן ליניארי.
- קיימים קשרי גומלין, אשר עשויים להיות מהותיים, בין השינויים.
- המשבר השפיע על תחומים רבים במהירות, בעוצמה ובדפוס שלא נראו באחרונה בהיסטוריה, ולכן חוסר הוודאות מעיב על כל תהליך אמידה.
- שינויים משמעותיים בחומרת המשבר ובמשכו, ההשפעות של תמיכה ממשלתית, התפתחויות במישור הבריאותי ומהירות ההתאוששות יכולים להשפיע באופן משמעותי על אומדני ההפרשה, ללא קשר לרגישויות שהומחשו לעיל.
- קיום הפגיעה הכלכלית ויכולת הלקוח להתמודד עמה תלויים בגורמים רבים אשר אינם ברורים בשלב זה כל צרכם, ובכללם מהירות החזרה לשגרה, הצלחת מבצעי ההתחסנות לאורך זמן, התמודדות רפואית עם ויראנטים, יכולת עסקים ומשקי בית להתמודד ולהסתגל באמצעות שינוי דפוסי פעילות והתנהגות, תמיכת הממשלה, פעולות בנק ישראל וכיוצא באלה.

הבנק סבור שהאומדן הקיים הינו נאות במועד הדיווח. הואיל ושיקול דעת משמעותי הופעל במסגרת ניתוח זה, ייתכן שאחרים אשר יבצעו ניתוחים דומים יגיעו למסקנות שונות.

יובהר כי חוסר הוודאות לגבי אופן התפתחות המשבר והשלכותיו על הכלכלה הריאלית עדיין גבוהים, כך שההפרשה יכול שתשתנה - תגדל או תקטן - בעתיד בסכומים מהותיים בהתאם להתפתחויות ובעטיו של חוסר הוודאות כמתואר לעיל.

למידע נוסף, ראה [פרק סיכוני אשראי בדוח הדייקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#).

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה

הבנק יישם את הנחיות בנק ישראל בנושא נגיף הקורונה ואימץ את המתווים האחידים שפרסם בנק ישראל עד כה לשינוי בתנאי הלוואות, בעיקר באמצעות דחיית תשלומים של אנשים פרטיים ולקוחות עסקיים.

המתווים האחרונים לדחיית תשלומי משכנתאות והלוואות צרכניות מיום 30 בנובמבר 2020¹ ולמתן סיוע לעסקים הקטנים וזעירים² מיום 10 בדצמבר 2020³ נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2021. התקופה להגשת בקשת דחיה על פי מתווה זה הייתה עד ליום 31 במרס 2021.

בנפרד מהמתווה האחיד הנ"ל, החל מחודש אוגוסט 2020 הבנק אפשר בתנאים מסוימים, ללקוחות אשר שילמו את הלוואות הדיור שלהם כסידור, לקבל דחיה של תשלום קרן ההלוואה (גרייס חלקי) לתקופה של עד שנתיים.

למידע נוסף ראה פרק [סיכוני אשראי בדוח הדייקטוריון וההנהלה ליום 31 לדצמבר 2020](#).

החלק הארי של יתרות החוב הרשומות של הלוואות שאושרו בגיבן דחיות נכון למועד הדוח, שעדיין נמצאים בתקופת הדחיה ושיאין מסווגות בסיווג בעייתי, הוא לתקופה העולה על שישה חודשים.

בהתייחס לאשראי צרכני ואשראי עסקי בשלושת המתווים הראשונים לדחיית תשלומים שהיו תקפים בשנת 2020, הדחיה נעשתה במתכונת של הארכת תקופת ההלוואה במנגנון של דחיית תשלום הקרן. במתווה הרביעי, שהחל ביום 1 בינואר 2021 והסתיים ב-31 במרס 2021 הדחיה נעשתה במתכונת של הפחתה בהחזרי הלוואות לתקופות זמן מוגדרות.

בהלוואות לדיור ביחס לשלושת המתווים הראשונים לדחיית תשלומים שהיו תקפים בשנת 2020 מרבית דחיות התשלומים ניתנו במתכונת של גרייס מלא (קרן וריבית), כאשר התשלומים הנדחים, בתוספת ריבית והפרשי הצמדה, נפרסו על יתרת תקופת המשכנתא. במתווה הרביעי לדחיית תשלומי משכנתאות שהחל ב-1 בינואר 2021 והסתיים ב-31 במרס 2021 הדחיה נעשתה במתכונת של הפחתה בהחזרי הלוואות לתקופות זמן מוגדרות.

הרוב המכריע של מבקשי הדחיות נענה בחיוב.

הבנק עוקב אחר כלל לקוחותיו ובכלל זה גם אחר אוכלוסיית הלקוחות אשר דחו תשלומי הלוואה על מנת לזהות במועד כל התדרדרות באשראי לרבות חשיפה פוטנציאלית להפסד. זאת הן במסגרת תהליכי הניטור והאיתור של הלקוחות ברשימות המעקב השוטפות של הבנק והן במסגרת ניטור ייעודי לזיהוי לקוחות בעלי פוטנציאל פגיעה גבוה יותר מהמשבר.

מתוך סך המשכנתאות שהוקפאו שעדיין קיימת בגיבן יתרת חוב ל-31 במרס 2021 כ-80% חזרו לשלם כרגיל.

ליום 30 באפריל 2021 כ-4.0% מסך חבות המשכנתאות עדיין מצויות בסטטוס של הקפאת תשלומים.

למידע נוסף ופירוט לגבי התפתחויות שחלו בתיק האשראי ומדדים איכותיים המאפיינים את התיק ניתן לראות בהמשך פרק זה וכן [בדוח על הסיכונים ליום 31 במרס 2021](#).

¹ נועד לסייע ללקוחות שנפגעו משמעותית מהשלכות המשבר ושעמדו במספר תנאים מצטברים: שנכון ל-28 בפברואר 2020, הכנסת משק הבית שלהם לא עלתה על 20,000 נטו ושקיימת פגיעה בהכנסתם בשיעור של 40% ומעלה.

² עסק קטן - מחזור פעילות 10-50 מיליון ש"ח. עסק זעיר - מחזור פעילות עד 10 מיליון ש"ח.

³ נועד לאפשר לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו משמעותית מהמשבר ושעמדו במספר תנאים מצטברים: ההלוואה נמצאה בסטטוס דחיה נכון ל-31 בדצמבר 2020, מחזור המכירות של העסק ירד בלפחות 25% במשך שלושה חודשים (לא רציפים בהכרח), במהלך מרס-דצמבר 2020, ביחס לתקופה המקבילה אשתקד.

פרטים בדבר יתרת החובות בישראל^(א), לגביהם בוצעו שינויים בתנאים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה החל מיום 1 במרס 2020 ועד ליום 31 במרס 2021, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי בעקבות הדחיה

פירוט נוסף של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים נכון למועד הדיווח		פירוט נוסף של יתרת האשראי לציבור בגינו נדחו התשלומים ^(ב)		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	
חובות אשר תוקפת דחיית התשלומים, נכון למועד הדיווח	פירוט נוסף של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים נכון למועד הדיווח ^(ב)	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים
מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר
588	35	42	338	232	-	18	250	129	117	1,081	-
404	46	35	102	58	-	244	302	125	73	2,356	1
737	2,567	63	59	17	3	658	678	244	330	7,928	99
246	4,457	37	5	36	-	205	241	175	49	2,456	36
4,147	8,556	360	67	3,472	85	523	4,080	613	3,411	16,408	319
6,122	15,661	537	571 ^(ג)	3,815	88	1,648	5,551	1,286	3,980	30,229	455
13,180	63,655	1,144	446	6,300	162	6,272	12,734	4,944	6,659	24,949	224

- (א) חובות אשר בוצעו לגביהם דחיות תשלומים בחברות בנות בחו"ל, הינם לפי מתווים מקומיים והיתרה בגינם אינה מהותית.
- (ב) נכון ליום 30 באפריל הסתכמה יתרת האשראי בגינו נדחו תשלומים לסך של 5,468 מ"ח ויתרת התשלומים שנדחו בפועל הסתכמו לסך של 528 מיליון ש"ח.
- (ג) תקופת דחיית התשלומים הינה התקופה המצטברת של דחיות שניתנו לחוב מתחילת ההתמודדות עם נגיף הקורונה ואינה כוללת דחיה אשר לה הלואה זכאי לפי כל דין.
- (ד) מזה: סווגו כחובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית בסך 81 מיליון ש"ח.
- (ה) מספר ההלוואות מוצג ביחידות.

הלוואות בערבות מדינה

על רקע התפרצות נגיף הקורונה, הבנק חתם על הסכמים עם המדינה (שעודכנו מעת לעת) להעמדת הלוואות בערבות מדינה במסגרת "קרנות קורונה", שייעודן סיוע לעסקים (קטנים, בינוניים וגדולים), שנקלעו לקשיים תזרימיים כתוצאה ממשבר נגיף הקורונה. תנאי הלוואות נקבעו על ידי משרד האוצר והם אחידים לכל סוגי הלוואים.

במסגרת העדכון האחרון שהתקבל מהמדינה במרס 2021 נקבע, בין השאר, שתקופת האשראי במסלול הכללי ובמסלול סיכון מוגבר תוארך לעד 10 שנים להלוואות חדשות חלף עד 5 שנים.

כמו כן, בהלוואות קיימות ניתן יהיה בתנאים מסוימים להאריך את תקופת הגרייס על הקרן בהלוואה, לתקופה נוספת של עד 12 חודשים. כן, הושווה סכום ההלוואה המקסימלי בין המסלולים הכללי והמוגבר. עסק יהיה זכאי לקבלת הלוואות בכל המסלולים יחדיו עד 40% מהמחזור השנתי ובסכום שלא יעלה על 20 מיליון ש"ח.

זכאות לסכום ההלוואה מקסימאלי ניתן לחשב לפי מחזור הכנסות מדווח בדוחות הכספיים לשנת 2019 או לשנת 2020 נתון להחלטת הלקוח.

קבלת ערבות המדינה סייעה לבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו ותרמה באופן חיובי לאיכות תיק האשראי של הבנק.

למידע נוסף ופירוט לגבי הלוואות בערבות מדינה ראה פרק זה [בדוח הדיסקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#) וכן בפרק [האשראי בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

מידע בדבר אשראי שניתן בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר נגיף הקורונה ליום 31 במרס 2021

ינתר חוב רשומה ליום 31 בדצמבר 2020	ינתר חוב רשומה ליום 31 במרס 2021	סיווג לקוח
	במיליוני ש"ח	
3,807	4,086	עסקים קטנים וזעירים
1,595	1,677	עסקים בינוניים
469	465	עסקים גדולים
5,871	6,228	סך הכל

הערות:

1. סיווג הלקוחות מבוסס על מגזרי פעילות - פיקוחיים.
2. עד סמוך לפרסום הדוח העמיד הבנק במסגרת הקרן בערבות המדינה הלוואות לעסקים בסך של כ-6.5 מיליארד ש"ח. בנוסף אישר הבנק הלוואות בסך של כ-0.2 מיליארד ש"ח שטרם נמשכו על ידי הלקוחות.

למידע נוסף אודות סיכון האשראי ראה פרק [סיכון אשראי בדוח על הסיכונים ליום 31 במרס 2021](#).

סיכון אשראי ונכסים שאינם מבצעים

31 במרס 2021			
מסחרי	לדיוור	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי^(א):			
211,350	88,082	24,436	323,868
91,167	3,358	12,005	106,530
302,517	91,440	36,441	430,398
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
3,366	3,723 ^(ג)	1,489	8,578
6,945	723	641	8,309
2,906	700	236	3,842
632	-	48	680
3,407	23	357	3,787
10,311	4,446	2,130	16,887
930	-	193	1,123
11,241	4,446	2,323	18,010
63	698	32	793
313,758	95,886	38,764	448,408

מזה: חובות שאינם פגומים, כפיגור של 90 ימים או יותר^(ב)

מידע נוסף על סך נכסים שאינם מבצעים

2,970	209	23	3,202	א. חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית
4	-	-	4	ב. נכסים שהתקבלו בגין אשראים שסולקו
2,974	209	23	3,206	סך הכל נכסים שאינם מבצעים של הציבור
שיעור אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית (NPL) מסך האשראי לציבור				
1.02%				

(א) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ב) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(ג) לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(ד) בעקבות משבר הקורונה הרחיב הבנק את הגדרת סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע בהלוואות לדיוור, כך שהיא תכלול גם את אוכלוסיית הלקוחות שאושרה להם במהלך חיי הלוואה דחיית תשלומים ארוכה משישה חודשים ומצויים עדיין בתקופת הדחיה.

סיכון אשראי ונכסים שאינם מבצעים (המשך)

31 במרס 2020			
מסחרי	לדיוור	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי^(א):			
210,990	84,373	25,682	321,045
81,534	2,963	17,366	101,863
292,524	87,336	43,048	422,908
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
3,278	428	877	4,583
4,587	824	613	6,024
1,825	824	228	2,877
566	-	72	638
2,196	-	313	2,509
7,865	1,252	1,490	10,607
756	-	15	771
8,621	1,252	1,505	11,378
90	824	58	972
301,145	88,588	44,553	434,286
סך הכל סיכון אשראי כולל של הציבור			
מידע נוסף על סך נכסים שאינם מבצעים			
1,978	-	229	2,207
8	-	-	8
1,986	-	229	2,215
שיעור אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית (NPL) מסך האשראי לציבור			
0.74%			

(א) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ב) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(ג) לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

סיכון אשראי ונכסים שאינם מבצעים (המשך)

31 בדצמבר 2020			
סך הכל	פרטי אחר	לדיוור	מסחרי
במיליוני ש"ח			
סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי^(א):			
306,702	24,028	83,930	198,744
סיכון אשראי מאזני			
109,024	17,129	3,226	88,669
סיכון אשראי חוץ מאזני			
415,726	41,157	87,156	287,413
סך סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי			
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
10,564	1,519	5,687 ^(ג)	3,358
א. לא בעייתי			
8,626	641	772	7,213
ב. סך הכל בעייתי ^(ב)			
4,149	250	722	3,177
השגחה מיוחדת			
458	54	-	404
נחות			
4,019	337	50	3,632
פגום			
19,190	2,160	6,459	10,571
סך הכל סיכון אשראי מאזני			
1,085	212	-	873
סיכון אשראי חוץ מאזני			
20,275	2,372	6,459	11,444
סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
814	38	720	56
מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר ^(ד)			
436,001	43,529	93,615	298,857
סך הכל סיכון אשראי כולל של הציבור			
מידע נוסף על סך נכסים שאינם מבצעים			
3,469	207	50	3,212
א. חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית			
12	-	-	12
ב. נכסים שהתקבלו בגין אשראים שסולקו			
3,481	207	50	3,224
סך הכל נכסים שאינם מבצעים של הציבור			
שיעור אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית (NPL) מסך האשראי לציבור			
1.15%			

(א) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ב) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(ג) לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(ד) בעקבות משבר הקורונה הרחיב הבנק את הגדרת סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע בהלוואות לדיוור, כך שהיא תכלול גם את אוכלוסיית הלקוחות שאושרה להם במהלך חיי ההלוואה דחיית תשלומים ארוכה משישה חודשים ומצויים עדיין בתקופת הדחיה.

תנועה ביתרת פגומים

תנועה בחובות פגומים בגין אשראי לציבור

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2021			
מסחרי	לדיוור	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
3,632	50	337	4,019
יתרת חובות פגומים לתחילת התקופה			
248	11	77	336
חובות שסווגו כחובות פגומים במהלך התקופה			
(10)	(14)	-	(24)
חובות שחזרו לסיווג שאינו פגום			
(78)	(2)	(18)	(98)
חובות פגומים שנמחקו			
(409)	(23)	(39)	(471)
חובות פגומים שנפרעו			
24	1	-	25
התאמה מתרגום דוחות כספיים			
3,407	23	357	3,787
יתרת חובות פגומים לסוף התקופה			

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2020			
מסחרי	לדיוור	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
2,220	-	311	2,531
יתרת חובות פגומים לתחילת התקופה			
471	-	54	525
חובות שסווגו כחובות פגומים במהלך התקופה			
(8)	-	-	(8)
חובות שחזרו לסיווג שאינו פגום			
(167)	-	(16)	(183)
חובות פגומים שנמחקו			
(331)	-	(36)	(367)
חובות פגומים שנפרעו			
6	-	-	6
התאמה מתרגום דוחות כספיים			
2,191	-	313	2,504
יתרת חובות פגומים לסוף התקופה			

מזה: תנועה בחובות בעייתיים בארגון מחדש

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2021			
מסחרי	לדיוור	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
2,324	-	317	2,641
יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לתחילת התקופה			
332	-	70	402
ארגונים מחדש שבוצעו במהלך התקופה			
(33)	-	(12)	(45)
חובות בארגון מחדש שנמחקו			
(188)	-	(36)	(224)
חובות בארגון מחדש שנפרעו			
10	-	-	10
התאמות מתרגום דוחות כספיים			
2,445	-	339	2,784
יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לסוף התקופה			

מזה: תנועה בחובות בעייתיים בארגון מחדש (המשך)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2020			
מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
729	-	290	1,019
יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לתחילת התקופה			
164	-	50	214
ארגונים מחדש שבוצעו במהלך התקופה			
(20)	-	(13)	(33)
חובות בארגון מחדש שנמחקו			
(240)	-	(34)	(274)
חובות בארגון מחדש שנפרעו			
4	-	-	4
התאמה מתרגום דוחות כספיים			
637	-	293	930
יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לסוף התקופה			

גילוי, הערכה, סיווג וכללי הפרשה להפסדי אשראי

בנושא הוצאות בגין הפסדי אשראי וסיווג חובות בעייתיים הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים שנכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2011 והעדכונים של הוראות אלו ממועד זה. הבנק נוהג לאמוד, להעריך ולעדכן את גובה ההפרשה להפסדי אשראי באופן שוטף, בהתאם לניסיון העבר, ניתוח מצבם של הלווים הנבחנו באופן פרטני, וכן בהתאם לתחזיות כלכליות והערכות לגבי השווקים והסקטורים העסקיים השונים.

למידע נוסף בנוגע לאופן קביעת שיעורי הפרשה קבוצתית בגין משבר הקורונה ראה פרק סיכומי אשראי, [השפעת משבר הקורונה](#).

תנועה ביתרת ההפרשה המאזנית להפסדי אשראי בגין החובות הפגומים

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2021			
מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
911	7	212	1,130
יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות פגומים לתחילת התקופה			
(158)	1	(12)	(169)
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי			
(79)	(2)	(17)	(98)
מחיקות חשבונאיות			
222	-	42	264
גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות			
3	-	-	3
התאמות מתרגום דוחות כספיים			
899	6	225	1,130
יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות פגומים לסוף התקופה			

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס 2020			
מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
372	-	167	539
יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות פגומים לתחילת התקופה			
105	-	(6)	99
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי			
(167)	-	(16)	(183)
מחיקות חשבונאיות			
67	-	33	100
גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות			
1	-	-	1
התאמות מתרגום דוחות כספיים			
378	-	178	556
יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות פגומים לסוף התקופה			

למידע נוסף בנוגע לאופן קביעת שיעורי הפרשה קבוצתית ראה פרק [מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים](#), [ביאור 6](#).

להלן פירוט מדדי סיכון האשראי

31 בדצמבר		31 במרס	
2020	2020	2021	
באחוזים			
1.34	0.84	1.21	
0.27	0.33	0.25	
2.12	1.52	2.01	
0.88	1.20	(0.28)	
(0.18)	(0.07)	0.04	
1.76	1.33	1.66	
131.62	158.51	137.10	
109.46	114.18	113.36	
(10.00)	(4.96)	2.33	

(א) על בסיס שנתי.

ברבעון הראשון נרשמה ירידה (שיפור) ברוב המדדים המובאים לעיל וזאת לאור ההתפתחויות החיוביות שנרשמו בתקופת הדוח בדמות הצלחתו של המבצע רחב ההיקף לחיסון האוכלוסייה והשפעתו החיובית על הורדת התחלואה ופתיחתו מחדש של המשק והשיפור באינדיקטורים הכלכליים העומדים בבסיס הפרשה.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק

31 במרס 2021

הפסדי אשראי ^(א)						
מזה:	מזה:	מזה:	מזה:	מזה:	מזה:	מזה:
סיכון	דירוג	סיכון	סיכון	סיכון	סיכון	סיכון
אשראי	ביצוע	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי
כולל ^(א)	אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ד)	פגום	אשראי	חשבונאיות	ייתר
				הוצאות	מחיקות	הפרשה
				(הכנסות)	להפסדי	אשראי
				נטו	אשראי	אשראי
במיליוני ש"ח						
בנין פעילות לווים בישראל						
ציבור-מסחרי						
תעשייה	26,947	26,001	557	241	54	(2)
בנינו ונדל"ן - בינוי ^(א)	66,243	65,757	387	89	(27)	(33)
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	36,804	35,821	566	337	4	(12)
מסחר	32,148	31,171	896	382	(10)	(1)
שרותים פיננסיים	33,836	33,820	16	6	19	(4)
ענפים אחרים	47,605	44,840	2,005	986	(250)	(108)
סך הכל מסחרי^(א)	243,583	237,410	4,427	2,041	(210)	(160)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	95,754	91,316	723	23	(20)	1
אנשים פרטיים - אחר	38,364	36,044	653	356	(12)	3
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	377,701	364,770	5,803	2,420	(242)	(156)
בנקים בישראל וממשלות בישראל	41,817	41,816	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	419,518	406,586	5,803	2,420	(242)	(156)
בנין פעילות לווים בחו"ל						
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	70,707	65,628	3,193	1,583	30	35
בנקים וממשלות בחו"ל	56,236	56,227	8	8	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	126,943	121,855	3,201	1,591	30	35
סך הכל פעילות בישראל ובחו"ל	546,461	528,441	9,004	4,011	(212)	(121)

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות^(ב), אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 330,004, 116,001, 12,979, 4,630, 82,847 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ד) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לכיצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.

(ז) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,648 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק (המשך)

31 במרס 2020						
הפסדי אשראי ^(א)						
מזה:	מזה:	מזה:	מזה:	מזה:	מזה:	מזה:
סיכון	דירוג	ביצוע	אשראי	סיכון	הוצאות	מחיקות
אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	הכנסות	הפרשה
כולל ^(א)	אשראי ^(ה)	אשראי ^(ה)	אשראי ^(ה)	אשראי ^(ה)	בגין הפסדי	להפסדי
	בעייתי ^(ד)	פגום	פגום	פגום	חשבונאיות	אשראי
		נטו	נטו	נטו	נטו	נטו
במיליוני ש"ח						
בנין פעילות לווים בישראל						
ציבור-מסחרי						
תעשייה	27,657	26,780	646	410	114	32
בנינו ונדל"ן - בינוי ^(א)	53,815	53,321	338	145	98	15
בנינו ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	30,810	30,496	314	206	24	(5)
מסחר	32,752	31,366	934	415	179	31
שרותים פיננסיים	40,853	40,843	10	4	49	(3)
ענפים אחרים	45,911	43,921	1,250	509	192	27
סך הכל מסחרי^(א)	231,798	226,727	3,492	1,689	656	97
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	88,382	87,137	824	-	31	1
אנשים פרטיים - אחר	44,153	42,650	624	312	86	35
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	364,333	356,514	4,940	2,001	773	133
בנקים בישראל וממשלות בישראל	56,086	56,086	-	-	3	-
סך הכל פעילות בישראל	420,419	412,600	4,940	2,001	776	133
בנין פעילות לווים בחו"ל						
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	69,953	66,394	1,668	752	84	64
בנקים וממשלות בחו"ל	57,033	57,033	-	-	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	126,986	123,427	1,668	752	84	64
סך הכל פעילות בישראל ובחו"ל	547,405	536,027	6,608	2,753	860	197

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות^(ב), אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 319,411, 2,365,90,489, 24,901, 110,239 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ד) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.

(ז) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,947 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק (המשך)

31 בדצמבר 2020

הפסדי אשראי ^(א)						
ייתרת	מחיקות	הוצאות	מזה:	מזה:	מזה:	סיכון
הפרשה	חשבונאיות	(הכנסות)	סיכון	סיכון	דירוג	אשראי
להפסדי	נטו	בגין הפסדי	אשראי	אשראי	ביצוע	אשראי
אשראי		אשראי	פגום	בעייתי ^(ד)	אשראי ^(ה)	כולל ^(א)
במיליוני ש"ח						
בנין פעילות לווים בישראל						
ציבור-מסחרי						
(454)	105	147	281	511	25,216	26,086
תעשייה						
(479)	25	145	137	350	61,643	62,099
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ו)						
(405)	(32)	100	332	525	32,926	33,769
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן						
(471)	35	157	467	1,000	30,407	31,491
מסחר						
(233)	(13)	51	4	12	33,739	33,751
שרותים פיננסיים						
(1,261)	112	828	941	1,953	44,922	47,542
ענפים אחרים						
(3,303)	232	1,428	2,162	4,351	228,853	234,738
סך הכל מסחרי^(ז)						
(635)	6	174	26	748	87,028	93,455
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור						
(790)	136	271	336	654	40,745	43,115
אנשים פרטיים - אחר						
(4,728)	374	1,873	2,524	5,753	356,626	371,308
סך הכל ציבור - פעילות בישראל						
(3)	-	1	-	-	46,509	46,509
בנקים בישראל וממשלות בישראל						
(4,731)	374	1,874	2,524	5,753	403,135	417,817
סך הכל פעילות בישראל						
בנין פעילות לווים בחו"ל						
(984)	155	678	1,732	3,481	59,100	64,693
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל						
-	-	-	15	15	53,722	53,737
בנקים וממשלות בחו"ל						
(984)	155	678	1,747	3,496	112,822	118,430
סך הכל פעילות בחו"ל						
(5,715)	529	2,552	4,271	9,249	515,957	536,247
סך הכל פעילות בישראל ובחו"ל						

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות^(ב), אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 311,668,118,404, 15,255,3019,87,901 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ד) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ז) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,707 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום הפעילות שבו לבנק חשיפת האשראי הגדולה ביותר מבין ענפי המשק העסקיים. בדומה לענפי המשק האחרים, מוגדרים במדיניות האשראי מתודולוגיות ופרמטרים פנימיים למימון עסקאות בכל אחד מענפי המשנה של תחום הנדל"ן.

במסגרת ניהול סיכון האשראי בענף הבינוי והנדל"ן, ממשיך הבנק לעקוב ולנטר את התיק בהתאם למגבלות הרגולטוריות, מדיניות האשראי ומאפייני סגמנט זה.

החל משנת 2016 מבטח הבנק את תיק הערבויות מכוח חוק המכר (דירות). על פי החלטת הנהלת הבנק, לא חודש הביטוח הנ"ל לפרויקטים חדשים שהתחילו החל מ-1 בינואר 2021. עם זאת, ערבויות מכר שהוצאו במסגרת פרויקטים שהחלו עד ליום 31 בדצמבר 2020, לרבות ההתחייבויות להוצאתן, תמשכנה להיות מבוטחות במסגרת הפוליסות הקיימות.

פוליסות אלה, שנרכשו ממבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה, מבטחות את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט הערבויות, והכל על פי תנאי הפוליסה. הביטוח מאפשר להפחית את ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות תוך שימוש בפוליסה כ"מפחיתת סיכון אשראי" (ההפחתה הינה בהתאם לדירוג מבטחי המשנה).

ביום 10 בינואר 2021 פרסם בנק ישראל עדכון לניהול בנקאי תקין מספר 315 ביחס למגבלת ענף בינוי ונדל"ן במערכת הבנקאית כדלקמן:

- הוארך התוקף בחמש שנים של ההקלה בהוראת השעה, שאפשרה לבנקים להגדיל את החשיפה לענף בינוי ונדל"ן מ-20% ל-22% (לא כולל תשתיות לאומיות), עד לשנת 2025.
- מגבלת החשיפה לענף בינוי ונדל"ן (כולל תשתיות לאומיות) גדלה ב-2 נקודות אחוז (סף המגבלה עלה ל-26% מ-24% מהיקף תיק האשראי).
- נקבע כי אשראי, בגינו ניתן ביטוח אשראי כשיר יסווג לפי הענף המבטח. כך שלצורכי מדידת המגבלה הענפית אשראי לבינוי ונדל"ן המכוסה בביטוח אשראי כשיר יופחת מהחבות הענפית של ענף בינוי ונדל"ן.

נכון ליום 31 במרס 2021 הבנק עומד במגבלה הרגולטורית הקבועה בחוק ובמגבלות הפנימיות, שהינן בהלימה להערכת הבנק את הסיכון בענפי המשנה השונים.

למידע נוסף ראה פרק [הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#).

השפעת משבר הקורונה

בחלוף כשנה מתחילת המשבר ניתן לומר כי ענף "הבנייה למגורים" נפגע פחות מהמשבר מענפי משק אחרים. יחד עם זאת חברות בתחום זה חשופות יותר מתמיד להיבטים תזרימיים, מה שעלול להוביל לעיכובים בבנייה.

במהלך המשבר, ספגו המרכזים הבינוניים והגדולים בתחום המסחר, פגיעה משמעותית. במבט קדימה, ההערכה היא כי עם חזרה לפעילות מלאה, מרכזים אלו יתאוששו, אך בקצב איטי וזאת גם לאור מגמות המסחר המקוון ועודפי היצע שקיימים בשוק.

שוק המשרדים, הפגין חוסן יחסי במהלך המשבר וספג פגיעה מתונה. במבט קדימה, לאור עודפי היצע בשוק המשרדים עוד טרם המשבר והמשך עבודה חלקית מהבית, ההערכה היא שבשנת 2021 תיתכן ירידה בשיעורי התפוסה ובשכר דירה.

במסגרת ניתוח המגמות דלעיל, חודדו דגשים בהעמדת אשראי ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון וההתפתחויות בשוק, תוך הערכות והתאמת הפעילות לשינויים במצב המשק ובפעילות הלקוחות.

לצד זאת בוחן הבנק את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר. במסגרת זו מובאות בחשבון השפעות המשבר ונעשית בחינה מעמיקה של הלקוחות נוכח המשבר.

כחלק ממאמציו של הבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו ולצלוח את תקופת המשבר יישם הבנק את הנחיות בנק ישראל.

למידע נוסף ולפירוט לגבי השפעת משבר הקורונה ראה פרק זה [בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#) וכן בפרק [האשראי בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

קבוצות לוויים¹

הקבוצה מקיימת תהליכי מעקב סדורים על מנת לוודא כי היא ממלאת אחר מגבלות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לוויים.

נכון ליום 31 במרס 2021, הבנק עומד במגבלות הקבועות בהוראה.

למידע נוסף אודות קבוצות לוויים ראה פרק [סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#).

¹ קבוצת לוויים הם כל אלה יחד: הלווה, אדם השולט בו וכל מי שנשלט על ידי אלה, כאשר תאגיד נשלט על ידי יותר מאדם אחד יש לכלול בקבוצת לוויים אחת את אותם שולטים שהתאגיד הנשלט הוא מהותי עבורם (כגון: מבחינה הונית), לרבות התאגיד הנשלט וכל מי שנשלט על ידם. תאגיד מוחזק שהינו מהותי עבור מחזיק שאין לו שליטה, וכל הנשלט על ידם. לוויים הקשורים באופן שפגיעה ביציבות הפיננסית של אחד מהם עלולה להשליך על היציבות הפיננסית של האחר, או שאותם גורמים עלולים להשליך על היציבות הפיננסית של שניהם.

חשיפה למדינות זרות

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות, ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים או מעל 20% מסך ההון לצורך חישוב יחס ההון, לפי הנמוך ביניהם:

31 במרס 2021			
חשיפה ^{(א)(ב)}			
סך הכל	חוץ מאזנית ^(א)	מאזנית	
במיליוני ש"ח			
34,528	6,399	28,129	ארה"ב
26,071	8,422	17,649	בריטניה
5,121	2,139	2,982	צרפת
3,372	1,920	1,452	שוויץ
5,407	1,564	3,843	גרמניה
29,403	2,797	26,606	אחרות
103,902	23,241	80,661	סך הכל החשיפה למדינות זרות
1,372	245	1,127	מזה: סך החשיפות למדינות ה-GIPS ^(ד)
2,290	959	1,331	מזה: סך החשיפות למדינות ה-LDC ^(ה)
190	22	168	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות ^(ו)

31 במרס 2020			
חשיפה ^{(א)(ב)}			
סך הכל	חוץ מאזנית ^(א)	מאזנית	
במיליוני ש"ח			
34,559	6,432	28,127	ארה"ב
28,448	7,721	20,727	בריטניה
6,847	2,105	4,742	צרפת
3,610	1,802	1,808	שוויץ
5,939	1,342	4,597	גרמניה
24,873	2,531	22,342	אחרות
104,276	21,933	82,343	סך הכל החשיפה למדינות זרות
1,151	255	896	מזה: סך החשיפות למדינות ה-GIPS ^(ד)
2,448	781	1,667	מזה: סך החשיפות למדינות ה-LDC ^(ה)
505	119	386	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות ^(ו)

[ראה הערות בעמוד הבא.](#)

חשיפה למדינות זרות (המשך)

31 בדצמבר 2020			
חשיפה ^(א,ב)			
מאזינת	חוץ מאזינת ^(ג)	סך הכל	
במיליוני ש"ח			
ארה"ב	5,774	35,074	29,300
בריטניה	8,049	25,727	17,678
צרפת	1,966	5,384	3,418
שוויץ	1,915	2,965	1,050
גרמניה	1,613	5,278	3,665
אחרות	2,616	24,706	22,090
סך הכל החשיפה למדינות זרות	21,933	99,134	77,201
מזה: סך החשיפות למדינות ה-GIPS ^(ד)	276	1,193	917
מזה: סך החשיפות למדינות ה-LDC ^(ה)	892	1,960	1,068
מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות ^(ו)	152	1,170	1,018

- (א) החשיפה למדינות זרות מוצגת על בסיס סיכון סופי.
- (ב) סיכון אשראי מאזני וחוזי מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, לפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ד) החשיפה למדינות ה-GIPS כוללת את המדינות: יוון, איטליה, פורטוגל וספרד.
- (ה) החשיפה למדינות ה-LDC כוללת את המדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות, שהינן ארצות המסווגות על ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.
- (ו) הבנק קבע מספר קריטריונים שעל פיהם נקבעה רשימת המדינות אשר התנאים הנוכחיים בהן עשויים להעיד על בעיות נזילות ויתכן שיהיו בעלי השפעה על יכולת הפירעון שלהן. היתרה מתייחסת ל-11 מדינות (ב-31 במרס 2020 מתייחס ל-10 מדינות, ב-31 בדצמבר 2020 מתייחס ל-16 מדינות). החל ממרס 2021 לא נכללות במדידה חשיפות למדינות בדירוגי השקעה, אלא אם זוהו פרטנית ככאלה עם בעיות נזילות הצפויות להיות בעלות השפעה מהותית על כושר הפירעון שלהן.

חלק ב' - לימים 31 במרס 2021, 31 במרס 2020 ו-31 בדצמבר 2020, אין חשיפה מאזינת מצרפית למדינות זרות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

חשיפת האשראי למוסדות פיננסיים זרים מתייחסת לבנקים מסחריים, לחברות החזקה בנקאיות, בנקים להשקעות, חברות ביטוח וגופים פיננסיים אחרים.

הבנק מנהל מעקב הדוק אחר מצבם של בנקים בעולם ומנתח באופן תדיר את איתנותם הפיננסית. הבנק מנהל רשימה מצומצמת של בנקים איכותיים שמולם יש חשיפות אשראי קבוצתיות.

השפעת משבר הקורונה

המיתון הגלובלי על רקע משבר הקורונה הביא את הבנקים המרכזיים בעולם לתמוך במערכות הפיננסיות ובכלל זה לנקוט בצעדים כגון: הקלה בדרישות ההון, הקלה ביישום רפורמות חשבונאיות, מתן כלי נזילות לבנקים ועוד. בעת הנוכחית, הבנקים המרכזיים מסירים בהדרגה את ההקלות השונות. מרווחי האשראי של הבנקים והמוסדות הפיננסיים ממשיכים להיות נמוכים על רקע הנזילות הגבוהה בשווקים.

הבנק ממשיך את הניטור אחר מוסדות פיננסיים זרים זאת כחלק מאופן ניהול החשיפה למוסדות פיננסיים זרים ומתאים את החשיפה בהתאם לשינויים בסביבת הסיכון. ניהול זה מביא בחשבון בין היתר:

- יחסים פיננסיים שונים כגון יחסי ההון, יחסי הנזילות ועוד כפי שמפורסמים על ידי הבנקים.
- הערכת השוק כפי שמשתקפת בשווי השוק של מניותיהם ובסיכון כפי שנאמד בעזרת נגזרי האשראי (CDS) ומרווחי האג"ח שלהם.
- הדירוג על פי סוכנויות הדירוג הבינלאומיות.
- חוסנה הפיננסי של המדינה בה נמצא מרכז פעילותו של הבנק.
- הצעדים שנקטה המדינה במטרה לתמוך במערכת הפיננסית שלה ובכלכלתה.
- מגבלות כמותיות על היקף החשיפה לבנק בודד ולמדינה.

עיקר החשיפה לבנקים ומוסדות פיננסיים זרים הינה בדירוגי השקעה. הבנק אינו סבור כי בנקים ומוסדות פיננסיים אלו נמצאים ברמת סיכון גבוהה.

להלן חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים^(א)

ליום 31 במרס 2021 ^(ה)			
חשיפת אשראי נוכחית	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ^(ג)	סיכון אשראי מאזני ^(ב)	
במיליוני ש"ח			
			חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים ^(ד)
27,797	598	27,199	AAA עד AA-
7,224	860	6,364	A+ עד A-
764	163	601	BBB+ עד BBB-
89	10	79	BB+ עד B-
168	-	168	ללא דרוג
36,042	1,631	34,411	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים

ליום 31 במרס 2020 ^(ה)			
חשיפת אשראי נוכחית	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ^(ג)	סיכון אשראי מאזני ^(ב)	
במיליוני ש"ח			
			חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים ^(ד)
34,276	603	33,673	AAA עד AA-
7,678	811	6,867	A+ עד A-
781	176	605	BBB+ עד BBB-
245	11	234	BB+ עד B-
145	-	145	ללא דרוג
43,125	1,601	41,524	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים

ליום 31 בדצמבר 2020 ^(ה)			
חשיפת אשראי נוכחית	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ^(ג)	סיכון אשראי מאזני ^(ב)	
במיליוני ש"ח			
			חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים ^(ד)
24,323	581	23,742	AAA עד AA-
4,588	725	3,863	A+ עד A-
742	216	526	BBB+ עד BBB-
100	7	93	BB+ עד B-
163	-	163	ללא דרוג
29,916	1,529	28,387	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים

[ראה הערות בעמוד הבא.](#)

- (א) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, דילרים/ברוקרים, חברות ביטוח וגופים מוסדיים.
- (ב) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים (שווי הוגן של נגזרים) והשקעות באגרות חוב כולל אגרות חוב של בנקים מסוג Subordinated ב-31 במרס 2021 בשווי של 597 מיליון ש"ח (ב-31 במרס 2020 - 659 מיליון ש"ח וב-31 בדצמבר 2020 - 600 מיליון ש"ח).
- (ג) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי (ללא נגזרים חוץ מאזניים).
- (ד) הבנק משתמש בדירוג של סוכנויות הדירוג המוכרות - ECAI.
- (ה) נכון לימים 31 במרס 2021, 31 במרס 2020 ו-31 בדצמבר 2020, לא קיים סיכון אשראי בעייתי מול מוסדות פיננסיים זרים.

הערות:

1. חשיפות האשראי אינן כוללות השקעות בניירות ערך מגובי נכסים (למידע נוסף ראה [ביאור 5](#)).
2. חלק מהבנקים קיבלו תמיכות ממשלתיות באופנים שונים, ובכלל זה בהשקעה ישירה בהון הבנק, בערבות ממשלתית לתיקי נכסים מסוימים של הבנקים, בערבויות לגיוס מקורות לבנקים, וכו'.
3. למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים) ראה [ביאור 11](#).

סיכונים בתיק הלוואות לדיר

התפתחויות בסיכוני אשראי

ההתפתחויות שחלו במשך בשנים האחרונות (סביבת ריבית נמוכה, ביצועי מחיר למשתכן ועלייה מתונה במחירי הדיר) הביאו לגידול משמעותי בהיקף האשראי לדיר בישראל, הן למטרת מגורים והן למטרת השקעה. תיק הלוואות לדיר מנוטר באופן שוטף תוך ניתוח המגמות במאפייני ובמוקדי הסיכון. במסגרת העמדת הלוואות לדיר, מעמיד הבנק גם הלוואות פרטניות למשתתפים בקבוצת רכישה.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2021 חל גידול בהעמדות אשראי חדש לדיר בישראל ("ביצועים") לעומת התקופה המקבילה אשתקד בקשר עם ביקושים לאשראי לדיר בישראל, הן למטרת מגורים והן אשראי למטרת השקעה בשעבוד דירת מגורים.

הלן נתונים על ביצועי הלוואות חדשות שניתנו והלוואות שמוחזרו לרכישת דירת מגורים ובמשכון דירת מגורים בישראל

שיעור השינוי	לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרס	
	2020	2021
ב-%	במיליוני ש"ח	
23.0	4,254	5,231
(13.3)	45	39
22.6	4,299	5,270
(64.2)	938	336
7.0	5,237	5,606

השפעת משבר הקורונה

התוכניות הממשלתיות לסיוע בגין משבר הקורונה תמכו במצבם הכלכלי של משקי הבית. עם זאת, השלכות הצעדים המגבילים והסגרים הכבידו על שוק העבודה ומצב התעסוקה. ככל שתהליך פתיחת המשק ימשיך ויתקדם, במקביל למהלכים של הממשלה לצמצום התשלום לעובדים שהוצאו לחל"ת ומסרבים לעבודה ו/או להכשרה מקצועית, צפויה ירידה בהיקף העובדים בחל"ת ובשיעור האבטלה. מניסיון העבר, לשיעור האבטלה עלולה להיות השפעה שלילית על תיק האשראי לדיר.

לאור אופיו המתמשך של המשבר טרם ניתן לאמוד את עוצמת הפגיעה בתיק הלוואות לדיר של הבנק. אם כי רוב הלקוחות להם נדחו חלויות חזרו לשלם באופן סדיר.

במסגרת ניתוח המגמות דלעיל, חודדו דגשים בהעמדת אשראי ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון, ההתפתחויות בשוק ובפעילות הלקוחות ובכלל זה גם חזרה למדיניות דחיית התשלומים שהייתה נהוגה בבנק טרום המשבר.

למידע נוסף ופירוט לגבי השפעת משבר הקורונה ראה פרק זה [בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#) וכן בפרק [האשראי בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

ביום 27 בדצמבר 2020 פרסם בנק ישראל עדכון לניהול בנקאי תקין מספר 329 המבטל את מגבלת ריבית הפריים (על פיה חלקה של הלוואת הפריים לא יעלה על שליש מסך ההלוואה) ומותיר רק את המגבלה הקובעת כי היחס בין חלק הלוואה לדיר בריבית משתנה, לבין סך ההלוואה, לא יעלה על 66.66%. ההוראה נכנסה לתוקף ביום 17 בינואר 2021 לנוטלי הלוואה חדשה לדיר וביום 28 בפברואר 2021 למחזור הלוואה לדיר.

התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל

יתרת תיק האשראי	שיעור השינוי	יתרת תיק האשראי במיליוני ש"ח	ב-%
31 בדצמבר 2019	4.8	83,746	
31 בדצמבר 2020	7.0	89,594	
31 במרס 2021	2.4	91,785	

בשנים 2019 ו-2020 חל גידול בהיקף האשראי לדיור. הגידול נמשך ואף התעצם ברבעון הראשון של שנת 2021, בין היתר על רקע ההתעוררות בשוק הנדל"ן כתוצאה מהבשלת פרויקטים של מחיר למשתכן וחזרה חלקית של משקיעים.

במסגרת הניטור אחר מוקדי הסיכון בתיק ההלוואות לדיור נערך מעקב גם על מאפייני התיק ומאפייני האשראי החדש, וכיניהם על התפלגות האשראי החדש לפי שיעורי מימון (שיעור מימון הינו היחס בין סך האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד בעת העמדת מסגרת האשראי) ויחס החזר מוגדר כיחס בין ההכנסה החודשית הפנויה ובין החזר החודשי).

התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך כל תיק האשראי במיליוני ש"ח	מגזר לא צמוד		מגזר צמוד מדד		מגזר מט"ח	
	ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית משתנה	
	שיעור מתיק	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור מתיק	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור מתיק	יתרה במיליוני ש"ח
31 בדצמבר 2019	19.3	16,182	41.0	13,509	16.1	19,012
31 בדצמבר 2020	21.1	18,904	40.7	14,077	15.7	19,658
31 במרס 2021	21.6	19,858	40.6	14,295	15.6	19,820

התפתחות האשראי החדש לדיור על פי מסלולי ריבית בישראל

להלן התפתחות ביצוע האשראי החדש על פי מסלולי ריבית משתנה וקבועה (הלוואה בריבית משתנה הינה הלוואה שהריבית שהיא נושאת עשויה להשתנות לאורך תקופת חיי ההלוואה):

2019	2020	2021
ממוצע שנת	רבעון רביעי	רבעון ראשון
	רבעון שלישי	רבעון שני
	רבעון ראשון	רבעון שני
שיעור מביצוע		
באחוזים		
20.6	16.0	16.2
18.8	15.1	16.7
18.7	18.1	18.7
-	-	-
24.4	31.2	28.8
29.1	29.6	27.7
2.8	2.5	1.7
3.2	3.9	3.3
32.5	31.2	36.3
30.6	33.3	33.5
0.1	-	-
-	-	0.1

שיעור האשראי החדש שהעמיד הבנק בהלוואות לדיור בריבית משתנה בתקופה המדווחת עמד על 55.0% לעומת כ-54.0% במהלך שנת 2020. הנתונים מתייחסים לכל מסלולי הריבית המשתנה ומגזרי ההצמדה השונים לרבות הלוואות בהן הריבית משתנה מדי תקופה של 5 שנים ומעלה. בנטרול הלוואות בהן שיעור הריבית המשתנה, משתנה מדי תקופה של 5 שנים ומעלה, אשר הוראת המפקח מחריגה אותה מהגדרת הלוואות בריבית משתנה, שיעור האשראי לדיור בריבית משתנה שהועמד בתקופה המדווחת עמד על 36.3% לעומת 32.2% בשנת 2020.

נתונים המתייחסים לאשראי חדש לדיור בישראל

במהלך התקופה המדווחת הועמדו הלוואות חדשות לדיור בסך של 5.2 מיליארד ש"ח מכספי הבנק.

ההלוואה הממוצעת שהועמדה על ידי הבנק ברבעון הראשון לשנת 2021 היתה 814 אלפי ש"ח, לעומת 774 אלפי ש"ח בשנת 2020 ו-723 אלפי ש"ח בשנת 2019.

להלן יתרת תיק הלוואות לדיור והיתרות בפיגור מעל 90 יום פיגור בישראל

שנת דיווח	יתרת חוב רשומה	סכום בפיגור	שיעור הסכום בפיגור
	במיליוני ש"ח		ב-%
31 בדצמבר 2019	84,213	826	0.98
31 בדצמבר 2020	90,228	720	0.80
31 במרס 2021	92,397	698	0.76

יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ליום 31 במרס 2021, הכוללת את ההפרשה הקבוצתית על הלוואות לדיור הינה 612 מיליון ש"ח המהווה 0.66% מיתרת האשראי לדיור, לעומת יתרת ההפרשה ליום 31 בדצמבר 2020, בסך של 634 מיליון ש"ח המהווה 0.70% מיתרת האשראי לדיור.

התפתחות שיעור מימון, באשראי חדש, מעל 60% בישראל

להלן התפתחות האשראי החדש שהעמיד הבנק בשיעור מימון הגבוה מ-60% (שיעור מימון הינו היחס בין שיעור האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד, בעת העמדת מסגרת האשראי):

שיעור מימון	2021					2020		2019
	רבעון ראשון	רבעון רביעי	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	רבעון שני	ממוצע שנתי	
מעל 60 ועד 70 כולל	20.7	20.5	19.8	19.9	18.7	17.2	17.2	
מעל 70 ועד 75 כולל	21.5	20.1	18.5	18.2	19.4	17.5	17.5	
מעל 75	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	0.2	0.2	

(א) מסך האשראי החדש לדיור שהעמיד הבנק.

התפתחות שיעור מימון, יתרת תיק האשראי בישראל

שיעור המימון הממוצע של יתרת תיק האשראי ליום 31 במרס 2021 עומד על 45.6% בדומה לשנת 2020.

התפתחות באשראי חדש, בו יחס ההחזר נמוך מ-2.5 בישראל

יחס ההחזר מוגדר כיחס בין ההכנסה החודשית הפנויה ובין ההחזר החודשי.

שיעור הלוואות שהועמדו ברבעון הראשון לשנת 2021 בהן יחס ההחזר נמוך מ-2.5 במועד אישור האשראי שהועמדו בתקופה המדווחת, עמד על 0.49% מסך העמדות האשראי החדשות לעומת 0.3% בשנת 2020. חישוב זה תואם את הנחיות בנק ישראל לצורך הדיווח על פי הוראה 876.

התפתחות באשראי חדש, בו מועדי הפירעון ארוכים מ-25 שנה בישראל

שיעור האשראי החדש של הלוואות לדיור, בהן מועדי הפירעון על פי חוזה הלוואה ארוכים מ-25 שנה, עמד ברבעון הראשון לשנת 2021 בממוצע על כ-38.4% מסך האשראי החדש שהועמד, לעומת שיעור ממוצע של כ-37.5% במהלך שנת 2020.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור)

האשראי הפרטי, אשר יכולת החזר שלו מבוססת בעיקרה על כושר ההשתכרות של משק הבית, מאופיין בפיזור נרחב מאוד של לווים, במגוון של מוצרי אשראי (הלוואות לסוגיהן, עו"ש, כרטיסי אשראי) ובהיקף נמוך (בממוצע) של אשראי ללקוח בודד. פעילות הלקוחות הפרטיים מרוכזת, רובה ככולה, בחטיבה הבנקאית.

מדיניות האשראי הפרטי, אותה מגבשת החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף החטיבה הבנקאית, מהווה נדבך מרכזי בהתוויית תיאבון הסיכון ובהכוונת הניהול השוטף של פעילות זאת.

בנוסף להקפדה על תהליכי החיתום, הניהול והבקרה ברמת הלווה הבודד, הורחב והוגבר גם הניטור השוטף אחר האשראי הפרטי ברמה האגרגטיבית, בין השאר על בסיס סט מדדים פנימי.

השפעת משבר הקורונה

התכניות הממשלתיות לסייע בנין משבר הקורונה תמכו במצבם הכלכלי של משקי הבית. עם זאת, השלכות הצעדים המגבילים והסגרים הכבידו על שוק העבודה ומצב התעסוקה. ככל שתהליך פתיחת המשק ימשיך ויתקדם, במקביל למהלכים של הממשלה לצמצום התשלום לעובדים שהוצאו לחל"ת ומסרבים לעבודה ו/או להכשרה מקצועית, צפויה ירידה בהיקף העובדים בחל"ת ובשיעור האבטלה. מניסיון העבר, לשיעור האבטלה עלולה להיות השפעה שלילית על תיק האשראי לאנשים פרטיים.

לאור אופיו המתמשך של המשבר טרם ניתן לאמוד את עוצמת הפגיעה בתיק האשראי לאנשים פרטיים של הבנק, אם כי מרבית הלקוחות להם נדחו חלויות חזרו לשלם באופן סדיר.

במסגרת ניתוח המגמות דלעיל, חודדו דגשים בהעמדת אשראי ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון וההתפתחויות בשוק, תוך הערכות והתאמת פעילות הלקוחות.

למידע נוסף ופירוט לגבי השפעת משבר הקורונה ראה פרק זה [בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#) וכן בפרק [האשראי בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

להלן התפתחות יתרות סיכון האשראי הכולל (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדיור)

יתרת סיכון אשראי	
במיליוני ש"ח	
31 בדצמבר 2019	44,387
31 בדצמבר 2020	43,108
31 במרס 2021	38,355

להלן התפלגות של סיכון האשראי המאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי התקופה הנותרת לפירעון (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדיור)

	31 בדצמבר 2020		31 במרס 2021	
	שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח	שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח
עד שנה	17.8	4,585	18.2	4,770
מעל שנה עד 3 שנים	19.4	4,993	19.4	5,091
מעל 3 שנים עד 5 שנים	35.0	9,024	33.1	8,679
מעל 5 שנים עד 7 שנים	14.5	3,737	15.3	3,998
מעל 7 שנים	5.6	1,451	6.3	1,643
ללא תקופת פירעון ^(*)	7.7	2,006	7.7	2,013
סך הכל	100.0	25,796	100.0	26,194

(*) יתרה זאת כוללת יתרות חובה בחשבונות עובר ושב ויתרות אשראי בפיגור.

להלן התפלגות סיכון האשראי הכולל (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי גודל החבות ללווה בודד (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדיור)

31 בדצמבר 2020		31 במרס 2021		גודל סיכון האשראי באלפי ש"ח	
שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח	שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח	טד	מ-
12.3	5,294	15.5	5,955	25	-
15.4	6,637	15.3	5,851	50	25
14.0	6,049	13.2	5,067	75	50
12.1	5,206	10.6	4,073	100	75
17.4	7,511	16.3	6,252	150	100
11.7	5,038	11.4	4,367	200	150
9.8	4,226	10.1	3,875	300	200
7.3	3,147	7.6	2,915		מעל 300
100.0	43,108	100.0	38,355		סך הכל סיכון אשראי כולל

להלן התפלגות סיכון האשראי הכולל (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי מוצרי אשראי עיקריים (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדיור)

31 בדצמבר 2020		31 במרס 2021		
שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח	שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח	
12.4	5,367	14.5	5,562	יתרות עובר ושב ויתרות מנוצלות בכרטיסי אשראי
2.8	1,201	3.2	1,212	הלוואות לרכישת רכב (ששועבד)
44.6	19,228	50.6	19,420	הלוואות אחרות
59.8	25,796	68.3	26,194	סך הכל סיכון אשראי מאזני
16.0	6,883	18.1	6,946	מסגרת עובר ושב לא מנוצלת
23.6	10,166	12.9	4,939	מסגרת כרטיסי אשראי לא מנוצלת ^(א)
0.6	263	0.7	276	סיכון אשראי חוץ מאזני אחר
40.2	17,312	31.7	12,161	סך הכל סיכון אשראי חוץ מאזני
100.0	43,108	100.0	38,355	סך הכל סיכון אשראי כולל

(א) הקטון נובע בעיקרו מפעולות שנקט הבנק לצמצום מסגרות אשראי בלתי מנוצלות בהתאם לצו להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה) שינוי השיעור והסכומים לעניין צמצום מסגרות אשראי סעיף 9(ג) לחוק (הוראת שעה) התשפ"א-2020 ("הצו"). בהמשך להוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017 ("החוק"). למידע נוסף ראה פרק [חקיקה ורגולציה בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#).
 המהלך לצמצום מסגרות לא מנוצלות בכרטיסי אשראי מכוח הצו והחוק הוחל על כלל לקוחות הבנק ולא רק על הלקוחות הפרטיים.

להלן התפלגות סיכון האשראי המאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק בחלוקה למגזרי הצמדה ובסיסי ריבית (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדיור)

31 במרס 2021					
שיעור מהתיק ב-%	סך הכל סיכון האשראי המאזני	מט"ח	לא צמוד / צמוד		
			במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	
95.0	24,891	61	39	24,791	הלוואות בריבית משתנה
5.0	1,303	11	21	1,271	הלוואות בריבית קבועה
100.0	26,194	72	60	26,062	סך הכל סיכון אשראי מאזני

להלן התפלגות סיכון האשראי המאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק בחלוקה למגזרי הצמדה ובסיסי ריבית (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדירור) (המשך)

31 בדצמבר 2020					
שיעור מהתיק	סך הכל סיכון האשראי המאזני	מט"ח	צמוד	לא צמוד	
ב-%					במיליוני ש"ח
94.7	24,419	55	39	24,325	הלוואות בריבית משתנה
5.3	1,377	13	22	1,342	הלוואות בריבית קבועה
100.0	25,796	68	61	25,667	סך הכל סיכון אשראי מאזני

להלן יתרות תיק הנכסים הפיננסיים של האנשים הפרטיים בבנק בעלי סיכון אשראי כולל (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדירור)

31 בדצמבר 2020	31 במרס 2021	
במיליוני ש"ח		
96,437	98,132	פיקדונות הציבור
51,625	54,213	תיקי ניירות ערך
148,062	152,345	סך תיק הנכסים הפיננסיים
34,141	29,899	סך החבות הכוללת ללקוחות בעלי תיק נכסים פיננסיים

להלן התפלגות סיכון האשראי המאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי גובה ההכנסה הקבועה^(א) לחשבון (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדירור)

31 בדצמבר 2020		31 במרס 2021		
ב-%	במיליוני ש"ח	ב-%	במיליוני ש"ח	גובה הכנסה
8.2	2,127	8.5	2,227	חשבונות ללא הכנסה קבועה לחשבון
5.9	1,515	6.1	1,593	מזה: חשבונות לפירעון אשראי ^(ב)
26.9	6,930	28.9	7,571	נמוכה מ-10 אלפי ש"ח
36.1	9,317	34.7	9,095	הגבוהה מ-10 אלפי ש"ח ונמוכה מ-20 אלפי ש"ח
28.8	7,422	27.9	7,301	בגובה 20 אלפי ש"ח ומעלה
100.0	25,796	100.0	26,194	סך הכל

(א) הכנסה קבועה לחשבון (לפי תעודת זהות) כוללת את הזיכויים הקבועים בחשבון לקוח ובכלל זה משכורת, העברות מבנק/מחשבון אחר, הפקדות מזומן ושיקים ועוד. ההכנסה הקבועה החודשית מחושבת על בסיס ממוצע ההכנסה במשך מספר חודשים רצופים, ובנטרול זיכויים חריגים.

(ב) חשבונות לפירעון אשראי הינם חשבונות שהפעילות היחידה המבוצעת בהם הינה פירעון הלוואה בלבד, בעוד שטיקר פעילותו השוטפת של הלקוח מרוכזת בבנק אחר.

כאמור לעיל, מדיניות האשראי של הבנק לאנשים פרטיים מבוססת על יכולת שירות החוב של הלווה מתוך ההכנסות. בהלימה לכך, למעלה מ-90% מהאשראי המאזני הינו בקרב בעלי הכנסה קבועה.

להלן התפלגות סיכון אשראי מאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדיור)

31 במרס		31 בדצמבר	
2021		2020	
במיליוני ש"ח			
אשראי לא בעייתי	25,554	25,156	
אשראי בעייתי לא פגום	284	304	
אשראי בעייתי פגום	356	336	
סך הכל סיכון אשראי מאזני	26,194	25,796	
שיעור סיכון האשראי הבעייתי מסך סיכון אשראי מאזני לאנשים פרטיים	2.4%	2.5%	
מחיקות חשבונאיות, נטו	3	136	
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	763	776	

למידע נוסף ובכלל זה הנוגע לחובות בעייתיים והוצאות בגין הפסדי אשראי ראה [ביאור 6 וביאור 13](#) ובפרק החשיפה לסיכונים, סיכוני אשראי סעיף [סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק](#).

הוראת ניהול בנקאי תקין - ניהול אשראי צרכני

ביום ה-4 בפברואר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311A בנושא ניהול אשראי צרכני. ההוראה מרכזת את דרישות הפיקוח על הבנקים מהמערכת הבנקאית בפעילותה מול הלקוחות הצרכניים. הבנק לומד את ההוראה.

תחילת ההוראה 9 חודשים ממועד פרסומה למעט סעיפים המתייחסים לשיווק אשראי צרכני שייכנסו לתוקפם שלושה חודשים ממועד הפרסום.

למידע נוסף ראה פרק [חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית בדוח השנתי ליום 31 בדצמבר 2020](#).

חשיפת הבנק למימון ממונף

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 נקבע כי מדיניות אשראי של בנק תתייחס, בין היתר, למימון ממונף. הבנק פועל על פי עקרונות ייחודיים במדיניות האשראי לסגמנט זה, ובכלל זה בהיבט של פרמטרים פיננסיים, סמכויות אשראי ועוד.

למידע נוסף ראה [דוח הדיסקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#).

יתרות האשראי המצרפיות ללווים ממונפים

31 במרס			31 בדצמבר		
2021			2020		
מאזני	חוץ מאזני	סך הכל	מאזני	חוץ מאזני	סך הכל
במיליוני ש"ח					
-	-	-	706	200	506
203	8	211	1,125	74	1,051
370	2	372	370	2	368
621	9	630	235	-	235
779	245	1,024	289	76	213
66	151	217	-	-	-
275	-	275	360	-	360
1	219	220	-	-	-
2,315	634	2,949	3,085	352	2,733

סיכוני שוק

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי הנכסים וההתחייבויות בשל שינוי ברמת מחירים בשווקים, שינוי בשיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה ומחירי מניות. החשיפה לסיכוני שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי ההון של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ניהול סיכוני השוק של הקבוצה, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית" ומספר 339 בנושא "ניהול סיכוני שוק". במסגרת יישום הוראות אלה נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים במבנה הממשל התאגידי, במדיניות ובמסגרת ניהול סיכון השוק.

השפעת משבר הקורונה

עם התפשטות נגיף הקורונה, חלה עלייה ברמת התנדבות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ובתחילת המשבר נרשמו ירידות ערך משמעותיות בשווקי המניות והאשראי הסחיר, ותנודות חריפות בעקומי הריבית חסרי הסיכון ושערי החליפין. בהמשך, יחד עם תמיכה מוניטרית ותקציבית חסרת תקדים, השווקים הפיננסיים החלו לעלות ועלייה מהירה זו נמשכת, תוך כדי הגעה לרמות גבוהות של מחירים. הבנק הפדרלי של ארה"ב כבר החל להסביר את עקרונות תוואי הנורמליזציה של הריבית ותהליך הדרגתי וממושך זה עשוי להשפיע בעתיד על המגמות בשווקים הפיננסיים. לפיכך, המידה הרבה של חוסר הוודאות בשווקים עדיין קיים, והתנדבותיות בשווקים הפיננסיים יכולה להימשך ואף להתגבר מחדש.

הבנק מבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות ומקפיד, על ניהול סיכונים מוקפד תוך ביצוע תרחישי קיצון ובחינה מתמדת של התפתחות האירועים ודרכי הפעולה, על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

מדיניות ניהול סיכוני השוק

מדיניות ניהול סיכוני השוק מהווה ביטוי לאסטרטגיית ניהול סיכון השוק של הקבוצה. זאת, לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיתוח ובקרה אחר סיכוני השוק. המדיניות נועדה מחד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הערכת הסיכונים והסיכויים שיכולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים וזאת בהשוואה לרווח הצפוי מהם, ומאידך, נועדה להפחית את רמת הסיכון הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ובכלל זה לשמור על רמת נזילות גבוהה.

המדיניות מהווה כלי חשוב להגדרת תיאבון הסיכון של הבנק בתחום הנוסטרו, חדרי העסקות וחשיפות השוק בכלל קבוצת לאומי. המדיניות מגדירה את הממשל התאגידי, חלוקת האחריות הארגונית ומנגנוני האסקלציה. תיאבון הסיכון בא לידי ביטוי במגבלות שנקבעו.

במסגרת המדיניות לניהול סיכוני השוק נקבעו מגבלות דירקטוריון לכל גורם סיכון שוק מהותי. כמו כן, נקבעו מגבלות ברמת מנהלת סיכונים ראשית ומגבלות נוספות משלימות למגבלות אלו. מגבלות אלו נועדו להגביל את הנזק שעלול להיגרם כתוצאה משינויים לא צפויים בגורמי הסיכון השונים הקיימים בשווקים, כגון: שיעורי הריבית, אינפלציה, שער חליפין, מרווחי אשראי סחיר ומחירי מניות.

החשיפות לסיכוני שוק מנוהלות באופן שוטף ברמת הקבוצה. חברות הבת בחו"ל קובעות מדיניות לניהול סיכוני שוק בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ומסגרות הסיכון שאושרו בה וכן בהתאם לרגולציה המקומית והסביבה העסקית בה הן פועלות. המידע על מצב החשיפות בפועל בהתאם למסגרות שנקבעו מתקבל מהחברות הבנות ומובא בחשבון בניהול הכולל של החשיפות בקבוצה.

ניהול סיכוני השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים: התיק הבנקאי והתיק למסחר. הגדרת התיק למסחר נגזרת מהוראות באזל והיא כוללת את תיק ניירות הערך הסחיר של הבנק ועסקאות נגזרים בפעילות הסחירה שאינם, בהכרח, לצרכי גידור. הפעילות למסחר מתבצעת בדסקים ייעודיים. הגדרת התיק הבנקאי כוללת את העסקאות אשר אינן כוללות בתיק למסחר.

במטרה לפקח ולבקר אחר יישום מדיניות ניהול סיכוני השוק, מקבל הדירקטוריון לפחות אחת לרבעון דיווח על עיקרי החשיפות לסיכוני שוק אל מול המגבלות שהוקצו, הצפת הסיכונים המרכזיים לפי קווי פעילות, מוצרים ומוקדי סיכון של הקבוצה, ודיווח על אירועים חריגים.

חשיפה לסיכוני שוק הנובעים מההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים

הבנק מיישם את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, כפי שנקבעו על ידי בנק ישראל. המחויבות האקטוארית לעובדים בעלת מח"מ ארוך ומושפעת באופן משמעותי משינויים בריבית ההיוון. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבויות האקטואריות לזכויות עובדים מחושב כפי הוראות בנק ישראל על בסיס תשואת אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח קבוע של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתחייבויות לזכויות עובדים.

בשנת 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מבנק ישראל לפיו, עבור מדידת הלימות ההון, היוון ההתחייבויות לזכויות עובדים יבוצע על פי עקום ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות, כאמור, מעקום אג"ח ממשלת ישראל וממרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. אישור זה מיתן באופן משמעותי את התנודתיות של ההון הפיקוחי הנובעת משינויים בריבית ההיוון. תוקף האישור הוארך עד וכולל 31 בדצמבר 2024.

כנגד חלק מההתחייבות האקטוארית, קיימת השקעה ב"נכסי התכנית" שנועדה לשרת מחויבות זו, באמצעות השקעה בנכסים מגוונים ומפוזרים כדוגמת מניות ונכסי חוב. ההשקעה כפופה למגבלות רגולטוריות ומגבלות הנקבעות על ידי הקופות המנהלות את נכסי התכנית.

למידע כמותי אודות סיכוני שוק ראה פרק [סיכון שוק בדוח על הסיכונים ליום 31 במרס 2021](#).

סיכון הריבית

סיכון הריבית הוא הסיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית והוא נובע ממספר מקורות, כלהלן: סיכון תמחור מחדש (הבדלי עיתוי בתקופות לפירעון ובמועדי התמחור מחדש של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות), סיכון עקום התשואה (תזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה), סיכון בסיס Basis Risk (מתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש) וסיכון אופציונליות (שינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק).

הבנק מנהל את סיכון הריבית והשפעתו על הרווחיות, ההון ושווי הנכסים וההתחייבויות, תחת הנחות שונות של שינויים בריבית, לרבות תרחישים של שינויים קיצוניים בריבית על בסיס תרחישים היסטוריים וסימולציות היפותטיות. בנוסף נעשה שימוש במודל האומד את השינוי בהכנסה המימונית הצפויה, כתוצאה משינויים בריבית ובמרווח העתידי ורגישות של ההון הפיקוחי, הכולל את ההשפעות על ההון וקרן ההון כתוצאה משינוי מיידי בריבית. על מדדים אלה קיימות מגבלות ברמות היררכיה שונות.

סיכון הריבית נמדד ומנוהל בפועל על בסיס הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. על פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפירעונות המוקדמים במשכנתאות על בסיס מודל סטטיסטי המנסה לחזות את הפירעונות המוקדמים כתלות בריבית. להערכות אלו חשיבות גדולה בניהול סיכוני הריבית, בין היתר בשל הגידול המשמעותי ביתרות אלו בשנים האחרונות.

הכלים לניהול ולגידור החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק אגרות-החוב, הנפקת מכשירי חוב, עסקאות חוץ-מאזניות ועוד. כמו כן, ניהול החשיפות מסתמך, בין היתר, על תחזיות והנחות עבודה לגבי ההתפתחויות הצפויות בשוקי הכספים וההון בארץ ובעולם.

מדידת החשיפה לשינויים בריבית מבוצעת הן לעלייה והן לירידת ריבית בכל מגזר הצמדה. מדידה זו נועדה לבחון את רגישות מבנה שווי הנכסים וההתחייבויות הקיים לשינויי ריבית.

ככלל, הרגישות לריבית נמדדת לפחות אחת לחודש, עם מדידות תכופות יותר בהתאם לצורך.

יובהר כי קיים חוסר וודאות לגבי ההשלכות של התמשכות מגפת הקורונה והשפעתם על שוקי ההון בארץ ובעולם.

למידע נוסף ראה פרק [סיכון הריבית בדוח על הסיכונים ליום 31 במרס 2021](#).

הפסקת פרסום ריביות ה-LIBOR

במרס 2021 הכריזה הרשות להתנהלות פיננסית בבריטניה (FCA), באופן רשמי, על הפסקת פרסום כלל ריביות הליבור החל מסוף שנת 2021, למעט ריביות הליבור במטבע דולר שפרסומן יופסק ביוני 2023.

למידע נוסף ראה [ביאור 1.4.4. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

למידע נוסף ראה חלק [סיכון ריבית בפרק הסיכונים בדוח הדיסקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#).

הבנק ממשיך בהיערכותו להפסקת פרסום ריביות הליבור והשימוש בהן. להלן פירוט יתרות החוזים ברמת הקבוצה, נכון ליום 31 במרס 2021, המושפעים מריבית הליבור ואשר העסקאות בגינם יימשכו מעבר למועד הפסקת פרסום הליבור*:

31 במרס 2021	
במיליוני ש"ח	
11,984	הלוואות
497	פיקדונות
3,670	ניירות ערך
69,417	נגזרים (ברוטו) - ערך נקוב

* עסקאות ליבור שימשכו בכל המטבעות - אחרי דצמבר 2021 ובדולר - אחרי יוני 2023.

מידע כמותי על סיכון ריבית - ניתוח רגישות
שווי הוגן נטו מותאם^(א) של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 במרס 2021			
שקל	מט"ח	סך הכל	
במיליוני ש"ח			
שווי הוגן נטו מותאם ^(א)	22,479	(3,460)	19,019
מזה: תיק בנקאי	21,772	(3,369)	18,403
31 במרס 2020			
שקל	מט"ח	סך הכל	
במיליוני ש"ח			
שווי הוגן נטו מותאם ^(א)	22,079	(3,498)	18,581
מזה: תיק בנקאי	17,584	(3,529)	14,055
31 בדצמבר 2020			
שקל	מט"ח	סך הכל	
במיליוני ש"ח			
שווי הוגן נטו מותאם ^(א)	19,872	(1,901)	17,971
מזה: תיק בנקאי	17,998	(2,187)	15,811

(א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

למידע נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן המותאם של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 15.א](#).

השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על שווי הוגן נטו מותאם^(א) על הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 במרס 2021			
שקל	מט"ח	סך הכל*	
במיליוני ש"ח			
שינויים מקבילים			
עלייה במקביל של 1%	499	(531)	(32)
מזה: תיק בנקאי	497	(504)	(7)
ירידה במקביל של 1%	(944)	246	(698)
מזה: תיק בנקאי	(925)	283	(642)
שינויים לא מקבילים			
התללה ^(ב)	244	(352)	(108)
השטחה ^(ג)	(287)	24	(263)
עליית ריבית בטווח הקצר	55	(192)	(137)
ירידת ריבית בטווח הקצר	(73)	213	140
31 במרס 2020			
שקל	מט"ח	סך הכל*	
במיליוני ש"ח			
שינויים מקבילים			
עלייה במקביל של 1%	418	394	812
מזה: תיק בנקאי	526	405	931
ירידה במקביל של 1%	(732)	(487)	(1,219)
מזה: תיק בנקאי	(856)	(470)	(1,326)
שינויים לא מקבילים			
התללה ^(ב)	189	139	328
השטחה ^(ג)	(206)	(97)	(303)
עליית ריבית בטווח הקצר	79	64	143
ירידת ריבית בטווח הקצר	(95)	(37)	(132)
31 בדצמבר 2020			
שקל	מט"ח	סך הכל*	
במיליוני ש"ח			
שינויים מקבילים			
עלייה במקביל של 1%	608	(178)	430
מזה: תיק בנקאי	627	(129)	498
ירידה במקביל של 1%	(1,056)	(8)	(1,064)
מזה: תיק בנקאי	(1,082)	47	(1,035)
שינויים לא מקבילים			
התללה ^(ב)	346	(59)	287
השטחה ^(ג)	(367)	(142)	(509)
עליית ריבית בטווח הקצר	39	(193)	(154)
ירידת ריבית בטווח הקצר	(55)	221	166

(א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(ב) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.
 (ג) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

* לאחר השפעות מקזוז.

הערה: בטבלה זו מוצג השינוי בשווי הוגן נטו המותאם של כל המכשירים הפיננסיים, בהנחה שחל השינוי שצוין בכל שיעורי הריבית בכל מגזרי ההצמדה.

השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

31 במרס 2021			
סך הכל*	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח			
			<u>שינויים מקבילים</u>
1,246	148	1,098	עלייה במקביל של 1%
1,268	170	1,098	מזה: תיק בנקאי
(1,555)	(231)	(1,324)	ירידה במקביל של 1%
(1,495)	(172)	(1,323)	מזה: תיק בנקאי
31 במרס 2020			
סך הכל*	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח			
			<u>שינויים מקבילים</u>
1,399	340	1,059	עלייה במקביל של 1%
1,529	470	1,059	מזה: תיק בנקאי
(1,371)	(350)	(1,021)	ירידה במקביל של 1%
(1,492)	(470)	(1,022)	מזה: תיק בנקאי
31 בדצמבר 2020			
סך הכל*	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח			
			<u>שינויים מקבילים</u>
1,540	320	1,220	עלייה במקביל של 1%
1,566	395	1,171	מזה: תיק בנקאי
(1,561)	(415)	(1,146)	ירידה במקביל של 1%
(1,594)	(397)	(1,197)	מזה: תיק בנקאי

* לאחר השפעות מקזות.

החל מדצמבר 2020 בנק לאומי עבר לנהל את רגישות ההכנסה החשבונאית לפי מודל הנתון מענה לסביבת הריבית הנמוכה, לרבות התחשבות ברצפות ריבית תוך בידול בין סוגי הלקוחות וכן שימוש בהנחות שונות בתרחישי עלייה וירידת ריבית לגבי מעבר יתרות בין העו"ש והפיקדונות מספרי השוואה למרס 2020 הוצגו מחדש בהתאמה למודל זה.

סיכון שער חליפין

במהלך התקופה המדווחת ההשפעה של שינוי בשערי חליפין על הרווח הנקי אינה מהותית מאחר והבנק אינו מנהל חשיפות משמעותיות במגזר המט"ח.

סיכון נזילות

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגיוס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא מותאמת לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 בנושא "ניהול סיכון נזילות" ודרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות", המאמצת את המלצות ועדת באזל 3, לחישוב יחס מזערי לנזילות (LCR Liquidity Coverage Ratio). תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי.

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות", נקבע כי על הבנק להיות בעל מלאי מספק של נכסים נזילים באיכות גבוהה, שיכול לתת מענה לצורכי הנזילות באופק של 30 ימים בתרחיש קיצון משולב הגלום בהוראה.

לאומי שומר על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת תיק הנוסטרו בנכסים איכותיים ומפוזרים בשקלים ובמט"ח אשר תאפשר לו לעמוד בכל צורכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון, ובאמצעות מדיניות גיוס של מקורות יציבים ומגוונים ולטווחי זמן שונים בדגש על גיוס פיקדונות מקמעונאים וכן גיוס של אג"ח לתקופות ארוכות.

לאומי מקיים מעקב שוטף אחר מצב הנזילות שלו באמצעות מדדים המיועדים להתריע על שינויים במצב הנזילות, בין היתר באמצעות מודל רגולטורי וכן מודלים פנימיים שפותחו בלאומי בהתאם להוראת בנק ישראל, ובהתאם לסטנדרטים המקובלים בעולם.

טיוטת הוראה לחישוב יחס מימון יציב (NSFR)

בתאריך 4 במרס 2020 פרסם בנק ישראל טיוטת הוראה "יחס מימון יציב (NSFR)" 222 - הוראה זו מתבססת על פרסום של ועדת באזל. יחס מימון יציב נטו נועד לשפר את עמידות פרופיל סיכון הנזילות של התאגידים הבנקאיים בטווח הארוך באמצעות דרישה מתאגידים בנקאיים לשמור על פרופיל מימון יציב בהתאם להרכב נכסיהם המאזניים ולפעילויותיהם החוץ מאזניות. בתאריך 11 במרס 2021 פרסם בנק ישראל מספר הבהרות לגבי ההוראה, לרבות דחיית יישום ההוראה שנקבעה ל-31 בדצמבר 2021. בתאריך 28 באפריל 2021 פורסם חוזר מעודכן בנושא.

לפי ה-QIS שביצע הבנק על נתוני 31 בדצמבר 2019, הבנק יעמוד ברף הרגולטורי (100%) שנדרש ליישום ההוראה. הבנק נערך ליישום ההוראה בהתאם להנחיית בנק ישראל.

השפעת משבר הקורונה

עם התפשטות נגיף הקורונה, חלה עלייה ברמת התנדלות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ובתחילת המשבר נרשמו ירידות ערך משמעותיות בשווקי המניות והאשראי הסחיר, ותנודות חריפות בעקומי הריבית חסרי הסיכון ושערי החליפין. בהמשך, יחד עם תמיכה מוניטרית ותקציבית חסרת תקדים, השווקים הפיננסיים החלו לעלות ועלייה מהירה זו נמשכת, תוך כדי הגעה לרמות גבוהות של מחירים. הבנק הפדרלי של ארה"ב כבר החל להסביר את עקרונות תוואי הנורמליזציה של הריבית ותהליך הדרגתי וממושך זה עשוי להשפיע בעתיד על המגמות בשווקים הפיננסיים. לפיכך, המידה הרבה של חוסר הוודאות בשווקים עדיין קיים, והתנדלות בשווקים הפיננסיים יכולה להימשך ואף להתגבר מחדש.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2021 חלה ירידה ביחס כיסוי הנזילות הנובעת מגידול באשראי לציבור ופירעונות של כתבי התחייבות, בקיזוז גידול בפיקדונות הציבור ושיעבוד משכנתאות חלף ניירות ערך נזילים להבטחת מימון לטווח ארוך מבנק ישראל. לכל אורך התקופה הנסקרת יחס ה-LCR במט"ח ובכלל המטבעות היה גבוה מהדרישה הרגולטורית.

יחס כיסוי הנזילות של התאגיד הבנקאי המודל הרגולטורי מחושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום		
31 במרס	31 בדצמבר	
2021	2020	2020
באחוזים		
א. בנתוני המאוחד		
130	128	137
יחס כיסוי הנזילות		
100	100	100
יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ^(א)		
ב. בנתוני התאגיד הבנקאי		
128	126	136
יחס כיסוי הנזילות		
100	100	100
יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים		

הערה: מחושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

(א) בימים אלה מתבצעת בחינה לנבי המתודולוגיה של חישוב יחס הנזילות ולהערכת הבנק יישום מתודולוגיה חדשה, ככל שתיקבע, תותיר את הבנק עם יחס נזילות גבוה משמעותית מהדרישות הרגולטוריות בנושא. לאור האמור, ובתיאום עם הפיקוח על הבנקים, קבע הבנק בשלב זה יחס כיסוי נזילות פנימי מעבר ליחס המזערי הנדרש על ידי הפיקוח, בשיעור של 115%.

למידע נוסף ראה פרק [סיכון נזילות בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020 וביאור 39](#).

סיכונים תפעוליים

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים, סיכונים המשכיות עסקית וסיכונים מעילות והונאות.

תפיסת ניהול הסיכון הינה בהלימה לאסטרטגית קבוצת לאומי, מהווה בסיס להגדרת סובלנות הסיכון, לאופן ניהול הסיכון והמשל התאגידי ולקביעת המיקוד והדגשים בתהליכי ניהול הסיכונים התפעוליים, ומאפשרת ניהול סיכונים מושכל וממוקד תוך תעדוף משימות ומשאבים.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים במבנה המשל התאגידי, במדיניות ובמסגרת ניהול הסיכון התפעולי.

סיכון אבטחת מידע וסייבר

משבר הקורונה הוביל לעלייה משמעותית בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בארץ ובעולם ועל גופי שרשרת האספקה של ארגונים אלו. החשיפה לסבירות התממשות אירוע סייבר עולה בין היתר כתוצאה משימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים ומעבר לעבודה של עובדים וספקים מרחוק.

לאומי נוקט במספר צעדים להפחתת הסיכונים ובכלל זה: יישום בקורות מונעות ומגלות, ביצוע סקרי אבטחת מידע, הגברת הניטור לשם הסרת אתרים מתחזים, הידוק תהליכי ניהול ובקרת הרשאות והעלאת מודעות עובדים להנחיות אבטחת מידע.

ברבעון ראשון בשנת 2021 לא נתגלו אירועי סייבר שהשפיעו על הדוחות הכספיים של לאומי.

סיכון טכנולוגיה

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים רבים. הבנק פועל על פי מדיניות מוצר חדש אשר מתווה את תהליכי ניהול הסיכונים הכרוכים בהכנסת מוצרים חדשים ובכלל זה יוזמות טכנולוגיות וחדשנות.

לאומי החל ביישום תכנית עסקית-טכנולוגית (תכנית מודרניזציה) לצורך השגת יעדיו העסקיים בשנים הבאות.

למידע נוסף אודות הסיכון התפעולי ופירוט מוקדי הסיכון העיקריים בסיכון התפעולי ראה פרק [סיכון תפעולי בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

סיכונים אחרים

סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו הסיכון ששינויים שיבוצעו בחקיקה וברגולציה ישפיעו על היקף ההכנסות וההוצאות של הקבוצה, ההון, תחומי הפעילות של הקבוצה או הסביבה העסקית בה היא פועלת.

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

בעת האחרונה הושם עיקר הדגש על הוראות בתחומים הבאים:

הוראות שפורסמו על רקע התפתחות אירוע נגיף הקורונה, הוראות שעניינן קידום תחרות במגזר הפיננסי לרבות הוראות בתחום הבנקאות הפתוחה, הוראות העוסקות בתחומים של מניעת פשיעה פיננסית - איסור הלבנת הון, שוחד ושחיתות, הוראות מתחומי הגנת הפרטיות ואבטחת המידע; וכן הוראות מתחום ניהול הסיכונים ובפרט ניהול סיכונים תפעוליים.

לפירוט נוסף ראה פרק [חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית](#)

המגמות והשינויים הנ"ל משפיעים וצפויים להשפיע בשנים הקרובות על המערכת הבנקאית בישראל. הבנק פועל לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות, בוחן את היערכותו לתנאי השוק המשתנים, להגברת התחרות והשקיפות, לכניסתם של שחקנים חדשים לתחומי הבנקאות הקלאסיים, להשוואת עלויות בין הבנק לגופים נוספים, לשימוש במאגרי המידע והנתונים של לקוחות הבנק על ידי גופים חוץ בנקאיים וכן למתן הצעות ערך מתאימות ללקוחות הבנק. במקביל, הרגולציה גורמת לשחיקה בהכנסות, לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה, ולצורך בשיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות.

סיכון ציות

סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות החוק/הרגולציה.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308 "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" מגדירה את תחומי האחריות של הציות באופן פורמאלי וברמה הקבוצתית. ההוראה קובעת כי נדרש להעריך את אפקטיביות ניהול סיכון הציות ולמצוא אמצעים למדידתו כאשר, הסיכון נגזר ממכלול החקיקה הרלוונטית לפעילות הבנק.

על פי מדיניות הבנק, מנוהל סיכון הציות על בסיס קבוצתי. במסגרת זו, ננקטים צעדים שונים לפיקוח ובקרה על השלוחות וחברות הבנות לצורך מעקב על יישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית. נוכח משבר הקורונה, מתבצעות התאמות באופן ניהול סיכון הציות, תוך איתור סיכונים מתפתחים המאפיינים עיתות משבר ציות.

א. איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

לצורך ניהול אפקטיבי של סיכונים הציות פועל בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומדת קצינת הציות הראשית (Chief Compliance Officer). קצינת הציות הראשית אחראית, בין היתר, למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. קצינת הציות הראשית משמשת גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וגם כממונה על הגנת הפרטיות כ- Responsible Officer בתחום ה-FATCA.

מערך ציות ואכיפה כפוף למנהלת הסיכונים הראשית.

שמירה על תרבות ציות נאותה, לרוחב הארגון, מחייבת קיומה של מסגרת בקרה ואכיפה אפקטיבית. לצורך כך, נקבעו תהליכי בקרה ואכיפה סדורים על מכלול תהליכי העבודה וסיכונים הציות הנגזרים מהם. מטרתה של מסגרת הבקרה והאכיפה הינה, בין היתר, לאתר פערים וחשיפות קיימים ופוטנציאלים לשם בחינת הצורך בעדכון תהליכי עבודה, וביצוע הדרכות.

המערך נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

בין היתר, מתמקד הבנק במוקדי סיכון בעולם טכנולוגי פיננסי (כגון: פינטק, P2P, קרנות גידור, נותני שירותים פיננסיים, מטבעות וירטואליים וכדומה) - ניהול סיכונים ציות ואיסור הלבנת הון בעולם טכנולוגי פיננסי מתפתח המאופיין בהיעדר פיקוח רגולטורי מוגדר לצד מורכבות מקצועית והיעדר פרקטיקות מובנות לתהליכי בקרה עקב חדשנותם של הנושאים.

ב. אכיפה מנהלית

חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בא לייעל את הליכי האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה.

קצינת הציות הראשית של הקבוצה משמשת גם כממונה על האכיפה, האחראית על יישום תכנית האכיפה הפנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות אשר אושרה על ידי דירקטוריון הבנק. בשנת 2018 בוצע הליך של תיקוף חוזר של תכנית האכיפה על ידי מומחה חיצוני.

ג. FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act, CRS – Common Reporting Standard ומדיניות כסף מוצהר
ביום 14 ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מספר 227), התשע"ו-2016 בנושא יישום הסכם FATCA שנחתם בין מדינת ישראל לארה"ב והסכמים לחילופי מידע בין מדינת ישראל למדינות אחרות לפי התקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים שפרסם ה-OECD.

תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019 פורסמו ביום 6 בפברואר 2019, ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכים לזיהוי לקוחות תושבי מדינות זרות, ולדווח על לקוחות שזוהו כתושבי מדינות שישראל חתומה עמן על הסכמים לחילופי מידע לרשות המיסים בישראל לצורך העברת המידע לרשות המוסמכת במדינת התושבות שלהם.

הבנק מבצע את הדיווחים הנדרשים לרשות המיסים בישראל בהתאם להוראות החקיקה האמורה.

הבנק מיישם מדיניות כסף מוצהר תוך הקפדה כי לא ינהלו בבנק כספים שאינם מוצהרים לרשויות המס הרלוונטיות, בהקשר זה נערכו מהלכים רבים לאיתור זיהוי האוכלוסיות הרלוונטיות. במידת הצורך, נדרשים לקוחות להמציא הצהרות ואישורים שונים.

סיכון משפטי

הסיכון המשפטי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף קיומו של הסכם או כתוצאה מהתחייבויות תלויות לרבות בגין תביעות ודרישות מהבנק. הסיכון המשפטי כולל גם סיכונים הנובעים מחקיקה, תקנות, פסיקה והוראות רשויות, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי בהסכמים מספקים, או מפעילות ללא ייעוץ משפטי או על פי ייעוץ משפטי לקוי וכן כתוצאה מפרשנות לגבי זכויות הצדדים מכח הסכמים שבין הבנק לבין לקוחותיו.

קיימת חשיפה משפטית כללית, אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאוחדות ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטוריים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאוחדות, המועלות, בין היתר, בבקשות לאישור תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה משפטית בשל שינויים רגולטוריים והנחיות של הפיקוח על הבנקים, רשות ניירות ערך ורגולטורים אחרים להם כפופה פעילות הבנק. ההתקשרויות עם הלקוחות הינן, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. הבנק והחברות המאוחדות פועלים באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף למציאות המשתנה. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה משפטית כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאוחדות מוגשות מעת לעת תלונות לפיקוח על הבנקים, שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק.

למידע נוסף ראה [סיכון משפטי בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

סיכון מוניטין

סיכון מוניטין הינו הסיכון לפגיעה באמון של בעלי עניין שונים (לקוחות, בעלי מניות, מחזיקי אג"ח וכו'), זאת כתוצאה מהתנהגות, פעולה, או הימנעות מפעולה של הקבוצה, נושאי משרה בקבוצה, העובדים או מעורבים אחרים. סיכון מוניטין מתייחס לתפיסותיהם של בעלי המניות, בעלי העניין, הציבור, מעצבי דעת הקהל והתקשורת, בין אם מתבססות על עובדות ובין אם אחרת. סיכון המוניטין הינו דינאמי ומשתנה בין נושאים שונים ואוכלוסיות שונות.

למידע נוסף ראה פרק [סיכונים אחרים בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#).

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הוא סיכון עסקי אשר הפגיעה שלו מהותית ונוגעת במודל העסקי של הבנק או של אחד מקווי העסקים שלו. למעשה זהו סיכון שההשפעה המיידית שלו על הרווח יכולה להיות לא משמעותית בטווח המידי, אך בטווח הבינוני או הארוך עלולה להיות משמעותית. סיכונים אסטרטגיים כוללים איומים אשר יכולים לנבוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים מאקרו כלכליים, ענפיים, רגולטוריים, צרכניים או טכנולוגיים.

הסיכון האסטרטגי העיקרי נובע מכך שענף השירותים הפיננסיים עובר שינויים משמעותיים בתחום הדיגיטציה. פתיחת ענף הבנקאות לתחרות וכניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות הטכנולוגיה המבוססות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות הפינטק, חברות הביטוח וחברות האשראי החוץ בנקאי, מחייבות התאמת המודל העסקי. בנוסף, החוק להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("חוק שטרומ") כולל בתוכו רכיבים העלולים להשפיע בצורה אסטרטגית על מפת התחרות בישראל. בבנק לאומי, התוצאות הישירות הינן המכירה של לאומי קארד וצמצום מסגרות האשראי ללקוחות לאומי. נושאים מהותיים נוספים הינם הפעלת מערכת נתוני אשראי (החל מאפריל 2019), ונושאים שיכנסו לתוקף במהלך שנת 2021 כגון הקלת יכולת המעבר של לקוחות והשלבים המרכזיים ביוזמת הבנקאות הפתוחה, אשר תאפשר ללקוחות הבנקים וחברות כרטיסי האשראי לשתף צדדים שלישיים במידע הפיננסי שלהם. שחקנים חדשים, לאו דווקא בנקים, יוכלו לגשת לחשבון הבנק של לקוח, בהסכמתו, ולהציע לו שירותים בנקאיים מותאמים לצרכיו.

למידע נוסף ראה פרק [סיכונים אחרים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#).

סיכון מודל

סיכון מודל הינו החשיפה להפסד או פגיעה במוניטין הבנק עקב קבלת החלטות שגויה, מבוססת מודל, כתוצאה משימוש במודל שגוי, הישענות על נתונים לא משקפים, טעויות ביישום המודל ו/או שימוש שגוי במודל.

הבנק ממשיך במעקב אחר השינויים והתאמות שבוצעו במודלים ושימושיות בהם בהתאם להתפתחות המשבר.

למידע נוסף ראה פרק [סיכונים אחרים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#).

סיכון סביבתי

סיכון סביבתי לבנק מורכב משני תחומים:

- סיכון סביבתי כתוצאה מעלויות הכרוכות ביישום הוראות רגולציה הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן. כמו כן, יתכן סיכון מוניטין לבנק במקרה בו ייוחס לבנק קשר לגורם מפגע סביבתי, בין באופן ישיר כיוצר המפגע ובין באופן עקיף כמממן של המפגע.
- סיכון סביבתי שמקורו בשינויי אקלים ומפגע טבע הקשורים אליהם.

הבנק עלול להיחשף לסיכון הסביבתי הנ"ל באופן עקיף כמממן במסגרת ניהול סיכון האשראי, ובאופן ישיר במקרה בו הבנק ימצא אחראי למפגע סביבתי/פגע במתקניו.

הבנק רואה חשיבות בשמירה על סביבה ברת קיימא לצורך כך הבנק מחזיק מזה כעשור תקן איכות סביבה ISO14001 ובמסגרת זאת מבוצע ניהול ובקרה אחר רגולציות הקשורות לסיכונים סביבתיים, לרבות בקרה חיצונית שנתיית על ידי מכוני התקנים.

הבנק עוקב אחר ההתפתחויות בתחום ולומד את הנושא.

למידע נוסף ראה פרק [סיכונים אחרים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020](#).

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת הינו הסיכון שהתנהלות הבנק תוביל לתוצאה בלתי רצויה עבור לקוח בשל מתן שירות באופן לא הולם, מתן שרות שאינו מתאים או התנהלות בלתי הוגנת. בסיכון זה נכללת גם התנהלות לא ראויה המשפיעה על מהימנות השוק (MARKET INTEGRITY, אמון הציבור בפעילות המגזר הבנקאי). התממשות הסיכון עלולה לגרום לבנק הפסדים הנובעים מתביעות משפטיות (לרבות תביעות ייצוגיות), מהטלת עיצומים או קנסות (בשל הפרת הוראות ציות אשר משיקות לנושאי הקונדקט) ו/או מנזקי מוניטין.

נמשכת מגמת הרגולציה הצרכנית בדגש על הוגנת (Conduct). במסגרת זו, מושם דגש על התאמת המוצרים הפיננסיים השונים לצרכי הלקוח, תוך מתן גילוי מירבי, שקיפות והוגנות.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יוזמת וחדשנית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות צמיחה כלכלית, סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכח הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי.

התפרצות נגיף הקורונה בחודש ינואר 2020, ומידת אי הוודאות הגדולה לגבי השפעותיו השונות, עדיין מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי משמעותי מאוד. קיים קושי בהערכת ההתפתחויות הכלכליות העתידיות, זאת לנוכח מידת חוסר הוודאות המשמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו על מסלול החיים של כלל מדינות העולם. ישנה שונות רבה בקצב ההתחנסות של מדינות העולם וגם קיימים סימני שאלה לגבי יעילות החיסון בפני וריאנטים שונים של הווירוס ומשך זמן הכיסוי החיסוני. על כן, השלכות המשבר על הכלכלה העולמית, ובמידה פחותה על הפעילות המקומית, וכן על עסקי הבנק עדיין עלולות להיות מהותיות. משבר הקורונה, הביא בשנת 2020 לפגיעה הגדולה ביותר בצמיחה העולמית מאז מלחמת העולם השנייה, ובהיקף גדול מאשר במשבר הפיננסי הגלובלי, יותר כלכלות רבות ברחבי העולם עם חובות ריבוניים גדולים, התפתחות אשר עלולה להוות סיכון עתידי למידת היציבות בשווקים הפיננסיים. מדובר בפגיעה מהותית בפעילות העסקית של ענפים רגישים כמו תיירות, תעופה, פנאי, בידור, שירותי אוכל ועוד וכן השפעות עקיפות משמעותיות על מכלול רחב של ענפים בתחומי המסחר והשירותים וכן נדל"ן שאיננו למגורים. עם זאת, לנוכח תהליך ההתחנסות המהיר שיושם בישראל, הסיכונים הנוגעים לפעילות הכלכלית בישראל פחתו לעת עתה. כמו כן, בחלק ממדינות העולם המובילות, כמו ארה"ב ובריטניה, מסתמן תהליך מוצלח יחסית של התחנסות, מה שפועל להפחתת רמת הסיכונים במדינות אלו. ביתר המדינות תהליך ההתחנסות היה איטי יחסית עד כה, ולכן מדינות אלו, בפרט מדינות הכלולות במניין השווקים המתעוררים, עדיין חשופות במידה רבה יחסית לסיכונים הכלכליים הנובעים ממצבי סגר ומגבלות אחרות הנובעות מהיקפי התחלואה הגבוהים. הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, לכשיידרש.

מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים

כללי

הדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו בדבר עריכת דוח כספי שנתי ורבעוני של תאגיד בנקאי כמפורט [בביאור 1 בדוחות הכספיים השנתיים ליום 31 בדצמבר 2020](#).

הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים דורשת מהנהלה שימוש באומדנים והערכות המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות וכן על סכומי הכנסות והוצאות.

התוצאות בפועל של אומדנים אלו עלולות להיות שונות מהאומדנים ו/או ההערכות. האומדנים וההערכות מתבססים בדרך כלל על תחזיות כלכליות, הערכות לגבי השווקים השונים וניסיון העבר, תוך הפעלת שיקול דעת ואשר הנהלה מאמינה כי הינם סבירים בעת החתימה על הדוחות הכספיים.

למידע נוסף ראה פרק [מדיניות חשבונאית ואומדנים קריטיים בדוח הכספי השנתי לשנת 2020](#).

הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי

הפרשה המבטאת את ההפסד הצפוי לבנק ברמה הקבוצתית (Collective). במסגרת זו, מתבסס הבנק על מידע הקיים בידי, כגון: היקף המחיקות, פרופיל הסיכון של ענף המשק, סיווג החוב, תיאבון הסיכון ותנאי הכלכלה. ככלל, הבנק מתבסס על שיעורי ההפסד ההיסטוריים בענפי המשק השונים בחלוקה לאשראי בעייתי ולאשראי לא בעייתי החל משנת 2011 ועד למועד הדיווח.

החל משנת 2020, הושם דגש על השינוי במאפייני הסיכון של הלקוחות אשר נפגעו מהמשבר במישור, או הפועלים בענפי משק אשר חשופים יותר להשפעות השליליות של המשבר. במסגרת זו, גובש מנגנון לבחינה ולמיפוי של קבוצות סיכון לפי מידת עוצמת פגיעת המשבר בהן מחד, ולפי מידת סיכויי ההתאוששות שלהן, מאידך. בשלב הבא, נאמדה האפשרות שחלק מסוים מלקוחות אלה יחוו הידרדרות במצבם הכספי עד כדי סיווגים בסיווג בעייתי או קרות אירוע הפסד. מנגנון זה כולל שורה של משתנים שונים שהתווספו לתהליך הפרשה השגרתי המתואר לעיל כגון: דירוגי סיכון והסתברויות לכשל אשראי, הנחות בדבר הפסד בהינתן כשל אשראי, הערכות בדבר היקף הלקוחות שנפגעו מהמשבר באופן שעלול להביא לעליית סיכון האשראי בגינם, הערכות בדבר מצב הפיגורים וכיוצא באלה. במסגרת זו חושבו מספר תרחישים המייצגים נסיבות ומצבים אשר לדעת הנהלה הינם במנעד הסבירות, להם יוחסו משקלות לצורך כימות האומדן הטוב ביותר. יודגש כי בעטייה של אי הוודאות הרבה האופפת את הנסיבות הנוכחיות - ובהתאם - הקושי הקיים בזיהוי, הכרה ומדידה של הפסדי האשראי, אומדן הפסדי האשראי בצל המשבר הינו תוצאה של הנחות והערכות אשר קשה עד מאד לקבוע את סבירותן. קושי זה מתגבר על רקע פעולות למיתון השפעות המשבר אשר עשויות לטשטש את השלכותיו על סיכון האשראי של הלקוחות, כגון דחיות תשלומים ותכניות הסיוע הממשלתי.

נוכח ההשתנות התכופה בתנאים הכלכליים והמשקיים, בוחן הבנק באופן שוטף את הפרמטרים המרכזיים בתהליך הפרשה ומבצע את העדכונים שנמצאו מתאימים. עם זאת, שינויים נוספים בהערכות, באומדנים ובתחזיות של הנהלה יכולים להשפיע באופן משמעותי על הפרשה להפסדי אשראי.

לפרטים נוספים ראה פרק [סיכוני אשראי](#).

התחייבויות לזכויות עובדים

ליום 31 במרס 2021 יתרת רווח כולל אחר מצטבר בגין הטבות לעובדים הסתכמה ביתרה שלילית בסך 3,310 מיליון ש"ח לאחר השפעת מס, לעומת יתרת קרן שלילית בסך 3,734 מיליון ש"ח לאחר השפעת מס ליום 31 בדצמבר 2020.

יתרת ההתחייבות להטבות לעובדים ליום 31 במרס 2021 לפי שיעור היוון על בסיס אגרות חוב קונצרניות בישראל ("שוק עמוק לגישת הרשות לניירות ערך") נמוכה בכ-538 מיליון ש"ח מיתרת ההתחייבות בפועל.

הערכת האקטואר של זכויות העובדים נמצאת באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך וכתובתו: www.magna.isa.gov.il.

למידע נוסף ראה פרק [מדיניות חשבונאית ואומדנים קריטיים בדוח הכספי השנתי לשנת 2020](#).

בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

הוראות המפקח על הבנקים מחילות על תאגידי בנקאיים את דרישות סעיפים 302 ו-404 של ה-Sox Act. בהתייחס לסעיפים אלו נקבעו על ידי ה-SEC וה-Public Company Accounting Oversight Board הוראות באשר לאחריות ההנהלה לקביעתם וקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולקיום בקרה פנימית על הדיווח הכספי וחוות דעת רואי החשבון המבקרים לגבי הביקורת של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

הוראות המפקח קובעות:

- תאגידי בנקאיים יישמו את דרישות סעיפים 302 ו-404 וכן את הוראות ה-SEC שפורסמו מכוחם.
- בקרה פנימית נאותה מחייבת קיום מערך בקרה על פי מסגרת מוגדרת ומוכרת, ומודל ה-COSO 2013 (Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) עונה על הדרישות ויכול לשמש לצורך הערכת הבקרה הפנימית.

הבנק מיישם באופן שוטף את ההוראה בקבוצת לאומי.

במהלך שנת 2021 מבצע הבנק תיקוף ועדכון של תהליכי בקרה מהותיים ובדיקות אפקטיביות של כל מערך הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל וראש החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, המנכ"ל של הבנק וראש החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי הסיקו כי לתום תקופה זו, הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח הכספי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

שינויים בבקרה הפנימית

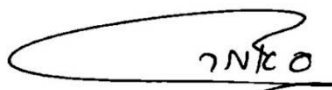
במהלך הרבעון שהסתיים ביום 31 במרס 2021 לא אירע כל שינוי מהותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי של הבנק, אשר השפיע באופן מהותי או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי על הבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי.

דירקטוריון

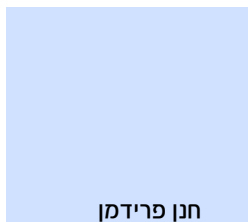
בתקופה ינואר-מרס 2021 התקיימו 12 ישיבות של מליאת הדירקטוריון ו-22 ישיבות של ועדות הדירקטוריון.

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 26 במאי 2021, הוחלט לאשר ולפרסם את תמצית הדוחות הכספיים המאוחדים - הבלתי מבוקרים של הקבוצה ליום 31 במרס 2021 ולתקופה שהסתיימה באותו תאריך.

דירקטוריון הבנק מביע את הערכתו ותודתו לעובדים ולמנהלים של הבנק ושל חברות הקבוצה, בארץ ובחו"ל, על עבודתם המסורה ותרומתם לקידום עסקי הקבוצה.

ד"ר סאמר חאג'י יחיא
יו"ר הדירקטוריון

חנן פרידמן
מנהל כללי

26 במאי 2021